

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΟΔΗΓΙΑΙ
ΠΡΟΣ ΣΥΛΛΟΓΗΝ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΥΛΗΣ

ΓΕΩΡΓ. Κ. ΣΠΥΡΙΔΑΚΕ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΟΥ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΕΡΕΥΝΗΣ ΚΑΙ ΔΙΧΕΙΟΥ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ



ΑΘΗΝΩΝ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

1962

ΑΚΑΔΗΜΙΑ



ΑΘΗΝΩΝ

ΑΝΑΤΥΠΟΝ

ΕΚ ΤΗΣ ΕΠΕΤΗΡΙΔΟΣ ΤΟΥ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ, ΤΟΜ. 13 & 14 (1960-1961)

ΟΔΗΓΙΑΙ ΠΡΟΣ ΣΥΛΛΟΓΗΝ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΥΛΗΣ

ΥΠΟ

ΓΕΩΡΓ. Κ. ΣΠΥΡΙΔΑΚΗ

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟΝ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Α') ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΣΥΛΛΟΓΗΣ

Ἡ λαογραφία, ὡς ἐπιστήμη, ἐπιζητεῖ τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ κατὰ παράδοσιν λαϊκοῦ πολιτισμοῦ, ὅπως οὗτος ὑπάρχει σήμερον ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἀκόμῃ μέχρι πρό τινος, εἰς τὰς ποικίλας ἐκδηλώσεις του με λόγους, παραδόσεις, τέχνας εἰς τὸν λαόν, τὸν καλλιτέχνη καὶ τὸν πνευματικόν του βίον· ὁδηγοὶ εἰς τὴν λαϊκὴν κατὰ τὴν ἐνδυμασίαν, τὴν τροφήν, τὴν γεωργίαν καὶ κτηνοτροφίαν, τὸ κυνήγιον, τὴν ἀλιείαν καὶ τὰς βιοτεχνικάς του ἀσχολίας· εἰς τὴν οἰκονομίαν, τὰς κοινωνικάς τοῦ λαοῦ σχέσεις (εἰς ἑορτὰς καὶ πανηγύρεις, τὸν γάμον, τὸν θάνατον κ.ἄ.) καὶ τέλος τὰς θρησκευτικάς δοξασίας, τὴν μαγειρίαν, μαντικήν, δημώδη φιλοσοφίαν, τὰ δημώδη ἔθνη, τὴν μουσικὴν καὶ χορούς, τοὺς μύθους περὶ τῶν ζώων, παραμύθια, παραδόσεις, εὐτραπέλους διηγήσεις καὶ ἀνέκδοτα, τὰ αἰνίγματα, λογοπαίγνια, τὴν γλῶσσαν (δνόματα· βαπτιστικά, ἐπώνυμα, παρωνύμια, τοπωνύμια κ.ἄ.).

Αἱ μορφαὶ αὗται τοῦ λαϊκοῦ βίου, αἱ ὁποῖαι ὑπάρχουν εἰς τὸν λαὸν διὰ τῆς παραδόσεως ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν, ἔχουν τὴν ἀρχὴν των καὶ τὴν διαμόρφωσίν των εἰς τὸ παρελθὸν μέχρι καὶ τῆς ἀπωτάτης Ἀρχαιότητος.

Μέγα μέρος τῶν στοιχείων τοῦ ἐθνικοῦ τούτου πολιτισμοῦ ἐγκαταλείπεται σήμερον ἔνεκα τῆς εἰσδοχῆς συνεχῶς νέων στοιχείων καὶ τρόπων εἰς τὸν καθ' ἡμέραν βίον τοῦ λαοῦ, οἱ ὅποιοι ἀντικαθιστοῦν τοὺς παραδεδομένους, ὡς π.χ. εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς, τὴν ποιμενικὴν ζωὴν, τὰ διάφορα βιοτεχνικά ἐπαγγέλματα, τὴν ἀμφίεσιν, τὰς συνηθείας του κατὰ διαφόρους ἑορτὰς καὶ περιστάσεις τοῦ βίου, ὡς εἰς τὴν γέννησιν, τὸν γάμον καὶ τὴν τελευτήν, τὰς διασκεδάσεις του σχετικῶς μετὰ τραγούδια καὶ τοὺς χορούς κατ' αὐτὰς καὶ ἄλλα.

Πρὸς διάσωσιν καὶ περαιτέρω ἐπιστημονικὴν ἐξέτασιν τῶν στοιχείων τούτων, προτοῦ οὕτως ἐξαφανισθοῦν, εἶναι ἐπιβεβλημένη ἡ ἐκτέλεσις συστηματικῶς συλλογῆς τῆς σχετικῆς λαογραφικῆς ὕλης ἀπὸ ὅλους τοὺς ἑλληνικοὺς τόπους. Οὕτως ἡ συλλογὴ αὕτη τῶν διαφόρων ἐκδηλώσεων τοῦ ἐκ παραδόσεως πολιτισμοῦ τοῦ λαοῦ καὶ ἡ πλήρης γνῶσις αὐτοῦ δύναται νὰ συμβάλῃ εἰς τὴν βεβαίωσιν τῆς ἄνευ διακοπῆς συνεχίσεως τοῦ ἐθνικοῦ βίου τοῦ λαοῦ ἀπὸ τῆς αὐτῆς τῆς ιστορικῆς του παρουσίας μέχρι τῆς σήμερον, ὡς ἐπίσης καὶ τῆς ἐνότητος τῆς ἐθνικῆς παραδόσεως ταύτης εἰς ὅλον τὸν ἑλληνόφωνον κόσμον εἰς τὰ κύρια χαρακτηριστικά της, πρὸς δὲ καὶ εἰς τὴν διάκρισιν τῶν γονίμων στοιχείων τοῦ πολιτισμοῦ τούτου (π.χ. ἐκ τῆς λαϊκῆς ἀρχιτεκτονικῆς, τῆς διατροφῆς τοῦ λαοῦ, τῆς λαϊκῆς τέχνης, τῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν, τῆς μουσικῆς καὶ τῶν χορῶν, τῶν παροιμιῶν, τῶν παραμυθιῶν κλπ.) πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς χρησιμοποιοῦσεως τούτων εἰς τὸν σύγχρονον βίον τοῦ Ἑθνους.

Β') ΤΡΟΠΟΣ ΣΥΛΛΟΓΗΣ ΤΗΣ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΥΛΗΣ

Ἡ συλλογὴ τῶν στοιχείων τοῦ λαοῦ ἡ δὲ δὲν ὑπῆρξε μέχρι τοῦδε εἰς ὅλας τὰς μορφάς του σύμμετρος. Οὐδὲν γὰρ ἐπὶ καὶ ἐκτελεῖται κατὰ κύριον λόγον τὰ δηλωθέντα ἄνω, καὶ παραμένει, τὰ κατὰ τὴν ἀπὸ τῆς λαογραφικῆς ὕλης ὡς αἱ σχετικαὶ πρὸς τὸν περιγυρῶν καὶ τὸν ποιμενικὸν βίον, τὰ λατρευτικὰ ἔθιμα, τὴν κατοικίαν, τὴν ἀμφίεσιν, τὴν παρασκευαστικὴν καὶ κεντητικὴν, τὴν κεραμικὴν, τὴν μεταλλοτεχνίαν κλπ.

Εἰς τὸ παρατιθέμενον κατωτέρω γενικὸν διάγραμμα τῶν ἐκδηλώσεων τοῦ ἐκ παραδόσεως βίου τοῦ λαοῦ ἐπιζητεῖται ὑφ' ἡμῶν νὰ προσανατολίζεταί ὁ συλλογεὺς λαογραφικῆς ὕλης εἰς τὰ θέματα, εἰς τὰ ὁποῖα δύναται νὰ στρέφῃ τὴν προσοχήν του, ὥστε ἡ συλλογὴ του νὰ καταστῇ πλήρης, οὕτω δὲ ἀσφαλῆς εἰς ἐπιστημονικὴν χρησιμοποίησιν αὐτῆς.

Εἰς τὸ ἔργον του τοῦτο ὁ συλλογεὺς δέον νὰ προσέχη κυρίως εἰς τὰ ἑξῆς:

1) Ὅλοι οἱ πληροφοριοδότης ἐπὶ τινος λαογραφικοῦ θέματος δὲν εἶναι ἴσης ἀξίας. Διὰ τοῦτο πρέπει νὰ ἀναζητῇται ὁ καλύτερος, δηλαδὴ ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος δὲν ἔχει νοθεύσει μὲ στοιχεῖα ἐκ τοῦ συγχρόνου ἀστικοῦ πολιτισμοῦ ὅσα παρέλαβε καὶ γνωρίζει ἀπὸ τοὺς παλαιότερους του. Ἐπίσης ἐκ τῶν προσώπων τούτων ἄλλοι εἶναι εἰδικοί εἰς τὰ παραμύθια, ἄλλοι εἰς τὰς εὐτραπέλους διηγήσεις καὶ ἀνέκδοτα, ἄλλοι εἰς τὰ τραγούδια ἢ τὴν λαϊκὴν ἱατρικὴν, τὴν μαγειρίαν κλπ. Ἀναγκαῖον ἐπομένως εἶναι νὰ ἀναζητῶνται τὰ εἰδικὰ πρόσωπα καὶ ἐκ τούτων ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι πιστεύοντες περισσότερον τῶν ἄλλων εἰς τὴν λαϊκὴν παράδοσιν ἢ ἔχοντες ἰσχυρὰν μνήμην, διασφύζουν πληρέστερον τὰ στοιχεῖα αὐτῆς.

2) Τὸ ἐξεταζόμενον θέμα δέον νὰ καταγράφεται ἀκριβῶς, ὅπως τὸ ἀφηγεῖται (ἄσμα, παράδοσις, παραμῦθι, παροιμία κλπ.) ἢ τὸ περιγράφει (μαγικὴ πράξις, μαντική, ἔθιμον, χορὸς, βίος (γεωργικὸς, κτηνοτροφικὸς)) ὁ πληροφοριοδότης, χωρὶς μεταβολὰς εἰς τὸ γλωσσικὸν ἰδίωμα τῆς διατυπώσεως αὐτοῦ. Διὰ τὴν ἀριότητα τῆς συλλογῆς εἶναι ἀναγκαία ὅχι μόνον ἡ ἀκριβὴς γλωσσικὴ καταγραφή, ἀλλὰ καὶ ἡ παράθεσις ὅλων τῶν σχετικῶν λεπτομερειῶν, ἀκόμη καὶ τῶν θεωρουμένων ἐκ πρώτης ὄψεως ὡς ἀσημάντων.

Ὅπου εἶναι ἀναγκαῖον, διὰ τὴν κατανόησιν τῆς συλλεγομένης ὕλης δέον νὰ παρατίθεται γραφικὴ παράστασις (σχεδιάγραμμα) ἢ φωτογραφία τῆς περιγραφομένης πράξεως ἢ τοῦ ἀντικειμένου. Ἀντικείμενα τοῦ λαϊκοῦ βίου δύνανται καὶ νὰ συγκεντρώνωνται ὑπὸ τοῦ συλλογέως πρὸς συγκρότησιν εἰς ἕκαστον σχολεῖον ἢ κοινότητα τοπικῶν Λαογραφικῶν Μουσείων.

3) Εἰς τὸ τέλος τοῦ καταγραφομένου θέματος (ἄσματος, παραμυθίου, παραδόσεως, ἔθιμου κλπ.) πρέπει νὰ ἀναγράφεται: α) τὸ ὄνομα καὶ ἐπώνυμον τοῦ πληροφοριοδότη, β) ἡ ἡλικία καὶ γ) αἱ γραμματικαὶ γνώσεις του.

4) Χρήσιμοι εἶναι ἔτι πληροφορίες τοῦ συλλογέως σχετικάι πρὸς τὸν τόπον καὶ τὸ πρόσωπον ἀπὸ τοῦ ὁποῖον ἔμαθεν ὁ πληροφοριοδότης τὴν ἐπαγορευθεῖσαν εἰς αὐτὸν ὕλην: π.χ. ἄσμα, ἔθιμον, δόξασις, φράσις κλπ.

Εἰς διαβεβαιωτικὰς λέξεις καὶ φράσεις, τὰς ὁποίας τὴν σημεῖσιν εἶναι δυνατόν νὰ μὴ ἐννοῇ ἐνκόλως ὁ μὴ ἔμπειρος καὶ ἄγνοος ἰδιώματος ἀναγνώστης τῆς συλλογῆς, δέον νὰ παρατίθεται ὑπὸ τοῦ συλλογέως ἐπεξηγηματικὴ ἐρμηνεία ἐντὸς ἀγκυλῶν ἢ εἰς τὸ κάτω περιθώριον τῆς σελίδος.

Πρὸς ἄμεσον προσέτι κατατόπισιν τοῦ συλλογέως ἐπὶ τοῦ ἐρευνωμένου θέματος παρατίθενται μετὰ δύο τελείας: ἢ τὴν βραχυγραφίαν π.χ. (= παραδ. χάριν) εἰδικώτερα ἐνδεικτικὰ στοιχεῖα, πρὸς τὰ ὁποῖα καὶ ἄλλα ἀκόμη δύναται νὰ στρέψῃ ὁ συλλογεὺς τὴν προσοχήν του. Οὕτως ἐπὶ παραδείγματι εἰς τὸ κεφάλαιον μέσσα κυνηγίου: πυροβόλον ὄπλον, σκύλος, δίκτυα, παγίδες κλπ. αἱ παρατιθέμεναι λέξεις αὗται μετὰ τὰς δύο τελείας βοηθοῦν τὸν συλλογέα, ὥστε οὗτος ν' ἀντιληφθῇ ἀμέσως τὸ περιεχόμενον τοῦ κεφαλαίου. Ἐντὸς παρενθέσεως () τίθενται ἐπεξηγήσεις τῆς προηγουμένης λέξεως ἢ φράσεως ἢ ἀνάλυσις τοῦ περιεχομένου αὐτῆς.

Εἰς τὸν ὁδηγὸν τοῦτον συλλογῆς λαογραφικῆς ὕλης ἀναφέρονται ἐν συντομίᾳ τὰ κυριώτερα τῶν θεμάτων, ἐκ τούτων ὅμως πιστεύομεν ὅτι θὰ κινηθῇ ἡ προσοχὴ τοῦ συλλογέως εἰς τὴν παρατήρησιν καὶ περιγραφὴν καὶ ἄλλων ἀντιστοιχῶν ἢ διαφόρων εἰς κάθε τόπον ἐθιμικῶν συνηθειῶν ἢ δοξασιῶν τοῦ λαοῦ κλπ., οὐ μόνον κατὰ τὰς σημειουμένας ἐνταῦθα περιστάσεις (π.χ. ἡμέρας τοῦ ἔτους, ἐορτὰς κλπ.), ἀλλὰ καὶ κατ' ἄλλας εἰδικῶς τοπικὰς εἰς τὰς διαφόρους περιοχὰς τοῦ ἐλληνικοῦ χώρου.

ΘΕΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑΣ

I. ΓΕΝΙΚΑ

Σύντομος περιγραφή τοῦ συνοικισμοῦ ἢ εὐρύτερον τῆς περιοχῆς ἐκ τῆς ὁποίας καταρτίζεται ἡ λαογραφικὴ συλλογή, ἥτοι γεωγραφικὴ θέσις αὐτῆς, διαμόρφωσις τοῦ ἐδάφους (ὄρεινόν, πεδινόν κλπ.), πληθυσμός. Ἐγκαταστάσεις κατοίκων κατὰ τὸ παρελθόν εἰς τὴν ἐξεταζομένην περιφέρειαν ἐξ ἄλλων τόπων ἢ μεταναστεύσεις ἀλλοδαποῦ. Ἀσχολίαι τῶν κατοίκων (γεωργοί, ποιμένες, ἄλιεῖς, ἄλλα ἐπαγγέλματα). Προϊόντα τῆς περιοχῆς. Μὲ ποῖον κέντρον (πόλιν) συνεδέετο οἰκονομικῶς ὁ τόπος παλαιότερον ἢ καὶ μέχρι σήμερον διὰ τὰς ἐμπορικὰς συναλλαγὰς του. Σύντομος ἱστορία τοῦ τόπου. Σχεδιάσις γεωγραφικῆς χάρτου τῆς περιοχῆς.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

II. ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ
Α. Κατασκευὴ



ΑΘΗΝΩΝ

α) Σχεδιάγραμμα τῆς οἰκίας καὶ περιγραφή αὐτῆς. 1) Ἐξωτερικὴ μορφή: σχῆμα τῆς οἰκίας, τοποθετήσις τῆς εἰσόδου οἰκίας μονώροφοι ἢ διώροφοι, στενομέτωποι, πλατυμέτωποι. Κατασκευὴ τῶν τοίχων (ἐκ λίθων, πλίνθων, ξύλου) καὶ τῆς στέγης: ὕλικὰ καὶ τρόπος κατασκευῆς. Ἡ στέγη εἶναι ἐπίπεδος (δῶμα) ἢ ἐπικλινής, καλυμμένη μὲ κεράμους ἢ μὲ ἄχνηρον, δηλ. κεραμοσκεπής, ἀχνηροσκεπής ἢ μὲ πλάκας. Προστίθων (ἀμπρόστι, ἡλιακὸς κ.ἄ.). 2) Ἐσωτερικῶς. Ποῦ στηρίζεται ἡ στέγη (ἀπ' εὐθείας εἰς τοὺς τοίχους ἢ ὑποβαστάζεται εἰς τὸ μέσον ὑπὸ στύλων); Περιγραφή τοῦ τρόπου τῆς κατασκευῆς τῆς στέγης· σχετικὰ ἔθιμα κατ' αὐτὴν καὶ διάφοροι δοξασίαι ὡς πρὸς τὸν χρόνον τῆς κοπῆς τῶν ξύλων (δοκῶν) καὶ τῆς τοποθετήσεως εἰς τὴν στέγην. Κατασκευὴ τῆς θύρας. 3) Οἰκοδομική. Ὑλικά καὶ τρόπος οἰκοδομῆς τῆς οἰκίας. Οἱ κτίσται. Ἔθιμα κατὰ τὴν θεμελίωσιν τῆς οἰκίας καὶ τὴν οἰκοδομὴν αὐτῆς: ἁγιασμός κλπ.

β) Ἐσωτερικοὶ χώροι. Οἰκίαι μὲ ἓνα μόνον δωμάτιον (μονόσπιτο) ἢ μὲ περισσότερα (σάλα, μαγειρεῖον, ἀποθήκαι).

Ἐσωτερικὴ διαίρεσις. Θέσις τῆς ἐστίας (τζακιοῦ) καὶ τοῦ χώρου διὰ τὸν ὕπνον (κρέββατος, κράατος, σοφάς). Διαρρύθμισις τῶν χώρων τούτων.

γ) Ἐπιπλα καὶ σκεύη τοῦ οἴκου πρὸς χρῆσιν τῶν ἐνοίκων ἢ πρὸς στολισμὸν τῆς οἰκίας. Ποῖα ταῦτα;

δ) Εἶδη ρουχισμοῦ: α) πρὸς οἰκιακὴν χρῆσιν: κουβέρτες, χράμια, πατανίες, μαξιλαροθήκες, μαντῆλες, πετσέτες κ.ἄ. β) πρὸς στολισμὸν τῆς οἰκίας: στορία παραθύρων, τραπεζομάνδηλα κ.ἄ. γ) πρὸς ἐπίστρωσιν τοῦ πατώματος τῆς οἰκίας: χαλιά, ψάθες κλπ.

ε) Βοηθητικοὶ χώροι. Θέσις καὶ σχῆμα τῶν βοηθητικῶν χώρων: ἀποθήκη διὰ τὰ γεωργικὰ προϊόντα, ἀχυρὼν καὶ στάβλος, ὀρνιθῶν κ.ἄ. Ὁ φούρνος: θέσις καὶ σχῆμα αὐτοῦ, κατασκευὴ, ἐργαλεῖα τοῦ φούρνου.

ς) Ἀϋλὴ.

ζ) Ποιμενικὴ καλύβη: ἐξωτερικὴ καὶ ἐσωτερικὴ μορφή· κατασκευὴ αὐτῆς.

Β'. Ἐνδυμα, ὑπόδεσις, κομμώσεις καὶ καλλωπισμός.

α) Ἐνδυμα (φορεσιά): ἄνδρες, γυναικὸς καὶ παιδίων· χειμερινὸν καὶ θερινὸν ἐπίσημον (καὶ κατὰ τὰς ἑορτάς, τὰς γάμους, γάμοις, γάμοις, γάμοις) καὶ καθημερινόν, δηλαδὴ διὰ τὰς ἡμέρας ἡμέρας. Ὄνομα τοῦ ἐνδυματος (φορεσιάς) γυναικείας καὶ ἀνδρικής). Ἀπὸ πόσα μέρη ὑποκατασκευάζεται π.χ. ἡ γυναικεῖα φορεσιά: ποκάμισο, σακκάκι, κολόβι, φούστα, ζώνη, κ.λπ.

Ὄνομα καὶ περιγραφή τοῦ ἐνδύματος κατὰ ἐπαγγέλματα (γεωργοῦ, ποιμένου, ἀλιέως, κυνηγοῦ, ἀγροφύλακος κ.ἄ.) μετὰ σχεδιάγραμμα καὶ φωτογραφίας.

β) Ὑποδήματα: ἀνδρικά καὶ γυναικεῖα, καθημερινὰ καὶ κατὰ τὰς ἑορτάς. Ὄνομα, σχῆμα καὶ κατασκευὴ αὐτῶν.

γ) Καλύμματα τῆς κεφαλῆς καὶ κόμμωσις (ἄνδρες καὶ γυναικός).

1) Γυναικεῖα καλύμματα (τσεμπέρι, μπόλια) καθημερινὰ καὶ κατὰ τὰς ἑορτάς.

2) Ἀνδρικά καλύμματα (σκοῦφος, μαντήλι κ.ἄ.).

3) Ὄνομα, σχῆμα καὶ ποικίλα (στολίδια) ἐπ' αὐτῶν.

4) Πῶς φοροῦνται.

5) Πῶς χτενίζεται ἡ κόμη. Εἶδη κομμώσεως. Κεφαλόδεσμοι τῆς γυναικείας κόμης καὶ στολισμὸς αὐτῆς.

δ) Καλλωπισμός. 1) Κοσμήματα: ἀνηρτημένα ἐκ τῶν ὠτων (σκουλακι-κία), τοῦ λαιμοῦ (κρέμασες, ἀλυσίδες, κολαῖνες, κοσάγια, πεντόλιρα), τοῦ βραχίονος (βραχιόλια), ἐπὶ τοῦ ἐνδύματος (καρφίτσες), τῶν δακτύλων τῆς χειρὸς κλπ. 2) Ψιμύθια γυναικῶν (φτειασίδια). Εἶδη αὐτῶν καὶ χρησιμοποίησις.

Γ'. Τροφαί.

α) Τροφαί: εἶδη τροφῶν καὶ παρασκευῇ (ὄσπρια, οἰκιακὰ παρασκευάσματα, χόρτα, κρέας, ἰχθύες κλπ.). Τρόπος ἐψήσεως αὐτῶν.

Ἡ τροφή τῶν γεωργῶν καὶ τῶν ποιμένων.

β) Εἶδη τροφῶν, ποτῶν, γλυκυσμάτων καὶ ἄλλων ἐδεσμάτων εἰς εἰδικὰς περιστάσεις, ἡμέρας, ἑορτὰς (οἶον: γάμον, περὶδειπνον (μακαριὰ) μετὰ τὴν ταφήν τοῦ ἀποθανόντος, φιλοξενίαν, Πρωτοχρονιάν, Ἀπόκρεων, Πάσχα κλπ.).

γ) Παρασκευὴ τοῦ ἄρτου. (Ζύμωσις καὶ ἔψησις εἰς τὸν φούρνον)· εἶδη ἄρτων. Δεισιδαίμονες δοξασίαι (π.χ. μάτιασμα τοῦ ψωμοῦ) καὶ ἔθιμα (π.χ. κατὰ τὴν ἔψησιν τοῦ πρώτου ἄρτου ἐκ τῆς νέας ἐσοδείας). Διανομὴ ἄρτου εἰς γείτονας, πτωχοὺς κ.ἄ. κατὰ διαφόρους ἑορτὰς καὶ ἄλλας περιστάσεις (π.χ. εἰς κηδείαν, μνημόσυνα κλπ.).

δ) Γλυκύσματα. Εἶδη αὐτῶν καὶ πότε συνηθίζονται. Παρασκευὴ αὐτῶν. Σχετικὰ ἔθιμα.

ε) Ποτά. Εἶδη ποτῶν καὶ τρόπος παρασκευῆς.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΤΙΚΟΣ ΠΟΣ



ΑΘΗΝΩΝ

α) Σπορά τῶν δημητριακῶν.

1. Διάφορα εἶδη χωραφῶν πρὸς σκοπὸν, ἀναλόγως τῆς μορφῆς καὶ τῆς ποιότητος τοῦ ἐδάφους· π.χ. πλαγιαστὰ (ὡς πρὸς τὸν κατωφερικὰ), χωματερά, παχιά, φτενά, βαρικὰ, ξεκαπάρικα κλπ.. Προετοιμασίαι τοῦ ἄγρου πρὸ τῆς σπορᾶς π.χ. ὄργωμα κατὰ τὴν ἀνοιξιν. Εἰς τοὺς χέρσους ἄγρους κάψιμο τῶν θάμνων, κατασκευὴ προστατευτικῶν τοίχων (δεσιές, δέματα) εἰς τὰ κατωφερικὰ ἐδάφη ἢ φράκτου.

2. Σπόρος. Μετὰ τὸν ἄλωνισμόν χωρισμός καὶ φύλαξις αὐτοῦ. Μεταφορὰ τοῦ σπόρου τὴν 14ην Σεπτεμβρίου (τοῦ Σταυροῦ) εἰς τὴν ἐκκλησίαν πρὸς εὐλόγησίν του ὑπὸ τοῦ ἱερέως. Ἄλλα ἔθιμα σχετικὰ μὲ τὸν σπόρον.

3. Προγνωστικὰ τῶν γεωργῶν κάθε μῆνα διὰ τὴν ἐσοδείαν· ἐκ τῆς πρωΐμου ἀνθοφορίας καὶ καρποφορίας φυτῶν τινῶν· ἐκ τῆς μετεωρολογικῆς καταστάσεως καθ' ὁρισμένην ἡμέραν (Πρωτοχρονιάν, Χριστούγεννα, Θεοφάνεια, Προφήτου Ἡλίου κ.ἄ.). Παρατήρησις τῆς σελήνης, τῆς ἀνατολῆς καὶ τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου κ.ἄ.

4. Ἐτοιμασίαι ὑπὸ τοῦ γεωργοῦ τῶν γεωργικῶν ἐργαλείων (ἄρότρου, ζυγοῦ, σκαπάνης κλπ.). Περιγραφή ἐκάστου ἐργαλείου καὶ σχεδιάσμα ἢ φωτογραφικὴ εἰκὼν τούτου.

5. Τὰ ζῶα τοῦ γεωργοῦ διὰ τὸ ζευγάρι (ἀροτριασμόν) καὶ τὰς ἄλλας ἐργασίας του. Ὄνόματα αὐτῶν. Περιποιήσεις καὶ ἐθισμὸς τῶν ζώων εἰς τὰς ἐργασίας τοῦ γεωργοῦ (ὄργωμα, ἄλωνισμόν, μεταφοράς). Ἀσθενεῖαι τῶν ζώων καὶ τρόποι θεραπείας.

6. Πότε ἀρχίζει ἡ σπορὰ τῶν δημητριακῶν καὶ ἄλλων εἰδῶν (ὄσπρια, τροφαὶ τῶν ζώων· π.χ. τὸ ρόβι, τὸ τριφύλλι). Ποίαν ἡμέραν καὶ εἰς ποίαν φάσιν τῆς σελήνης. Ἔθιμα κατὰ τὴν παραμονὴν καὶ τὸ πρωὶ τῆς ἡμέρας ποὺ γίνεται ἔναρξις τῆς σπορᾶς: τροφή εἰς τὰ βόδια, τοποθέτησις κόκκων ροδιοῦ, σταφίδων, καρυδιῶν εἰς τὸ δισάκκι τοῦ σπόρου, εὐχαὶ καὶ κάπνισμα τῶν ἀροτῆρων βοῶν καὶ τοῦ ἀρότρου πρὸ τῆς ἐκκινήσεως διὰ τὸν ἀγρόν, προφυλάξεις ἀπὸ τὸ κακὸ μάτι (βασκανίαν) κ.ἄ.

7. Ὁ γεωργὸς εἰς τὸ χωράφι: τρόπος σπορᾶς τοῦ ἀγροῦ· π.χ. εἰς λωρίδας. Ἔθιμα τῆς πρώτης ἡμέρας τοῦ ὀργώματος εἰς τὸ χωράφι καὶ ὅταν ὁ γεωργὸς ἐπιστρέψῃ τὸ βράδυ εἰς τὴν οἰκίαν του. Εἷς τινες τόπους ὁ γεωργός, ὅταν ἀρχίξῃ τὴν σποράν, δὲν ξυρίζεται ἐπὶ 40 ἡμέρας.

8. Πῶς σπείρεται τὸ σιτάρι, ἡ κορυθαί, ἡ βρώμη, τὸ καλαμπόκι, τὸ τριφύλλι, τὸ ρόβι καὶ τὰ ὄσπρια. Εἰδικὴ προπαρασκευὴ τοῦ γεωργοῦ διὰ τὴν σποράν τούτων.

Ποῖα εἶδη σπείρονται πρώιμα καὶ ὀψίμως.

9. Βοτάνισμα καὶ πότισμα τῶν σπορῶν. Ἀσθενεῖαι τῶν δημητριακῶν κ.λπ.
10. Θερισμὸς καὶ ἄλωνισμός.

1. Προετοιμασία διὰ τὸν θερισμόν. Ἔθιμα πρὸ τοῦ ἐκκινήσουν ἀπὸ τὸ σπίτι καὶ ἔπειτα εἰς τὸ χωράφι πρὸ τοῦ ἀρχίσαι τοῦ θερισμοῦ.

2. Περιγραφὴ τοῦ θερισμοῦ. Τὸ πρῶτον ὄργανον (χερὶ)· οἱ θερισταὶ (ὀνόματα: *πρωταργάτης, οὐραδόρης* κ.ἄ.). Συναγωνισμὸς τῶν θεριστῶν κατὰ τὸν θερισμόν καὶ τραγούδια κατ' αὐτόν. Ἔθιμα, ὅταν τελειώνῃ ὁ θέρος, δηλ. ὅταν θερίζονται οἱ τελευταῖοι στάχυες· ὑποχρέωσις τότε εἰς τὸν νοικοκύρην νὰ ὑποσχεθῇ τὴν παράθεσιν τραπέζης εἰς τοὺς θεριστὰς εἰς τὴν οἰκίαν του διὰ νὰ διασκεδάσουν. Τραγούδια καὶ χοροὶ εἰς τὸ χωράφι, ὡς π.χ. ἐν Κύπρῳ ὁ χορὸς τοῦ δρεπανιοῦ. Πολλοὶ ἀφήνουν ὀλίγους στάχους ἀθερίστους καὶ κάμνουν γύρω κύκλον μὲ τὸ δρεπάνι, ἢ ὅταν θερίσουν τοὺς τελευταίους στάχους ρίπτουν ὑψηλὰ τὸ δρεπάνι. Ἐκ τῶν τελευταίων σταχύων σχηματίζεται δέσμη ἢ πλέκονται οὔτοι εἰς σταυρόν, ψάθαν κλπ. Τὸ πλέγμα τοῦτο φέρεται εἰς τὴν οἰκίαν, ὅπου ἀναρτᾶται πλησίον τοῦ εἰκονοστασίου ἢ εἰς ἄλλο μέρος αὐτῆς.

3. Ἀλωνισμός. Μεταφορὰ τῶν δεματιῶν τῶν δημητριακῶν εἰς τὸ ἄλωνι. Θεμώνιες. Προετοιμασία (φτειᾶξιμο) τοῦ ἄλωνιου διὰ τὸν ἄλωνισμόν.

4. Τὸ ἄλωνισμα καὶ τὸ λίγνισμα. Ποίαν ἡμέραν ἀρχίζει τὸ ἄλωνισμα καὶ πῶς γίνεται. Ὁ σωρὸς τῶν ἄλωνισμένων σταχύων (*μαλάματος*) διὰ τὸ λίγνισμα. Τρόπος

τοῦ λιχνίσματος καὶ ἐθιμικαὶ συνήθειαι κατ' αὐτό. Χάραξις τοῦ σημείου τοῦ σταυροῦ καὶ κύκλου εἰς τὸν σωρὸν τοῦ νέου γεννήματος (σίτου, κριθῆς κ.ἄ.).

5. Μέτρησης τῆς ἐσοδείας εἰς τὸ ἄλῳνι διὰ τὴν καταβολὴν τῆς δεκάτης (δεκάτισμα). Ποῖα μέτρα ἐχρησιμοποιοῦντο παλαιότερον ἢ καὶ σήμερον διὰ τὴν μέτρησιν τῶν δημητριακῶν (κοιλόν, μόδι, πινάκι, ξάϊ (ἑξαγόνιον), πρατικό, μουζούρι, δριμόνι, κότι, κόσκινον κλπ.). Μορφή, κατασκευὴ καὶ χωρητικότης του.

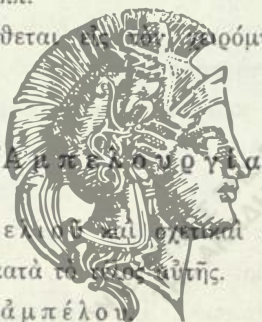
6. Ἀποθήκευσις τοῦ καρποῦ, δηλ. τῶν δημητριακῶν, καὶ χωρισμὸς ἐκείνου ποῦ θὰ χρησιμοποιηθῇ ὡς σπόρος.

γ) Ἀλεσις τῶν δημητριακῶν εἰς τὸν μύλον.

1) Ὁ ὑδρόμυλος ἢ νερόμυλος καὶ ὁ ἀνεμόμυλος. Σχεδιάσμα αὐτῶν. Ἐξαγόμενα τούτων καὶ τρόπος λειτουργίας. Ἀντίτιμον διὰ τὴν ἄλεσιν: εἰς εἶδος (τὸ ξάϊ) κλπ.

2) Ὁ μυλωνάς. Διάφοροι διηγήσεις, παροιμίαι καὶ συνήθειαι σχετικαὶ μὲ τὴν ἄλεσιν τοῦ σίτου, τὸν μυλωνὰν κλπ.

3) Ὁ χειρόμυλος. Τί ἀλέθεται ἐν τῷ χειρόμυλῳ. Τραγούδια κατὰ τὴν ἄλεσιν.



ΑΚΑΔΗΜΙΑ Ε΄ Ἀμπελοποιΐα. ΑΘΗΝΩΝ

α) Φύτευμα τοῦ ἀμπέλου καὶ σχετικαὶ συνήθειαι: π.χ. ἀλληλοβοήθεια κατὰ τὴν φύτευσιν· ἔθιμα κατὰ τὸ τέλος αὐτῆς.

β) Καλλιέργεια τῆς ἀμπέλου

1. Φθινοπωρινὴ καὶ χειμερινὴ ἐργασία: ξελάκκισμα, λίπανσις, κλάδεμα.

2. Ἑαρινὴ καλλιέργεια: σκάψιμο, θειάφισμα, κορφολόγημα.

3. Ἀσθένειαι τῆς ἀμπέλου.

γ) Τρυγητός: εἶδη σταφυλῶν. Ποίαν ἡμέραν γίνεται ἡ κοπὴ τῶν πρώτων σταφυλῶν.

1. Προετοιμασία διὰ τὸν τρύγον. Πότε ἀρχίζει ὁ τρύγος: Διάφοροι ἐθιμικαὶ συνήθειαι κατ' αὐτὸν καὶ κατὰ τὸ τέλος του.

2. Μεταφορὰ τῶν σταφυλῶν εἰς τὸ πατητήρι (ληνόν)· ἐκθλιψις (πάτημα)· ἀποθήκευσις τοῦ γλεύκους (μούστου). Ποῦ ἀποθηκεύεται: εἰς βαρέλια, πιθάρια. Παραγωγή οἶνοπνεύματος (ρακῆς, τοίπουρου) δι' ἀποστάξεως τῶν σταφυλῶν. Περιγραφή καὶ σχεδιάσματα τῶν ἐγκαταστάσεων ἀποστάξεως (ἀμβυκες).

δ) Δοκιμασία τοῦ νέου κρασιοῦ. Πολλαχοῦ ἀνοίγονται οἱ πίθοι ἢ τὰ βαρέλια καὶ δοκιμάζεται τὸ κρασί τὴν 3ην Νοεμβρίου, ἑορτὴν τοῦ Ἁγ. Γεωργίου. Οἶνοποσία καὶ διασκέδασις. Σχετικὰ ἔθιμα.

ε) Ποῖαι ἱστορίαι λέγονται περὶ τοῦ πῶς ἐγνώρισεν ὁ ἄνθρωπος τὴν ἄμπελον καὶ τὰ σταφύλια· πῶς ἔμαθε νὰ κλαδεύῃ τὸ κλήμα· τί λέγεται διὰ τὸ κρασί. Σχετικὰ τραγούδια, παροιμίαι καὶ ἄλλαι διηγήσεις. Χρήσις τοῦ κλήματος (πρὸς κατασκευὴν παλαιότερον στεφάνων τοῦ γάμου κ.ἄ.) καὶ τῶν φύλλων τῆς ἀμπέλου (εἰς θεραπευτικούς σκοποὺς) κλπ.

ΣΤ'. Ἐ λ α ι ο κ ο μ ί α.

1. Τὸ φύτευμα τῆς ἐλαίας καὶ ἡ καλλιέργεια αὐτῆς. Διάφοροι τρόποι φυτεύσεως. Δοξασαίαι καὶ διηγήσεις τοῦ λαοῦ περὶ τῆς ἐλαίας· π.χ. ὡς ἱεροῦ δένδρου. Σχετικαὶ παροιμίαι.

2. Εἴδη ἐλαιοδένδρων ἀναλόγως τοῦ καρποῦ των· χονδρολιά, λειανολιά, παστολιά, λεμονάτη κ.ἄ.

3. Συγκομιδὴ τοῦ ἐλαιοκάρπου καὶ ἐκθλίψις του εἰς τὸ ἐλαιοτριβεῖον.

Ποίου εἴδους ἐλαιοτριβεῖα ἐχρησίμασαν οἱ λαοὶ παλαιότερον (ὑπαίθρια, ἐστεγασμένα). Τρόπος λειτουργίας αὐτῶν. Σχετικαὶ ἐξ ἑκείνων διηγήσεις καὶ ᾄσματα, ἰδίᾳ περὶ τῶν ἐργατῶν τοῦ ἐλαιοτριβεῖου. Ἐν ἐκείνοις ἔχουσιν συνεταϊρικά ἢ ἰδιόκτητα. Πῶς καταλάλεον τὸ κουκιάκι διὰ τὸν ἐργάτην τοῦ ἐλαιοκάρπου εἰς τὸ ἐλαιοτριβεῖον· ἡ ἀμοιβὴ τῶν ἐργατῶν καὶ ὁ τρόπος τῆς πληρωμῆς. Μέτρησις τοῦ ἐλαίου (μίστατο, λαήνη κλπ.) καὶ χωρητικότης τοῦ τριβεῖου.

4. Ἡ ἱερότης τοῦ ἐλαίου· χρήσις αὐτοῦ πρὸς θεραπευτικούς καὶ ἄλλους σκοποὺς π.χ. εἰς ξόρκια, γητέματα κλπ.

5. Χρήσις τῶν κλάδων καὶ τῶν φύλλων τῆς ἐλαίας εἰς διάφορα ἔθιμα· κλάδοι ἐλαίας φέρονται εἰς τὴν ἐκκλησίαν τὴν Κυριακὴν τῶν Βαΐων. Κάπνισμα ἀσθενῶν πρὸς ἀποδιώξιν τοῦ κακοῦ. Μαντεία μὲ φύλλα ἐλαίας ποὺ ρίπτονται εἰς τὴν φωτιὰν κατὰ τὴν παραμονὴν τῆς Πρωτοχρονιάς.

Ζ'. Ἄλλαι γεωργικαὶ καλλιέργειαι καὶ ἀσχολίαι.

1. Καλλιέργεια· α) τῶν ὀσπρίων (κουκιά, λαθούρι, φάβα, φασόλια)· β) τοῦ καλαμποκιοῦ· γ) τοῦ καπνοῦ.

2. Δενδροκαλλιέργειαι (ἀμυγδαλιά, ξυλοκερατιά, βελανιδιά κ.ἄ.).

3. Κηπευτικαὶ καλλιέργειαι.

4. Ἐκμετάλλευσις τοῦ δάσους. Παραγωγή ξυλείας καὶ ξυλανθράκων, ρητίνης κ. ἄ.

Η'. Ἔθιμα τῶν γεωργῶν (συνεργασία, ἀλληλοβοήθεια, ἀγοραπωλησίαι).

1. Ἔθιμα συμπράξεως τῶν γεωργῶν πρὸς ἀλληλοβοήθειαν καὶ συνεργασίαν αὐτῶν κατὰ τὴν καλλιέργειαν τῶν ἀγρῶν, τῆς ἀμπέλου, κατὰ τὸν θειρισμόν, τὸν ἀλωνισμόν, τὸν τρυγητόν, τὴν συλλογὴν τοῦ ἐλαιοκάρπου καὶ τὴν ἐκθλιψίν του εἰς τὸ ἐλαιοτριβεῖον κ.ἄ. π.χ. σύζευξις ἀροτριώντων ζώων ὑπὸ δύο γεωργῶν (συζευτῶν) καὶ χρησιμοποίησις ἐναλλὰξ τοῦ ζευγαριοῦ.

2. Πῶς γίνονται αἱ ἐνοικιάσεις ἀγρῶν πρὸς σπορὰν ἢ πρὸς καλλιέργειαν (μισθώτικο, τριτάτικο χωράφι).

3. Ἀγοραπωλησίαι: α) εἰσοδήματος (δημητριακῶν, ἐλαίου, κ.ἄ.)· προπωλήσεις, β) κινητῶν (ζώων, ἀντικειμένων) καὶ ἀκινήτων.

Σχετικὴ διαδικασία κατὰ τὴν πώλησιν (προτίμησις συγγενῶν ἢ γειτόνων) καὶ ἔθιμα βεβαιωτικὰ τῆς δικαιοπραξίας (πιάσιμο τῶν χειρῶν κ.ἄ.).

4. Ἡ φύλαξις τῶν χωραφῶν: ἀγροφύλαξ (δραγάτης). Πῶς διορίζεται ὁ ἀγροφύλαξ· ὑποχρεώσεις αὐτοῦ· ἀμοιβή.

Θ'. Φυτικὸς κόσμος.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Τὰ διάφορα δένδρα (ὀπωροφόρα καὶ δασικά), αἱ θάμνοι, τὰ φυτὰ καὶ ἡ χλωρίς τῆς περιοχῆς. Ὄνομα αὐτῶν καὶ ἐφαρμογὴ χρησιμοποίησις τῶν καρπῶν, τοῦ ξύλου, τῶν φύλλων καὶ τῶν ἀνθέων.

2. Παραδόσεις· π.χ. διὰ τὴν ἐλαίαν, τὸν πλάτανον, τὴν δρῦν, τὴν κυπάρισσον, τὴν καρυδιάν, τὴν συκιάν, τὸν ἔλατον, τὸν βάτιον, τὸν βασιλικόν, τὸ κλῆμα, τὴν λουδοριάν, τὸν ἀζώγυρον, τὸ λούπινον, τὰ ἄνθη, τὰ διάφορα χόρτα κλπ.

3. Θρησκευτικαὶ ἢ δεισιδαίμονες δοξασίαι περὶ δένδρων καὶ φυτῶν. Χρήσις αὐτῶν εἰς μαγικάς καὶ θεραπευτικὰς ἐνεργείας. Ἱαματικαὶ ιδιότητες βοτάνων. Χρόνος καὶ τρόπος συλλογῆς αὐτῶν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον.

Ι'. Ποιμενικὸς βίος.

α) Γενικά.

Ὄνόματα τοῦ βοσκοῦ (βοσκός, τσολάνης) καὶ τοῦ κοπαδιοῦ (κουράδι). Βοσκὸς προβάτων ἢ αἰγῶν. Οἰκόσιτα αἰγοπρόβατα (μαρτί, μαρτίνι).

Ὁ βοσκὸς καὶ τὸ ἔνδυμά του. Ἡ μάνδρα (στάνη) κατὰ τὸν χειμῶνα καὶ τὸ καλοκαίρι. Κατασκευὴ καὶ σχῆμα αὐτῆς. Καλύβαι τῶν βοσκῶν. Ἡ ράβδος τοῦ βοσκοῦ (ἢ γκλίτσα). Σχῆμα, διακόσμησις καὶ χρήσις αὐτῆς.

β) Τὸ κοπάδι.

1. Διάκρισις καὶ ὀνομασίαι τῶν προβάτων καὶ τῶν αἰγῶν: ἀπὸ τὸ χρῶμα τοῦ μαλλιοῦ καὶ τῶν ματιῶν· ἀπὸ σημάδια εἰς τὰ αὐτιά των (τὴν *σαμὰ* ἐν Κρήτῃ)· ἀπὸ τὰ κέρατα, τὴν οὐρὰν καὶ τοὺς μαστοὺς.

2. Ὄνόματα τῶν αἰγοπροβάτων ἀναλόγως τοῦ φύλου, τῆς ἡλικίας ἢ τῆς γέννας (*τραῖ, κριάρι, βετούλλι* (=τὸ ἐρίφιον ἐνὸς ἔτους), *πρωτόγεννο, στέρφα* (=στεῖρα)).

3. Τὰ κουδούνια. Εἶδη κουδουνιῶν τῶν προβάτων καὶ τῶν αἰγῶν.

4. Τόποι βοσκῆς τοῦ κοπαδιοῦ κατὰ τὸν χειμῶνα καὶ τὸ καλοκαίρι (ξεχειμῶνισμα καὶ ξεκαλοκαίρισμα).

5. Πότε γίνεται ἡ ἐνοικίσις τῶν βοσκοτόπων καὶ διὰ πόσον χρόνον.

6. Τὸ σμίξιμο τῶν προβάτων καὶ τῶν αἰγῶν δι' ἀναπαραγωγὴν.

Ὁ καιρὸς ποὺ γεννοῦν (τῆς γέννας)· πῶς λέγονται τὰ αἰγοπρόβατα ποὺ ἔχουν γεννήσει. Τὸ ἀπόκομμα ἀπὸ τὸ γάλα τῶν ἀμνῶν καὶ τῶν ἐριφίων. Χωρισμὸς διὰ τὴν βοσκὴν τῶν γαλακτοφόρων (*ἐγγάλων, γαλάρικων*) ἀπὸ τὰ στεῖρα.

γ) Τὸ ἄμελγμα καὶ ἡ τυροκομία. Πῶς γίνεται τὸ πρῶτον ἄμελγμα. Σκεύη τοῦ γάλακτος: *καρδάσι, κακέρσι* καὶ ποῖον μέρος καὶ πῶς γίνεται ἡ τυροκομία. Ποῖα ἐργαλεῖα καὶ σκεύη χρῆσταινται κατ' αὐτήν. Σχετικὰ ἀπολήψεις καὶ ἔθιμα πρὸς τὴν τυροκομίαν. Παραδόσεις καὶ ἔθιμα τῆς τυροκομίας παλαιτέρων καὶ νεωτέρων: *τυρί, γαλοῦσι, τοιλου-μοτύρι* κ.ἄ.

δ) Τὸ κούρεμα (*κουῖρος*) τοῦ κοπαδιοῦ· τὸ κολύμπημα εἰς τὴν θάλασσαν· π.χ. κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Ἀναλήψεως. Ἐθίμα κατὰ τὸ κούρεμα· π.χ. διανομὴ τοῦ γάλακτος τῆς ἡμέρας εἰς τοὺς μετέχοντας τῆς κουρᾶς ἢ ἐπισκεπτομένους τὴν μάνδραν.

ε) Ἀσθένειαι τῶν προβάτων καὶ τῶν αἰγῶν καὶ μέσα θεραπείας: γητιεῖς, ξόρκια, τρυποπέρασμα, πρακτικαὶ θεραπείαι κ.ἄ.

ς) Διάφοροι συνήθειαι τῶν ποιμένων.

1. Συμβάσεις τῶν βοσκῶν ἀπὸ τῆς ἐορτῆς τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Συνεταιρισμοὶ αὐτῶν.

2. Εἰς ποίας περιστάσεις γίνεται δωρεὰν διανομὴ γάλακτος.

ζ) Τραγούδια καὶ μουσικὰ ὄργανα τῶν βοσκῶν. Παραδόσεις, παρὰμύθια, παροιμίαι κλπ.

Παραδόσεις (διηγῆσεις) διὰ τὰ πρόβατα καὶ τὰς αἰγας· π.χ. διατὶ τὸ πρόβατον εἶναι εὐλογημένον ἀπὸ τὸν Χριστὸν καὶ ἡ κατσίκα κατηραμένη. Διατὶ αἱ αἰγες εἶναι ἄγριοι καὶ τὰ πρόβατα ἡμερα κ.ἄ.

η) Ἅγιοι, προστάται τῶν ποιμένων· π.χ. ὁ Ἅγιος Γεώργιος. Θυ-

οίαι αίγοπροβάτων εἰς Ἁγίους (κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, τοῦ προφήτου Ἡλίας) καὶ διὰ ποῖον σκοπόν. Περιγραφή τῶν θυσιῶν τούτων.

ΙΑ'. Μελισσοκομία.

1. Ἡ μέλισσα καὶ ὁ τρόπος διαβιώσεώς της. Παραδόσεις τοῦ λαοῦ διὰ τὴν μέλισσαν καὶ τὸ μέλι. Παροιμίαι, δοξασαίαι καὶ ἔθιμα.

2. Κυψέλη· ὄνομα: *δυψέλι*. Μορφὴ αὐτῆς. Παράθεσις σχεδίασματος ἢ εἰκό-
νος. Τρόπος κατασκευῆς καὶ τοποθετήσεως. Πῶς λέγεται ὁ τόπος ὅπου τοποθετοῦν-
ται αἱ κυψέλαι τῶν μελισσῶν: *μελισσότοπος*, *θυρί*.

3. Τροφή τῆς μελίσης. Ἀπὸ ποῖα ἄνθη παίρνει τὸ μέλι· τί ἄλλο παραλαμ-
βάνει ἀπὸ τὰ λουλούδια καὶ τὰ φυτά: πρόπολη καὶ τροφήν διὰ τὸν γόνον.

4. Πῶς λέγεται τὸ σμήνος τῶν μελισσῶν, τὸ ὁποῖον ζῇ εἰς τὴν κυψέλην· π.χ.
λαός. Πῶς ἐργάζεται διὰ τὴν κατασκευὴν τῆς κηρύθρας καὶ τὴν ἐναπόθεσιν τοῦ
μέλιτος. Περιποιήσεις τῶν μελισσῶν.

5. Πότε γίνεται ὁ τρυγητὸς τῶν μελισσῶν. Ἐργαλεῖα τῆς μελισσοκομίας· περι-
γραφή καὶ σχῆμα αὐτῶν. Πῶς γίνεται τὸ ψάρεμα τοῦ μέλιτος ἀπὸ τὸν κηρόν.

6. Ἐχθροὶ τῶν μελισσῶν: *ἀπὸς*, *ἐρπύς*, *κράτα*, *έρπετα* (ὄφεις) κ.ἄ. Προφυλα-
κτικὰ μέσα ἐκ τούτων.

ΙΒ'. Κυνήγιον.

1. Τὸ κυνήγιον. Ποῖα ζῷα καὶ πότε καὶ ὅπου εἰσέρχονται καὶ εἰς ποίαν ἐποχὴν.

2. Μέσα κυνηγίου: πυροβόλον ὄπλον, σκῆλος, δίκτυα, παγίδες κλπ. Ὁ κυνη-
γετικὸς κύων· ὄνομα· ιδιότητες αὐτοῦ.

3. Προλήψεις, δεισιδαίμονες δοξασαίαι, παροιμίαι κλπ. διὰ τὸν κυνηγόν, τὸ ὄ-
πλον του καὶ ἄλλα θηρευτικὰ μέσα, τὸν σκύλον καὶ τὸ κυνήγιον: μάτιασμα κ.ἄ.
ἔθιμα τῶν κυνηγῶν.

ΙΓ'. Ἀλιεία.

1. Ὄνόματα τῶν ψαριῶν.

2. Ἐργαλεῖα τῆς ἀλιείας: δίκτυ, καμάκι. Πῶς γίνεται τὸ ψάρεμα (περιγραφή).

3. Προλήψεις, δεισιδαίμονες δοξασαίαι, παραδόσεις καὶ παραμῦθια σχετικὰ
πρὸς τὴν ἀλιείαν καὶ τοὺς ἰχθῦς.

ΙΔ'. Ζωϊκὸς κόσμος.

1. Τὰ ἡμερα καὶ ἄγρια ζῷα, πτηνά, ἑρπετά, ἔντομα: βόδι, ὄνος, ἵππος, ὄρ-
νιθα, λύκος, ἀλώπηξ, λαγῶς, κόραξ, ποντικός, ἱέραξ, πέρδιξ, γλάρος, φιδικὰ πτηνά,

περιστέρι, κουνκουβάγια, ὄφεις, σαύρα, διάφορα ἔντομα καὶ ζωύφια, π.χ. τὸ μυρμήκι κ.ἄ. Ὄνόματα αὐτῶν· συνήθεται τῆς ζωῆς των.

2. Δημῳδοὶς μῦθοι, παραδόσεις, εὐτράπελοι διηγήσεις, τραγούδια, παροιμίαι περὶ ἐκάστου ζώου.

Προλήψεις καὶ δεισιδαίμονες δοξασίαι ἀπὸ τὰς φωνάς των· π.χ. τοῦ σκύλου, τῆς κουνκουβάγιας, τῆς ὄρνιθος, τοῦ κόρακος κλπ.

ΙΕ'. Βιοτεχνία.

α) Ὑφαντική.

1. Ὑφαντικαὶ ὕλαι· α) Ζωϊκαί· τὸ ἔριον καὶ ἡ μέταξα. β) Φυτικάι· τὸ λίνον (λινάρι) καὶ ὁ βάμβαξ.

Κατεργασία τοῦ ἔριου· πλύσις πρὸς καθαρισμόν· ξάνσις αὐτοῦ καὶ κλώσις εἰς νῆμα.

Παραγωγή τῆς μετᾶξης (σηροτροφία καὶ ἀνατροφή κουνουλίων καὶ ἐξ αὐτῶν τοῦ νήματος τῆς μετᾶξης). Σχετικάι δεισιδαίμονες δοξασίαι καὶ ἔθιμα.

Καλλιέργεια τοῦ βάμβακος καὶ τῆς λίνου καὶ κατεργασία αὐτῶν πρὸς παρασκευὴν τοῦ νήματος.

2. Τὸ νῆμα· στήμον καὶ ὑφάδι. Παρασκευὴ τοῦ στήμονος πρὸς ὕφανσιν. Διάσιμο τοῦ στήμονος καὶ μίτωσις (πέρασμα τοῦ στήμονος ἀπὸ τοὺς μίτους). Σχετικάι προλήψεις.

3. Ὁ ὑφαντικὸς ἱστός. Ὄνομα· ἀργαλιός, ἀργαστήρι, βούφα κ.ἄ. Περιγραφή αὐτοῦ λεπτομερῆς καὶ εἰκὼν ἢ σχεδιάσμα.

4. Ὑφανσις.

Εἶδη ὑφαινομένων ὑφασμάτων. Ὄνομα καὶ τρόπος ὑφάνσεως· μονό, δίμιτο, περαματιστό, δεξιμᾶτο κλπ. Ποικίλματα τοῦ ὑφάσματος κατὰ τὴν ὕφανσιν.

Δοξασίαι καὶ δεισιδαίμονες συνήθεται κατὰ τὴν ὕφανσιν· μαντεῖαι, τραγούδια, παροιμίαι κ.ἄ.

5. Κατεργασία τοῦ ὑφανθέντος πρὸ τῆς χρησιμοποιήσεώς του· π.χ. λεύκανσις τῶν βαμβακερῶν, κτύπημα τῶν μαλλίνων εἰς τὴν νεροτριβὴν ἢ πάτημά διὰ τῶν ποδῶν πρὸς πύκνωσιν τοῦ ὑφάσματος καὶ δημιουργίαν χνουδιού.

β) Βαφική.

1. Χρώματα τῶν ὑφασμάτων. Ὄνόματα αὐτῶν.

2. Βαφικαὶ ὕλαι· ζωϊκαὶ καὶ φυτικάι. Παρασκευὴ τῆς βαφῆς. Τρόπος βαφῆς ἐκάστου ὑφάσματος (μαλλίνου, βαμβακεροῦ, λινοῦ) καὶ χρώματος (κόκκινον, πράσινον, κίτρινον, νερατζί, πορτοκαλί κλπ.). Συνταγαὶ βαφικῆς.

3. Ὑφάσματα τυπωμένα (*σταμπᾶτα*). Τρόπος τυπώσεως αὐτῶν.

γ) Πλεκτική καὶ κεντητική.

1. Εἶδη πλεκτῶν καὶ κεντημάτων. Πῶς λέγεται τὸ κέντημα· π.χ. *ξόμπλι*. Κεντήματα ἐπὶ ἐνδυμάτων (εἰς τὸ γυναικεῖον ὑποκάμισον, τὸ σακκάκι (τὸ *ζιπὸν*), εἰς τὸ μανίκι, τὸ φουστάνι· εἰς τὸ ἀνδρικὸν γελέκι κ.ἄ.) καὶ ἐπὶ ὑφασμάτων οἰκιακῆς χρήσεως ἢ στολισμοῦ τῆς οἰκίας (στόρι, τραπεζομάνδηλον, προσόψιον, προσκεφάλαιον, σινδόνι κλπ.).

2. Θέματα τοῦ κεντήματος ἐκ τοῦ φυτικοῦ καὶ τοῦ ζωϊκοῦ κόσμου καὶ σχήματα. (Σχεδιάσματα αὐτῶν ἢ φωτογραφίαι).

3. Πῶς σχεδιάζεται καὶ πῶς γίνεται τὸ κέντημα· εἰς τὸ χέρι ἢ εἰς τὸ τελλάρο. Εἶδος βελονίᾳς π.χ. *περαστή*, *ἀναχυτή* κλπ.

δ) Ξυλοτεχνία καὶ ξυλογλυπτική.

1. Ἀντικείμενα κατασκευαζόμενα ἐκ τοῦ ξύλου. α) Ἐργαλεῖα καὶ σκεύη οἰκιακῆς καὶ ἐπαγγελματικῆς χρήσεως (τοῦ γεωργοῦ, τοῦ ποιμένος κ.ἄ.). β) Ἐπιπλα τῆς οἰκίας. Μορφή καὶ τρόπος κατασκευῆς αὐτῶν καὶ γραφικὰς παραστάσεις ἢ εἰκόνας.

2. Ξυλογλυπτική. Χρησιμοποιούμενα ἔργα. α) Διακοσμήσεις διὰ τῆς ξυλογλυπτικῆς ἀντικειμένων οἰκιακῆς ἢ ἐπαγγελματικῆς χρήσεως ὥς π.χ. ἡ ρόκα, ἡ ἀνέστη, τὸ ἀργαστήριον (ἀργαλειός), τὸ κεντρικὸν τῆς κουζίνας, τὸ πινάκι, σφραγίδες, κληροσώματα κ.ἄ. β) Διακοσμητικὰ θέματα.

ε) Κεραμική.

1. Εἶδη κεραμικῆς δι' οἰκιακὴν χρῆσιν καὶ πρὸς στολισμὸν τῆς οἰκίας. Τρόπος κατασκευῆς τούτων.

2. Διακοσμήσεις (πλουμίσματα) δι' ἀπλῆς χαράξεως ἢ διὰ χρώματος. Διακοσμητικὰ θέματα· πουλιά, ζῶα, γεωμετρικὰ σχήματα κλπ.

ς) Μεταλλουργία.

1. Οἰκιακὰ σκεύη ἀπὸ χαλκόν, χαλκώματα· λύχνοι, δίσκοι (*σινιά*), μπρίκια, ταψιά, θιμιατὰ κ.ἄ.

2. Τρόπος κατασκευῆς· διὰ σφυρηλατήσεως τοῦ μετάλλου ἢ χυτά. Διακοσμήσεις ἐπὶ τῶν σκευῶν.

3. Χρυσοχοὶ καὶ ἀσημουργοί. Κοσμήματα καὶ ἀντικείμενα χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ.

4. Ὁ σιδηροεργὸς (γίφτος). Ποῖα ἐργαλεῖα καὶ ἄλλα ἀντικείμενα κατασκευάζει. Γεωργικὰ ἐργαλεῖα. Τρόπος ἀμοιβῆς τῆς ἐργασίας του ὑπὸ τοῦ γεωργοῦ. Εἷς τινὰς τόπους ὁ σιδηροεργὸς πληρώνεται τὴν ἐργασίαν του εἰς εἶδος (σιτάρι, κριθάρι κ.ἄ.).

ζ) Ἄλλα ἐπαγγέλματα· ράπτου, ὑποδηματοποιοῦ, σαγματοποιοῦ, βυρσοδέψου, καλαθοπλέκτου κλπ. Περιγραφή τούτων. Σχετικαὶ παροιμίαι καὶ εὐτράπελοι διηγήσεις.



ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

III. ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΒΙΟΣ

ΘΕΜΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΓΕΝΝΗΣΙΝ, ΤΟΝ ΓΑΜΟΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΤΕΛΕΥΤΗΝ *

Α'. Γέννησις.

α) Παιδοποιΐα.

1. Ἀντιλήψεις τοῦ λαοῦ περὶ τῆς τεκνοποιΐας. Σχετικαὶ εὐχαὶ διὰ τὴν ἀπόκτησιν τέκνου. Κοινωνικὴ θέσις τῆς ἀτέκνου.

2. Εἰς ποῖα μέσα καταφεύγει ἡ στεῖρα πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ἀποκτήσεως τέκνου (μαγικά μέσα, φαρμακευτικὰ παρασκευάσματα ἐκ βοτανῶν κ.ἄ.) καὶ ἀντιθέτως διὰ τὴν πρόληψιν τῆς ἐγκυμοσύνης: διάφοροι βοτάναι, ὡς τὸ ἀτεκνόχορτο.

Μέσα διὰ τὴν γέννησιν ἀρσενικοῦ παιδιοῦ: ἀσερνικοβότανο, μαγικοὶ τρόποι κλπ.

β) Ἐγκυμοσύνη.

1. Ὄνομα τῆς ἐγκύου (ἀγγαστρωμένη κ.ἄ.). Συμπτώματα τῆς ἐγκυμοσύνης: ἀδιαθεσία. Κίνδυνος ἀποβολῆς* προφύλαξις καὶ προστασία. Ἀντιλήψεις περὶ τῆς ἀποβολούσης ἐγκύου. Τρόποι φθορᾶς (ἐκτροπὴ καὶ φθορὰ ὄψιν).

2. Προγενεστικά μέσα διὰ τὸ γέννημα καὶ τὸν γέννημα (ἄρσεν, θῆλυ).

3. Διατροφικὰ διὰ τὴν ἐγκύον καὶ τὸν ἐγκύον: τροφὴ κατὰ τὴν ἐξοχὴν τοῦ ἁγ. Συμεὼν* ἀπαγόρευσις τῆς ἐγκύου μεταβῆ εἰς κηδεῖαν ἢ νὰ φάγῃ ὠρισμένα εἶδη τροφῶν κ.ἄ.

4. Εὐχαὶ πρὸς τὴν ἐγκυον.

γ) Τοκετὸς καὶ αἱ μετ' αὐτὸν ἐνέργειαι.

1. Ὠδίνες τοῦ τοκετοῦ (ἡ ἐπιτόκος κοιλιοπονεῖ). Προετοιμασία τῆς ἐπιτόκου ὑπὸ τῆς μαίας (μαμμῆς). Πῶς ἐτοποθετεῖτο αὕτη παλαιότερον διὰ τὸν τοκετόν: ἐπὶ σκαμνιοῦ, σέλλας κλπ.

* Ὤκυτόκια. Διάφοροι ἐνέργειαι πρὸς διευκόλυνσιν τοῦ τοκετοῦ: ξεκούμπωμα τῆς ἐπιτόκου· ἀνάρτησις εἰς αὐτὴν εἰδικοῦ λίθου κλπ.

2. Γέννησις τοῦ βρέφους. Τὸ ὕστερον (λευτέρι, ἀκόλουθα ἢ ἄκλουθο κ.ἄ.). Ἐὰν γεννηθῇ τὸ παιδί μετ' ὕμένα (προσωπίδα, τσίπα) τί τὸν κάμνουν; Σχετικαὶ

* Κατὰ τὴν σύνταξιν τῶν κεφαλαίων τούτων ὡς καὶ τῶν σχετικῶν πρὸς τὴν κοινωνικὴν ὁργάνωσιν καὶ τὴν λαϊκὴν λατρείαν, μαγίαν, μαντικὴν, ἀστρολογίαν καὶ μετεωρολογίαν καὶ τὴν λαϊκὴν ἱατρικὴν ἐλήφθησαν ὑπ' ὄψιν καὶ τὰ ζητήματα ἑλληνικῆς λαογραφίας ὑπὸ Γ. Ἀ. Μέγα, ἐν τῇ Ἑπετηρ. τοῦ Λαογρ. Ἀρχείου, ἔτ. Α' (1939) σ. 99-149, ἔτ. Β' (1940) σ. 118-205, ἔτ. Γ'-Δ' (1941-1942) σ. 77-195, ἔτ. Ε'-ΣΤ' (1943-1944) σ. 86-144, τόμ. 5 (1945-1949) σ. 3-100.

δοξαsaί. Τί λέγουν, όταν τὸ γεννηθὲν ἔχη τρίχας ὀπίσω εἰς τὸ κάτω μέρος (οὐρὰν) τοῦ κορμοῦ· (φωνάζουν: *ἀντρεωμένος ἐγεννήθηκε*).

3. Περιποιήσεις εἰς τὴν λεχὼ μετὰ τὸν τοκετόν. Κατάκλισις αὐτῆς, κάπνισμα μὲ τὸν ἄχνον μυρωδικῶν (δενδρολιβάνου, φλισκουνιοῦ, ἐλελίσφάκου (φασκομηλιάς)). Εἰδικὴ τροφή εἰς τὴν μητέρα διὰ νὰ ἀρχίσῃ ἡ παραγωγή εἰς αὐτὴν γάλακτος πρὸς θηλασμόν τοῦ βρέφους.

4. Τὸ βρέφος. Ἀφαλόκομμα· λοῦσις καὶ ἀλάτισμα αὐτοῦ.

Πῶς γίνεται τὸ λούσιμον τοῦ νεογνοῦ. Τί ρίπτουν εἰς τὸ νερό. Σπαργάνωσις. Διάφοροι δεισιδαίμονες ἐνέργειαι ἀποβλέπουσαι εἰς τὴν ὑγίαν τοῦ νεογεννήτου. Πῶς γίνεται ἡ παράδοσις τοῦ βρέφους εἰς τὴν μητέρα. Εὐχαί. Πρόσκλησις τοῦ ἱερέως. Ὄνομα τοῦ νεογνοῦ προτοῦ βαπτισθῆ: *δράκος*.

Ἐθιμικαὶ πράξεις, ἐὰν τὸ γεννηθὲν εἶναι ἄρρεν ἢ θῆλυ.

Μαντεῖαι σχετικαὶ πρὸς τὸ μέλλον, τὴν τύχην, τοῦ παιδιοῦ ἐκ τῆς φάσεως τῆς σελήνης καθ' ἣν τοῦτο ἐγεννήθη (*γέμωσι, λίγωσι*), τοῦ μηνὸς καὶ τῆς ἡμέρας.

5. Δῶρα καὶ εὐχαὶ πρὸς τὴν λεχὼ. Πράξεις τραπέζης ἢ προσφορά τρωγμάτων (*γεννητούρια*). Πῶς τελοῦνται τὰ γεννητήρια. Ἄλλα ἔθιμα.

δ) Ἡ λεχὼ.

1. Προφυλάξεις τῆς λεχοῦς μετὰ τὴν ἀναμνηστικὴν ἀσθένειαν (ἐκ τοῦ σαραντίου) ἀπὸ τὴν βασκανίαν (καὶ διάφορα δαιμονικά ὄντα (*Νεράιδες, Γελ- λού, Καλὲς κυράδες, κακὰ ἀερικά* κ.τ.λ.). Πρὸς τοῦτο τοποθετοῦνται ὑπὸ τὸ προσκεφάλαιον ἢ τὴν κλίνην τῆς ἢ ὀπισθεν τῆς κεφαλῆς τεμάχιον ψωμοῦ, σκόρδον, ἄλας, εἰκόνημα Ἁγίου, μαυρομάνικο μαχαίρι, σαρωθρον κ.ἄ. Δὲν ἀφήνεται ἡ λεχὼ μόνη εἰς τὴν οἰκίαν· τὴν νύκτα δὲν ἀνοίγεται ἡ θύρα· προφυλάξεις ἀπὸ τὴν βασκανίαν (τὸ κακὸ μάτι).

2. Ἄλλαι δεισιδαιμονίαι διὰ τὴν λεχὼ προτοῦ σαραντίου. Ποίας προφυλάξεις λαμβάνει αὕτη, όταν πρόκειται νὰ ἐξέλθῃ τῆς οἰκίας· π.χ. κρατεῖ σίδερο. Συνάντησις ὑπὸ τῆς λεχοῦς νεονύμφου ἢ κηδεῖας. Θάνατος τῆς ἀσαράντιστις. Σχετικαὶ δοξαsaί.

3. Ἐγερσις τῆς λεχοῦς. Πότε σηκώνει ἡ μαῖα τὴν λεχὼ ἐκ τῆς κλίνης καὶ σχετικὰ ἔθιμα· π.χ. πατεῖ ἡ λεχὼ εἰς σίδερο· σταυρώνει τὸ σπίτι εἰς τὰς γωνίας του καὶ τὴν θύραν.

4. Τὸ γάλα τῆς λεχοῦς. Ποῖαι αἱ τροφαὶ αὐτῆς τὰς πρώτας μετὰ τὸν τοκετόν ἡμέρας καὶ κατόπιν. Συνήθειαι σχετικαὶ πρὸς τὸ γάλα τῆς· τροφαὶ εἰδικαί, βοτάναι γαλακταγωγοί, καταπλάσματα, περιάπια (ἐξάρτησις γαλατόπειτρας), ἀγίασματα· π.χ. Παναγίας τῆς Γαλατιανῆς κλπ.

*Επίσχεσις (σταμάτημα) τοῦ γάλακτος ἔνεκα βασκανίας. Συνήθειαι σχετικαί μετὰ τὴν διατήρησιν τοῦ γάλακτος τῆς λεχοῦς.

5. Σαράντισμα. Προετοιμασία τῆς λεχοῦς διὰ τὴν μετάβασίν της εἰς τὴν ἐκκλησίαν μετὰ τὸ βρέφος, ἵνα λάβῃ παρὰ τοῦ ἱερέως τὴν εὐχὴν τοῦ καθαρμοῦ αὐτῆς. Σχετικὰ ἔθιμα κατὰ τὴν μετάβασιν καὶ ἐπιστροφὴν της εἰς τὴν οἰκίαν.

ε) Τὸ βρέφος.

1. Ὁ θηλασμός. Ποία θηλάζει πρώτη τὸ βρέφος· σχετικαί συνήθειαι. Πότε δίδονται εἰς αὐτὸ καὶ ἄλλαι τροφαί. Διάρκεια τοῦ θηλασμοῦ· ἀπόκομμα τοῦ θηλαζομένου παιδιοῦ.

2. Ποῦ κοιμίζεται τὸ νεογνὸν κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας. Ἔθιμα κατὰ τὴν σπαργάνωσιν καὶ τὴν τοποθέτησιν του εἰς τὴν κούνιαν· νανουρίσματα, προσευχαί, σταύρωμα, ἔξορκισμός τοῦ κακοῦ κλπ. Ὁ ὕπνος τοῦ μωροῦ. Γέλιο ἢ κλάψιμο κατὰ τὸν ὕπνον. Σχετικαί δοξασαίαι.

3. Μοίραμα τοῦ παιδιοῦ. Ἔθιμα κατὰ τὴν ἑβδόμην ἢ τὴν ὀγδόην ἡμέραν ἀπὸ τῆς γεννήσεως τοῦ παιδιοῦ. Μεταφορά καὶ βράσιος εἰς τὴν ἐκκλησίαν πρὸς ἀνάγνωσιν εἰς αὐτὸ σχετικῆς εὐχῆς. Συναρπάξεις τῶν συγγενῶν μετὰ δῶρα (γλυκύσματα κ.ἄ.) τὸ ἔσπερας τῆς ἑβδόμης ἡμέρας. Ἐπειὰ παρὰ τὸ παιδί. Διασκέδασις. Πίσις καὶ ἔρχονται οἱ Μοῖροι διὰ νὰ γαστήρουν τὸν Μοῖρατον (πολλὰν τὴν νύκτα τῆς 7ης πρὸς τὴν 8ην ἡμέραν). Πρόσκλησις τῶν Μοιρῶν καὶ προσελκυσίς αὐτῶν εἰς εὐμένειαν ὑπὲρ τοῦ νεογεννήτου διὰ ἐτοιμασίαν θεραπείας μετὰ γλυκὰ ἢ καὶ φαγητά.

4. Διάφοροι κίνδυνοι τοῦ μωροῦ ἐκ βασκανίας καὶ δαιμονικῶν ὄντων (Γελού, κακὰ πράματα, ἀερικά, Νεράιδες). Προφυλακτικὰ μέσα μέχρι τῆς τεσσαρακοστῆς ἡμέρας. Προφυλάξεις αὐτοῦ ἀπὸ τὴν βασκανίαν. Θεραπεία τοῦ βασκαμένου παιδιοῦ.

*Ἀρπαγὴ τοῦ νεογνοῦ ὑπὸ δαιμονικῶν ὄντων. Σχετικὰ προφυλακτικὰ μέσα. Ἐνέργειαι πρὸς ἐπιστροφὴν τοῦ ἀρπαγέντος· π.χ. κατάθεσις τοῦ ἀσθενοῦς βρέφους εἰς σταυροδρόμι· ἐγκατάλειψις ἐκεῖ τῶν ρούχων του· δίοδος (πέραςμα) τοῦ παιδιοῦ ἀπὸ ὀπὴν λίθου (τρυποπέραςμα) κλπ. Καταφυγὴ εἰς Ἁγίους· τάξιμον.

5. Ἀσθένειαι τῶν νηπίων (δνόματα τῶν ἀσθενειῶν) καὶ τρόπος θεραπείας.

6. Ἡ πρώτη ὀδοντοφυΐα. Σχετικαί δοξασαίαι καὶ ἔθιμα. Δεισιδαίμονες δοξασαίαι καὶ συνήθειαι κατὰ τὸ κόψιμον τῶν νυχιῶν καὶ τῶν μαλλιῶν τοῦ παιδιοῦ.

ς) Βάπτισις.

1. Ὄνομα τοῦ ἀβαπτίστου· *θράκος, θρακούλα* κ.ἄ.

2. Ἀνάδοχος· *σύντεκνος, κουμπάρος, νονὸς* κ.ἄ.

Τί πιστεύεται περὶ τοῦ ἀναδόχου καὶ τοῦ ἔργου του, δηλ. τῆς βαπτίσεως. Πῶς ὀρίζεται οὗτος. Πότε γίνεται ἡ βάπτισις· ὑπάρχει ὠρισμένη προθεσμία χρόνου;

3. Τέλεισις τῆς βαπτίσεως (βαπτιστικά· ἡμέρα βαπτίσεως, παραλαβὴ τοῦ παιδιοῦ ἐκ τῆς οἰκίας καὶ μεταφορὰ του εἰς τὴν ἐκκλησίαν). Ὀνοματοθεσία (ποῖος ὀρίζει τὸ ὄνομα).

Προγνώσεις περὶ τοῦ ἐπαγγέλματος τοῦ παιδιοῦ ἐκ τῶν σχηματισμῶν τοῦ ἐλαίου μέσα εἰς τὴν κολυμβήθραν.

Ἐπιστροφὴ ἐκ τῆς ἐκκλησίας εἰς τὴν οἰκίαν, παράδοσις τοῦ νεοβαπτίστου εἰς τὴν μητέρα καὶ εὐχὴ πρὸς αὐτήν. Ἑστίαισις καὶ διασκέδαισις. Εἴδη φαγητῶν. Διανομὴ μαρτυριάτικων. Δῶρον τοῦ ἀναδόχου εἰς τὴν μητέρα τοῦ νεοφωτίστου κλπ.

4. Σχέσις τοῦ ἀναδεκτοῦ πρὸς τὰ τέκνα τοῦ ἀναδόχου του ἢ ἄλλους ἀναδεκτοὺς αὐτοῦ. Ὑποχρεώσεις τοῦ ἀναδόχου πρὸς τὸν ἀναδεκτὸν (μετάληψις, δῶρα κλπ.).

5. Πῶς γίνεται τὸ βάπτισμα ἐτοιμοθανάτου βρέφους, τὸ ὅποιον δὲν ἔχει ἀκόμη βαπτισθῇ: *ἀεροβάπτισμα*. Τί πιστεύεται περὶ τῶν ἀποθανόντων ἀβαπτίστων.

ζ) Τὸ παιδί μετὰ τὴν συμπλήρωσιν ἔτους.

1. Παιγνίδια καὶ χοροὶ εἰς τὸ πρῶτον ἔτος τῆς μητρὸς· ἀπαγγελλόμενα ἢ ἀδόμενα ἁσμάτια (*ταχτασίματα*).

2. Παιγνίδια προσκυχαὶ καὶ τραγούδια.

3. Τὸ πρῶτον περπάτημα τοῦ παιδιοῦ. Πιστεύεται περὶ τοῦ παιδιοῦ ποὺ καθυστερεῖ νὰ βαδίσῃ.

4. Σχολικὴ ζωὴ.

Σχολικὰ εἴδη κατὰ τοὺς παλαιότερους χρόνους. Διδάσκαλοι, ἀμοιβὴ αὐτῶν καὶ δῶρα· σχολεῖα, διδασκαλία, τιμωρίαι εἰς τοὺς μαθητάς, σχολικὰ ἔθιμα.

η) Παιδιαί.

1. Παιγνίδια τὰ ὅποια παίζουν οἱ γονεῖς (ιδίᾳ αἱ μητέρες) ἢ ἄλλοι μὲ πολὺ μικρὰ παιδιὰ, ἡλικίας 1-2 ἐτῶν· συνοδεύονται ταῦτα καὶ ὑπὸ ἁσμάτων;

2. Παιγνίδια τῶν παιδιῶν (ἀρρένων καὶ θηλέων) ἀπὸ ἡλικίας 2-6 ἐτῶν (τῆς προσχολικῆς ἡλικίας) καὶ τῆς κατόπιν σχολικῆς ἡλικίας μέχρι τῆς ἐφηβικῆς.

3. Παιγνίδια τὰ ὅποια ἐκτελεῖ μόνον του τὸ παιδί (ἀτομικά)· π.χ. ὁ ἀετός, ἡ σβούρα.

4. Ὅμαδικὰ παιγνίδια τὰ ὅποια ἐκτελοῦνται ὑπὸ δύο ἢ περισσοτέρων παιδιῶν ἢ ὑπὸ ομάδων παιδιῶν.

Παιδιαὶ κοινοπραξίας: κτίσιμο σπιτιοῦ· οἱ στρατιῶτες· τοῖμπι τοῖμπι τὸν ἀθὼ (ρυθμικὸν παιγνίδι πρὸς κλήρωσιν ἑνὸς ἐκ τῶν παικτῶν), οἱ κοῦκλες κ.ἄ.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ



ΑΘΗΝΩΝ

Παιδιαὶ ἀνταγωνιστικάι (ἀνταγωνισμοὶ μεμονωμένων παικτῶν ἢ ομάδων παικτῶν)· π.χ. οἱ βῶλοι, τὸ τρέξιμον, ἡ πάλη, οἱ ἀμάδες, τὸ πῆδημα, ἡ ρίψις λίθων, ἡ κολοκυθιά, τὸ κρυφτό, τὸ κυνηγητό, ὁ πετροπόλεμος, ὁ πόλεμος, πετάει-πετάει κλπ.

5. Παιγνίδια τῶν ἡλικιωμένων: τὸ μπουκάλι, ἡ κολοκυθιά, τὸ δακτυλίδι (κυκλικὸν παιγνίδι), οἱ σοῦσες (αἰώρα) κ.ἄ.

6. Παιγνίδια καὶ ἀγῶνες εἰς ὥρισμένας περιστάσεις: κατὰ τὰς Ἀπόκρεως, τὸ Πάσχα, τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, τὸν γάμον κλπ.

Β'. Γάμος.

α) Γενικά.

1. Θέσις τοῦ νέου καὶ τῆς κόρης εἰς τὴν κοινωνίαν πρὸ τοῦ γάμου. Σχέσεις τῶν δύο φύλων.

2. Ποῖος ἔχει τὸ δικαίωμα τῆς ἐκλογῆς τοῦ νέου ἢ τοῦ συζύγου. Φροντίς τοῦ πατρὸς διὰ τὸν γάμον τῆς θυγατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ. Ποία ἡ ἡλικία τοῦ νέου καὶ τῆς νέας διὰ τὸν γάμον.

β) Προξενία καὶ μνηστεία.

1. Ποῖον πρόσωπον ἀποστέλλεται ὡς προξένος. Πῶς γίνεται ἡ προξενία. (Πῶς μεταβαίνει τις εἰς τὴν προξενιάν, πῶς πείνουν οἱ σκευὲς κάμνει, πῶς γίνεται ἡ συμφωνία (τὰ τελειώματα)). Ἀμοιβὴ τοῦ προξένου.

2. Μνηστεία: ὄνομα: ἀρραβών, χάρισμα, λογόστημα κ.ἄ.

Ἡλικία διὰ τὴν μνηστείαν. Ποῦ γίνεται ὁ ἀρραβὼν καὶ ποία ἡ τελετὴ αὐτοῦ: Μετάβασις τοῦ νέου εἰς τὴν οἰκίαν τῆς νύφης. Δῶρα, συνοδοί, εἴσοδος εἰς τὴν οἰκίαν, εὐχαί, ἀλλαγὴ δακτυλίων, φίλημα τῆς μνηστῆς, σύνταξις προικοσυμφώνου (εἶδη τῆς προικός). Διασκέδασις μετὰ τὴν τελετὴν τοῦ ἀρραβῶνος.

3. Διάρκεια τοῦ ἀρραβῶνος καὶ σχέσεις κατ' αὐτὸν τῶν μνηστευμένων. Ἐπισκέψεις καὶ συνοδεία τῆς μνηστῆς ἔξω τῆς οἰκίας της. Ποία προετοιμασία γίνεται διὰ τὸν γάμον.

γ) Ἔθιμα πρὸ τῆς τελετῆς τοῦ γάμου.

1. Ὄνομα τοῦ γάμου: γάμος, βλόγα, στεφάνωσι, χαρὰ κ.ἄ.

2. Προπαρασκευὴ. Καθορισμὸς τῆς ἡμέρας τελέσεως αὐτοῦ. Ποίαν ἐποχὴν γίνονται συνήθως οἱ γάμοι. Πῶς γίνονται αἱ προσκλήσεις. (Ποῖοι προσκαλοῦν καὶ πῶς;). Ποῖα δῶρα (κανίσκια) φέρουν οἱ προσκεκλημένοι.

3. Ποῖος ὀρίζεται ὡς παράνυμφος (κουμπάρος): πολλαχοῦ ὁ ἀνιάδοχος. Ποία πρόσωπα χρησιμεύουν ὡς παράγαμπροι (μπράτμοι) καὶ παράνυμφοι (κουμέρες).

4. Ποῦ ὑπάρχει τὸ ἔθιμον τοῦ φλαμπούρου ἢ μπαϊρακιοῦ εἰς τὸν γάμον. Πῶς καὶ πότε κατασκευάζεται· στολισμὸς αὐτοῦ. Ποία ἡ χρῆσις του κατὰ τὸν γάμον.

5. Παρασκευὴ τῶν ψωμιῶν τοῦ γάμου.

Ἑτοιμασία τοῦ σιταριοῦ διὰ τὰ ψωμιά τοῦ γάμου· ἄλεσμα εἰς τὸν μύλον· κοσκίνισμα καὶ ζύμωμα τοῦ ἀλεύρου. Πλάσιμον τῶν ψωμιῶν (σχήματα αὐτῶν) καὶ ἔψησις εἰς τὸν φούρνον. Σχετικὰ τραγούδια.

Δεισιδαίμονες δοξασαί καὶ συνήθειαι κατὰ τὴν μεταφορὰν τῶν ξύλων καὶ κλάδων διὰ τὸν φούρνον, κατὰ τὸ ζύμωμα τοῦ προζυμιοῦ, τὸ κοσκίνισμα τοῦ ἀλεύρου, τὴν μεταφορὰν τοῦ νεροῦ· ἀμίλητο νερό. Ποῖα πρόσωπα μετέχουν εἰς τὴν ἐργασίαν ταύτην· π.χ. γυναῖκες πρωτοστέφανες, κόραι ἀμφιθαλεῖς, δηλ. ποὺ ζοῦν οἱ γονεῖς των (μαννοκυρουδάτες) κ. ἄ.

6. Πῶς γίνεται ἡ μεταφορὰ τῆς προικὸς εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ. Σχετικὰ ἔθιμα καὶ τραγούδια κατὰ τὴν πομπὴν πρὸς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ. Στρώσις τοῦ κρεββατιοῦ. Πότε καὶ πῶς γίνεται τὸ στρώσιμον τοῦ στρώματος καὶ τὸ στρώσιμον τοῦ κρεββατιοῦ. Ποῖαι τὰ σκεύη καὶ ἔθιμα κατὰ τὸ στρώσιμον· χρήματα ἐπὶ τοῦ κρεββατιοῦ, κύλισμα ἀγροῦ, κ.λπ. Ἄλλαι συνήθειαι, χοροὶ καὶ τραγούδια.

Ποῦ στολίζεται παστός. Πῶς γίνεται ὁ στολισμὸς καὶ ποῖα τραγούδια ᾄδονται.

7. Ἀποστολὴ δώρων ὑπὸ τοῦ γαμβροῦ εἰς τὴν νύμφην. Ποῖα δῶρα στέλλονται καὶ πῶς γίνεται ἡ μεταφορὰ των.

8. Τελευταῖαι ἐτοιμασαί. Παρασκευὴ γλυκυσμάτων καὶ σφαγὴ ζώων διὰ τὸ κρέας τοῦ γάμου. Σχετικὰ ἔθιμα κατ' αὐτήν.

9. Λουτρὸν τῆς νύφης καὶ τοῦ γαμπροῦ. Κένισμα τῆς νύμφης. Ποίαν ἡμέραν καὶ πῶς γίνεται τὸ λουτρὸν τῶν μελλονύμφων. Συνοδεία μὲ ὄργανα καὶ τραγούδια. Ἄλλα ἔθιμα.

10. Τὸ Σάββατον τὸ ἐσπέρας εἰς τὸ σπíti τῆς νύφης. Κίνιασμα τῆς νύφης, ἥτοι βάνισμον αὐτῆς μὲ κινά. Ἑστίασις τῶν προσκεκλημένων καὶ χορὸς. Ποῖα τραγούδια ᾄδονται εἰδικῶς εἰς τὴν περίστασιν ταύτην.

δ) Ἡ τελετὴ τοῦ γάμου (στεφάνωσις).

1. Ποίαν ἡμέραν γίνεται ἡ στέψις.

2. Ἑτοιμασία τοῦ γαμβροῦ καὶ τῆς νύμφης. Μετάληψις αὐτῶν.

α) Ξύρισμα καὶ ντύσιμο τοῦ γαμπροῦ. Σχετικαὶ συνήθειαι καὶ τραγούδια. Ποῖον τὸ ἔνδυμα τοῦ γαμπροῦ (γαμπριάτικο). Προφυλάξεις αὐτοῦ ἀπὸ μαγικὰς ἐνεργείας· π.χ. ἀπὸ δέσιμο (ἀμπόδεμα) καὶ ἄλλας (δίχτυ εἰς τὴν μέση του, ἄπλυτο ροῦχο, κλειδαριά ἐπάνω του κ.λπ.)

β) Τὸ νυφικὸ φόρεμα καὶ τὸ ράψιμόν του· ὁ νυφικὸς πέπλος. Ποῖα πρόσωπα

στολίζουν τὴν νύμφην: κόραι ἀμφιθαλεῖς (δηλ. πού ζοῦν οἱ γονεῖς των) ἢ εἰδικὴ γυναῖκα· τραγούδια πρὸς ἔπαινον τῆς νύμφης. Προφυλακτικὰ μέσα ἀπὸ μάγια.

3. Προετοιμασία διὰ τὴν ἐκκλησίαν.

Παραλαβὴ τοῦ παρὰ νύμφου (*κουμπάρον, συντέκνον, ρουνου*). Ποῖος τὸν παραλαμβάνει καὶ τὸν φέρει εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμπροῦ. Ἐκκίνησις τῆς συνοδείας τοῦ γαμπροῦ πρὸς παραλαβὴν τῆς νύμφης. Ἀπὸ ποῦ γίνεται ἡ ἐκκίνησις καὶ πῶς καταρτίζεται ἡ γαμήλιος πομπή. Ἀποχαιρετισμὸς τοῦ γαμπροῦ πρὸς τοὺς γονεῖς του καὶ τραγούδια καθ' ὁδόν. Ὅταν ἡ πομπὴ φθάσῃ ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι τῆς νύμφης· συνήθειαι προτοῦ εἰσέλθῃ ὁ γαμπρὸς εἰς τὴν οἰκίαν καὶ κατὰ τὴν εἰσοδὸν του. Μηλοβολία. Δῶρα εἰς τὸν γαμπρὸν (*μπατίκια*).

4. Παραλαβὴ τῆς νύμφης.

α) Ἔθιμα καὶ ἄσματα κατὰ τὴν παράδοσιν τῆς νύμφης ὑπὸ τῶν γονέων της εἰς τὸν γαμπρὸν.

β) Ἀποχαιρετισμὸς ὑπὸ τῆς νύμφης τῶν γονέων της καὶ ἔθιμα κατ' αὐτόν: ζώσιμον αὐτῆς ὑπὸ τοῦ πατρός, μετάνοις πρὸς τοὺς γονεῖς καὶ χειροφίλημα. Ἔθιμα κατὰ τὴν ἔξοδόν της εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμπροῦ καὶ μετὰ τὴν εἰσοδὸν αὐτῆς εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμπροῦ.

γ) Συνήθειαι κατὰ τὴν παραλαβὴν καὶ μετὰ τὴν ἀφίξιν εἰς τὸ χωρίον τοῦ γαμπροῦ. Ἐπειροὶ καὶ μετὰ τὴν ἀφίξιν εἰς τὸ χωρίον τοῦ γαμπροῦ. Ὑποθήκη τοῦ γαμπροῦ ἔξω τοῦ χωρίου: υποχρέωσις νὰ πεζεύσῃ ἐκ τοῦ ἵππου. Πῶς γίνεται ἡ παραλαβὴ τῆς νύμφης καὶ μετὰ τὴν ἀφίξιν εἰς τὸ χωρίον τοῦ γαμπροῦ.

5. Ἐκκίνησις τῆς πομπῆς πρὸς τὴν ἐκκλησίαν.

Πῶς γίνεται ἡ μετάβασις τῶν μελλονύμφων εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Ἡ νύμφη μεταβαίνει πεζῇ, ἔφιππος ἢ ἐφ' ἀμάξης;

Ποῖος προηγείται τῆς νύμφης. Ἀσματα καθ' ὁδόν. Φλάμπουρο (σημαία). Δεισδαιμονίαι. Ἔθιμα πρὸς τὴν θύραν τῆς ἐκκλησίας: δίδεται εἰς τὴν νεόνυμφον νὰ κρατήσῃ ἄρρεν βρέφος.

6. Ἡ ἱεροτελεστία τοῦ γάμου (στεφάνωμα).

Ἀπὸ τί κατεσκευάζοντο παλαιότερον τὰ στέφανα· π.χ. ἀπὸ κλῆμα.

Τὸ στεφάνωμα. Αἱ λαμπάδες τοῦ γάμου· ποῖοι τὰς κρατοῦν. Τὸ κοινὸν ποτήριον τοῦ οἴνου. Ποῖοι ἄλλοι πίνουν πλὴν τῶν νεονύμφων. Τὸ ποτήριον τοῦτο τὸ θρανεῖ ὁ ἱερεὺς; Μὲ τί ραίνουν τοὺς νεονύμφους κατὰ τὸν χορὸν τοῦ Ἡσαΐα (καταχύσματα).

Μαγικαὶ ἐνέργειαι κατὰ τοῦ γαμπροῦ καὶ τῆς νύμφης τὴν ὥραν τοῦ στεφανώματος: δεσμίματα, καρφώματα. Μέσα πρὸς ἀπόκρουσιν τῆς βλαπτικῆς ἐνεργείας τούτων.

Ποῖτοι φιλοῦν τὰ στέφανα· φιλοῦν καὶ οἱ ἔχοντες πένθος; Δῶρα (χαρίσματα) εἰς τοὺς νεονύμφους κατὰ τὸ φίλημα τῶν στεφάνων. Χρησιμοποίησις διὰ μαντικούς σκοποὺς τῶν κουφέτων τοῦ γάμου· ὄνειρομαντεία.

7. Ἐπιστροφή ἐκ τῆς ἐκκλησίας.

Ἔθιμα κατὰ τὴν ἔξοδον τῶν νεονύμφων ἐκ τῆς ἐκκλησίας καὶ καθ' ὁδὸν πρὸς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ. Σχηματισμὸς τῆς γαμηλίου πομπῆς. Συνοδεία τῶν νεονύμφων. Πυροβολισμοί, τραγούδια κλπ.

8. Πρὸ τῆς οἰκίας τοῦ γαμβροῦ.

Ἡ πενθερὰ ὑποδέχεται τὴν νύμφην καὶ τῆς προσφέρει γλυκό, μέλι μὲ καρύδι κλπ. Τί φορεῖ τότε εἰς τὴν κεφαλὴν της ἡ πενθερά. *Ἄλλα ἔθιμα. Ὑποσχέσεις (τάξιμο· ἀγελάδος, προβάτου, σκεύους, ἀκινήτου) τῆς πενθερᾶς ἢ τοῦ πενθεροῦ πρὸς τὴν νύμφην, ὅταν ἔρχεται ἐξ ἄλλου χωρίου διὰ νὰ πεξεύσῃ ἐκ τοῦ ἀλόγου καὶ εἰσέλθῃ εἰς τὸ σπίτι. Πῶς λέγεται τὸ δῶρον τοῦτο: *μπατίκι*.

Πρὸ τῆς εἰσόδου τῶν νεονύμφων: θυσία πετεινοῦ ἢ ὄρνιθος πρὸ τῆς θύρας τῆς οἰκίας· σταύρωμα ὑπὸ τῆς νύμφης καὶ οὐρανίου μὲ μέλι ἢ βούτυρον. Θραῦσις ροδιοῦ εἰς τὸ ἀνώφλιον ἢ ῥίψις αὐτοῦ ἐν τῇ οἰκίᾳ.

9. Εἴσοδος τῶν νεονύμφων εἰς τὴν οἰκίαν.

α) Πῶς γίνεται ἡ εἴσοδος. Ἡ νύμφη κατερχομένη παντὶ ἐπὶ τοιοῦτον (εἰς ἡν) χάλκινον σκεῦος) ἢ κρατεῖ λάγηνον (κατὰ τὸν νεόνυμφον) περιβάλλονται ὑπὸ τῆς μητρὸς τοῦ γαμβροῦ μὲ ζώνην καὶ αὐτὴν εἰσάγει εἰς τὴν οἰκίαν. Ποῖος ὁ λόγος τοῦ ἐθίμου κλπ.

β) Μετὰ τὴν εἴσοδον τοῦ ζεύγους προσκύνησις ὑπὸ τῆς νύμφης εἰς τὸ εἰκονοστάσι ἢ εἰς τὴν ἐστίαν τοῦ σπιτιοῦ. *Ἄλλα ἔθιμα ἐντὸς τῆς οἰκίας· π.χ. τίθεται εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς νύμφης ἄρρεν παιδίον τοῦ ὁποίου ζοῦν οἱ γονεῖς.

γ) Παστὸς ἢ *νυφροστόλι*. *Ἄλλα ὀνόματα: (νυφειό, ἀγκωνή) κλπ.

Εἰς τὸν παστὸν ἵσταται μόνον ἡ νύφη ἢ καὶ ὁ γαμπρός. Ποῖα ἄλλα πρόσωπα εὐρίσκονται πλησίον αὐτοῦ. Τραγούδια ἐπαινετικά εἰς τοὺς νεονύμφους. Διανομὴ κουφέτων ἢ ἄλλων εἰδῶν· κεράσματα. Τρώγουν τι οἱ νεόνυμφοι, ἐνῶ ἵστανται εἰς τὸν παστόν;

10. Διασκέδασις τοῦ γάμου.

α) Τὸ γαμήλιον συμπόσιον. Εἶδη φαγητῶν. Κάθηνται εἰς τὸ τραπέζι χωριστὰ οἱ ἄνδρες καὶ αἱ γυναῖκες; Παρακάθηνται καὶ οἱ νεόνυμφοι; Ποία ἡ θέσις τοῦ κουμπάρου; Τραγούδια τῆς τάβλας (τοῦ τραπεζιοῦ).

β) Γαμήλιος χορός. Ποῖτοι χοροὶ χορεύονται· ποῖος χορεύει πρῶτος τὴν νύμφην καὶ ποῖτοι κατόπιν. Τραγούδια κατὰ τὸν χορόν.

11. Ἡ πρώτη νύκτα μετὰ τὴν στέψιν.

Τὴν πρώτην νύκτα κοιμᾶται τὸ ἀνδρόγυνον μαζί ἢ χωριστὰ ἡ νύμφη ἀπὸ τὸν γαμβρόν; Πότε κοιμῶνται μαζί; Πότε ἀποχωροῦν οἱ νεόνυμφοι ἀπὸ τὸν χορόν. Ποῖος τοὺς συνοδεύει εἰς τὸν νυμφικὸν θάλαμον.

ε) Τὰ μετὰ τὴν ἐορτὴν τοῦ γάμου.

1. Ἐγερσις τῶν νεονύμφων τὸ πρωὶ τῆς Δευτέρας. Ποῖα τραγούδια ᾄδονται ἔξω ἀπὸ τὸν νυμφικὸν θάλαμον. Ὑποδοχὴ τῶν τραγουδιστῶν ὑπὸ τοῦ ζεύγους. Δῶρον εἰς τὴν νύμφην ἢ τὸν γαμβρόν ὑπὸ τῶν πεθερικῶν. Δῶρα τῆς νύμφης εἰς τὴν οἰκογένειαν τοῦ ἀνδρός της καὶ νύμφις τῶν ποδῶν τῶν συγγενῶν του.

2. Ἐξέτασις τῶν σινδονίων τῆς νυμφικῆς κλίνης ὑπὸ τῆς πενθερᾶς ἢ ἄλλου προσώπου καὶ ἐπίδειξις αὐτῶν πρὸς πιστοποίησιν τῆς παρθενίας τῆς νύμφης. Πυροβολισμοὶ τοῦ ὑποκαμίσου αὐτῆς καὶ γνωστοποιήσις τοῦ γεγονότος τῆς παρθενίας της. Παράθεσις τραπέζης. Διασκέδασις. Τί συμβαίνει, ἐὰν ἡ νύμφη δὲν εὐρεθῇ παρθένος.

3. Ἐπίσκεψις τῶν νεονύμφων ἐν συνῇ τῶν φίλων βρῦσιν. Προσφοραὶ εἰς τὴν κρήνην: ἄλειψις αὐτῆς μὲ βούτυρον καὶ ἑλαιὸν ἄρτου εἰς τὸ νερὸ κ.ἄ. Ἄντλησις ὕδατος: ραντισμὸς τοῦ γαμβροῦ καὶ τῆς νύμφης διὰ τοῦ ὕδατος.

Πότε ἐλευθεροκονοῦνται ὁ γαμβρὸς καὶ ἡ νύμφη ἀπὸ τῆς οἰκίας; Πότε ἀφίκαται οἱ δεσποδαίμονες τοῦ ξαύματος.

4. Τὰ πιστόφια.

Ἐπιστροφὴ τῆς νύμφης μὲ τὸν γαμβρόν εἰς τὴν πατρικὴν τῆς οἰκίαν. Πότε γίνεται καὶ ποῖοι οἱ συνοδοὶ των. Σχετικὰ ἔθιμα.

5. Ἀντίγαμος (Ἀντίχαρα).

Συγκέντρωσις εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἀνδρογύνου συγγενῶν καὶ φίλων τὴν πρώτην Κυριακὴν μετὰ τὸν γάμον. Παράθεσις τραπέζης καὶ διασκέδασις. Ἄλλα ἔθιμα κατὰ τὸν ἀντίγαμον.

6. Ἐκκλησιασμός τοῦ ζεύγους τῶν νεονύμφων τὴν πρώτην ἢ τὴν δευτέραν Κυριακὴν μετὰ τὸν γάμον. Ἐπισκέψεις τοῦ ἀνδρογύνου εἰς τὰς συγγενικὰς καὶ φιλικὰς οἰκίας, αἱ ὁποῖαι εἶχον κλητῇ εἰς τὸν γάμον.

7. Τὸ ἀνδρόγυνον κατὰ τὸ πρῶτον τεσσαρακονθήμερον καὶ ἔτος μετὰ τὸν γάμον. Διάφοροι δεισιδαιμονίαι καὶ συνήθειαι. Ἀπαγορεύσεις εἰς τὴν νύμφην καὶ τὸν γαμβρόν κατὰ τὸ τεσσαρακονθήμερον ἀπὸ τοῦ γάμου: π.χ. τὸ σκούπισμα, ἡ ἔξοδος κατὰ τὴν Τρίτην, ἡ συνάντησις ἄλλου γάμου ἢ κηδείας ὑπὸ τῆς νύμφης. Μέχρι τῆς τεσσαρακοστῆς οἱ νεόνυμφοι δὲν μεταβαίνουν εἰς γάμον. Ἡ νεόνυμφος ἀποφεύγει νὰ συναντήσῃ ἄλλην νεόνυμφον ἢ λεχώ. Διατήρησις τῆς νυμφικῆς πλεξίδος μέχρι τῆς τεσσαρακοστῆς. Ἄλλα ἔθιμα τῶν νεονύμφων κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος.



ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

8. Ἀντιλήψεις καὶ συνήθειαι διὰ τοὺς ἐρχομένους εἰς δεύτερον γάμον (χήροι, χῆραι, διεξευγμένοι).

Γ'. Τελευτή.

α) Γενικά.

Δοξασίαι τοῦ λαοῦ περὶ τοῦ θανάτου: φόβος τοῦ ἀνθρώπου διὰ τὸν θάνατον. Πότε πιστεύεται ὅτι ἐπέρχεται· π.χ. ὅταν ἔλθῃ ἡ ὥρα τοῦ Θεοῦ· ὅταν κατὰ τὸ καντήλι τοῦ δεῖνα κλπ.

β) Προμηνύματα τοῦ θανάτου.

Πρόγνωσης τοῦ θανάτου ἐξ ὀπτασιῶν καὶ ὁραμάτων ἢ διαφόρων οἰωνῶν, οἷον ἐκ τοῦ κρωγμοῦ κόρακος, οὐρλιάσματος τοῦ σκύλου, φωνῆς τῆς κουκουβάγιας κ.ἄ.· προσέτι ἐκ διαφόρων ἐκφράσεων ἢ κινήσεων τοῦ ἀσθενοῦς (π.χ. ἀγγελόσκιασμα).

γ) Τὰ πρὸ τῆς τελευτῆς.

1) Τελευταῖαι θελήσεις τοῦ ἀσθενοῦς· παραγγελίαι περὶ τῆς ταφῆς του· ὑποθήκαι, εὐχαὶ εἰς τοὺς οἰκείους καὶ ἀσθενεῖς φίλους.

2) Συγχώρησις καὶ μετάνοια.

Πότε καὶ πῶς δίδεται εἰς τὸν ἀσθενεῖσαν ἡ ἀγία κοινωνία. Τί γίνεται, ἐὰν δὲν προσέλθῃ ὁ ἄρρώστος νὰ κοινωνήσῃ εὐοδυνήκοντα. Δοξασίαι περὶ τοῦ ἀποβιώσαντος ἀκοινωνήτου.

3) Ψυχομάχημα καὶ τελευτή.

Λέξεις καὶ φράσεις σχετικαὶ μετὰ τῆς τελευταίας στιγμᾶς τοῦ ἀρρώστου: *ψυχομαχεῖ, ἀγγελοκρίνεται, χαροπαλεύει*, εἶναι στὸ ζῦγι, εἶναι στὸ ὕστερό του κ.ἄ. Στροφή τοῦ ψυχομαχοῦντος, ὥστε νὰ βλέπῃ οὗτος πρὸς ἀνατολὰς (κατὰ ἡλιοῦ, νεκρική). Τοποθέτησις αὐτοῦ χαμαὶ (κατὰ γῆς).

Διηγῆσεις σχετικαὶ πρὸς τὸ ψυχομάχημα. Ὁ μελλοθάνατος βλέπει τὸν Χάρον καὶ ψυχὰς νεκρῶν συγγενῶν του.

Δοξασίαι περὶ τοῦ αἰτίου τῆς παρατάσεως τοῦ ψυχορραγήματος: κατάρα γονιοῦ, ἀφορισμὸς ἱερέως, ἀδικία, κάψιμο ζυγοῦ, ἀναμονὴ οἰκείου, ξενιτεμένου· λείπονται εἰς τὸν ἀσθενῆ βήματα βαδίσσεως κ.ἄ.). Τί γίνεται, ὥστε νὰ ἐπέλθῃ ἡ ἐκπνοὴ τοῦ βασανιζομένου· π.χ. ἀνάγνωσις εὐχῆς ὑπὸ ἱερέως, πρόσκλησις ατόμων μεθ' ὧν εἶχε διαφορὰς πρὸς συγχώρησιν· ἀνάπτεται κηρίον, λύσις τῶν κόμβων τῶν ἐνδυμάτων του κλπ.

δ) Ἔθιμα μετὰ τὴν τελευτήν.

1) Αἱ πρῶται περὶ τὸν νεκρὸν φροντίδες.

Φράσεις σχετικαὶ πρὸς τὴν ἐκπνοήν: ἐγλύτωσε, ἔσβησε τὸ καντήλι του, μᾶς ἀφῆκε χρόνους κ.ἄ.

Κραυγαί τῶν οἰκείων μετὰ τὴν ἐκπονήν καὶ κροῦσις τοῦ κώδωνος τῆς ἐκκλησίας πρὸς ἀγγελίαν τοῦ θανάτου. Ἔνοιγμα τῶν θυρῶν καὶ τῶν παραθύρων. Κένωσις τῆς στάμνου καὶ πλήρωσις αὐτῆς διὰ νέου ὕδατος κ.ἄ.

Μόλις ξεπνιχῇ ὁ ἄρρωστος κλείονται οἱ ὀφθαλμοὶ του, φράσσονται τὸ στόμα καὶ τὰ ὦτα διὰ βάμβακος, σταυρώνονται αἱ χεῖρες καὶ ἰσιώνονται οἱ πόδες. Λοξασίαι σχετικαὶ πρὸς τὰς ἐνεργείας ταύτας.

β) Περιστολὴ τοῦ νεκροῦ (λοῦσις, σαβάνωμα, στολισμός).

Λοῦσις τοῦ νεκροῦ· πῶς γίνεται: μὲ νερό, κρασί, λάδι. Πλύνεται ὅλον τὸ σῶμα; Ἄλειψις αὐτοῦ διὰ μύρων ἢ ἐλαίου.

Περιτύλιξις τοῦ λειψάνου μὲ τὸ σάβανον (ἀνεβόλι). Πῶς καὶ ἀπὸ ποῖον ὕφασμα κατασκευάζεται τὸ σάβανον. Χρησιμοποιοῦνται εἰδικὰ πρόσωπα ὡς σαβανωταί; Πῶς γίνεται τὸ σαβάνωμα.

Ἐνδυσις τοῦ νεκροῦ καὶ στολισμός. Ποῖα ἐνδύματα καὶ ὑποδήματα φοροῦνται εἰς αὐτόν, εἰδικῶς εἰς ὑπανδρὸν νέαν ἢ γέροντα καὶ εἰς ἀνύπανδρον νέαν ἢ νέον. Στέφανοι εἰς τὸν νεκρὸν καὶ ἄλλα.

Δεισιδαίμονες συνήθειαι μετὰ τὸ σάβανωμα. Ἐκάμουν ὅσα πρόσωπα ἤγγισαν τὸν νεκρὸν πρὶν καὶ πῶς περὶ τὸν νεκρὸν ἐκτελέσθησαν ἐργασίαι. Κόσμημα τοῦ νεκροῦ.

γ) Πρόθεσις.

1. Ποῦ τοποθετεῖται ὁ νεκρὸς μετὰ τὸν ἐκδύσιν καὶ τὸν στολισμόν του. Εἰς ποῖαν αἵθουσαν· ἐπὶ κρεββάτου ἢ χαμαὶ ἐπὶ τῆς γῆς; πρὸς ποῦ εἶναι ἐστραμμένον τὸ πρόσωπόν του· τοποθέτησις παρ' αὐτὸν λαμπάδων, καντηλιοῦ, καίοντος θυμιάματος καὶ ἐπὶ τῶν χειλέων του νομίσματος (δβολός, περατίκι) ἢ κηρίνου σταυροῦ· ἐπίσης εἰς τὴν θέσιν ὅπου ἐξεψύχησε ποτηρίου ὕδατος, πινακίου πλήρους σίτου κ.ἄ. Πόσον χρόνον παραμένει τὸ ποτήριον τοῦτο εἰς τὴν θέσιν πού ἐξεψύχησεν ὁ νεκρός.

2. Διάφοροι δεισιδαίμονες συνήθειαι μέχρι τῆς ταφῆς· π.χ. ἀπαγόρευσις τοῦ σαρώματος· ὅσον χρόνον εὐρίσκεται ὁ νεκρὸς εἰς τὸ σπίτι δὲν σκουπίζουν.

δ) Θρήνος καὶ μοιρολόγι.

1. Θρηνώδεις, γοεραί, κραυγαὶ ἀμέσως μετὰ τὴν ἐκπονήν καὶ εἶτα μετὰ τὴν ἐνδυσιν τοῦ νεκροῦ· κλήσις τοῦ νεκροῦ διὰ τοῦ ὀνόματός του. Ἐκ τῶν θρηνούων αἱ γυναῖκες διαρρηγνύουν τὰ ἐνδύματά των, τύπτουν τὸ πρόσωπον καὶ τὸ στήθος, αἱματώνουν τὰς παρειάς διὰ τῶν ὀνύχων, σπαράσσουν καὶ ἐκριζώνουν τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς; ποῦ οἱ ἄνδρες ἀνασποῦν τὸ γένειόν των, ρίπτουν κόνιν ἐπὶ τῆς κόμης καὶ ἄλλα. Ποῦ ὑπάρχουν αἱ συνήθειαι αὗται ἢ ἄλλαι. Λέξεις καὶ φράσεις σχετικαὶ πρὸς τὸν θρήνον, οἷον ἀνακάλημα, σύθρηνο, ξόδι, συρομαδιέται κλπ.

2) Μοιρολόγι (=ἔμμετρος θρήνος).



ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

Ποιοι μοιρολογοῦν καὶ πῶς, δηλ. γυναῖκες ἢ ἄνδρες· καθήμενοι ἐπὶ σκάμνων ἢ κατὰ γῆς καὶ μὲ ποίαν τάξιν. Ποῖα μοιρολόγια λέγονται (παράθεσις τοῦ κειμένου).
ε) Φύλαξις τοῦ νεκροῦ.

1. Ὄνομα: παραμονὴ ἢ ξενύχτισμα τοῦ πεθαμένου.

2. Πότε καὶ διὰ ποῖον λόγον φυλάσσεται ὁ νεκρὸς τὴν νύκτα. Εἶναι σκεπασμένος ἢ ἀκάλυπτος· τί προσέχουν διὰ τὸν νεκρόν· π.χ. νὰ μὴν τὸν διασκελίσῃ γάτα. Τί προσφέρονται εἰς τοὺς ἀγρυπνοῦντας διὰ τὴν φύλαξιν (παραμονὴν) τοῦ νεκροῦ. Θρηνοῦν τὸν νεκρόν τὴν νύκτα; Ἡ θύρα εἶναι ἀνοιχτή; Πίστις περὶ τοῦ ποῦ πηγαίνει ἡ ψυχὴ μέχρι νὰ ταφῇ τὸ σῶμα.

5. Ταφή.

α) Ἡ ἐκφορὰ τοῦ νεκροῦ.

1. Τὸ φέρετρον. Ὄνομα: νεκροκρέββατο, καδελέιτο, κασσόνι κ.ἄ. Πῶς κατασκευάζεται τὸ φέρετρον· σχῆμα αὐτοῦ. Ὑπάρχει φέρετρον κοινῆς χρήσεως διατιθέμενον ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας;

2. Κηδεῖα τοῦ νεκροῦ. Ποιοὶ κηδεύουσιν τὸν νεκρόν καὶ πῶς λέγονται οὗτοι. Ἔθιμα κατὰ τὴν ἔξοδον τοῦ κειμένου· π.χ. θραῦσις τοῦ ποτηρίου ἢ τοῦ πιάτου τὸ ὁποῖον περιέχει νεκρὸς καὶ τὸ ὁποῖον ἔπλην τὸν νεκρόν κατὰ τὸ σπρίνκλινγκ γύρω τοῦ νεκροῦ τὰς καπνισμοὺς εἰς τὰ σφραγίσαι τῆς εἰσόδου ὅπου ἔκειτο ὁ νεκρός. Τὰ σαρώματα τὰ κηδεύουσιν; Ἐξηγήσις τῶν ἐθίμων τούτων ὑπὸ τοῦ λαοῦ. Ὁ νεκρὸς ἐκφέρεται ἀκάλυμτον τὸ πρόσωπον;

Πῶς σχηματίζεται ἡ νεκρώσιμος πομπή. Ποῖοι ἀπὸ τοὺς οἰκείους δὲν ἀκολουθοῦν τὴν κηδεῖαν. Οἱ ἀκολουθοῦντες κρατοῦν κηρία θρήνοι· ποῖα μοιρολόγια λέγονται καθ' ὁδόν. Ποίαν διεύθυνσιν πρὸς τὴν ἐκκλησίαν ἀκολουθεῖ ἡ νεκρώσιμος πομπή. Περιφορὰ διὰ τῶν ὁδῶν. Κατὰ τὴν διέλευσιν πρὸ τῶν οἰκιῶν κλείονται αἱ θύραι καὶ τὰ παραθύρα; γίνεταί νερό διὰ τὸν νεκρόν; γίνεται κένωσις τοῦ ὕδατος τῶν ὑδροῶν;

3) Νεκρώσιμος ἀκολουθία. Εἰς ποίαν ἐκκλησίαν ψάλλεται κηραψία· ἄλλα ἔθιμα.

4) Δεισιδαίμονες δοξασίαι. Τί πιστεύεται, ἂν τις παρηνισθῇ κατὰ τὴν κηδεῖαν, ἂν τὸ λείψανον εἶναι γελαστό ἢ ἔχη ὁ νεκρὸς τὰ μάτια του ἀνοιχτά, ἂν βρέχη κ.ἄ. Ὁ ἱερεὺς κατὰ τὴν ἐκφορὰν τοῦ νεκροῦ ἐπιτρέπεται νὰ στραφῇ καὶ κοιτάξῃ πίσω του;

β) Ἐνταφιασμός.

1. Ἀνοιγμα τοῦ τάφου καὶ σχετικαὶ πρὸς αὐτὸ δεισιδαίμονες δοξασίαι. Ποιοὶ σκάπτουν τὸν τάφον. Κατασκευὴ αὐτοῦ· τάφοι ἀτομικοί, οἰκογενειακοί καὶ κοινοί.

2. Κατάθεσις τοῦ νεκροῦ εἰς τὸν τάφον. Λύσις τῶν χειρῶν καὶ ποδῶν. Χά-

ραξίς τοῦ σχήματος τῆς πεντάλφας ἢ τῶν γραμμάτων ^{ΙΣΧΣ}_{ΝΙΚΑ} ἐπὶ κεράμου καὶ τοποθέτησις αὐτοῦ εἰς τὸ στόμα τοῦ νεκροῦ. Ἐπίχυσις ἐλαίου ἐκ κανδηλίου ἐπὶ τοῦ λειψάνου. Ἀντικείμενα συνθαπτόμενα μετὰ τοῦ νεκροῦ· π.χ. ἐργαλεῖα τοῦ ἐπαγγέλματός του, ἦτοι δρέπανον, ἀδράχτι, στάμνος μὲ νερό, πινάκιον μὲ σῖτον, γλυκύσματα κλπ.

3. Πῶς γίνεται ἡ κάλυψις τοῦ τάφου. Τί τοποθετοῦν ἐπάνω εἰς τὸν τάφον: εἰκόνισμα, φωτογραφία, ποτήρι μὲ νερό, κανδήλι, σταυρὸς κλπ. Θραῦσις ἢ τοποθέτησις λαγήνου ἐπὶ τοῦ τάφου.

Ἔθιμα σχετικὰ μὲ τοὺς νεκροθάπτας. Δεισιδαιμονία.

4. Εἰς τὸ νεκροταφεῖον μοιράζονται εἰς τοὺς μετασχόντας τῆς κηδείας μικροὶ ἄρτοι δλόκληροι ἢ εἰς τεμάχια, παξιμάδια, κουφέτα, κόλλυβα κ.ἄ. διὰ τὸ «συγχώριο» τοῦ πεθαμένου. Τὰ προσφερόμενα εἶναι τὰ ἴδια διὰ τοὺς πανδρεμένους καὶ τοὺς ἀνυμφεύτους;

5. Νεκρικά ἔθιμα ἐπὶ θανάτου μέλους τῆς οἰκογενείας εἰς τὴν ξενιτειάν, σχετικὰ μοιρολόγια.

6. Πῶς θάπτεται ὁ ξένος ὁ μὴ ἔχων οἶκον ἢ συγγενεῖς.

6. Ἔθιμα μετὰ τὴν ταφὴν τοῦ νεκροῦ.

α) Σάπρις τῆς οἰκίας. Περὶ τῆς οἰκίας τοῦ ἀποβιβάντος καὶ τῶν παιδῶν καὶ ὅπου ἐκρησιμοποιεῖται ἐξέτασις τῆς οἰκίας καὶ ἀνανέωσις τοῦ ὕδατος τῆς στάμνου μὲ καινούριον νερό καὶ βρύσιν. Πλύσις τῶν χειρῶν ἐκείνων ποὺ μετέσχον τῆς κηδείας. Ποῦ πλένεται οὗτοι ἔξω τῆς οἰκίας; Σχετικαὶ δεισιδαίμονες δοξασίαι.

β) Περίδειπνον (νεκρόδειπνον, πορθιάτικο, μακαρία, παρηγοριά, κοινὸ κλπ.). Ποῖος ἐτοιμάζει τὰ φαγητὰ διὰ τὴν ἐστίασιν ταύτην καὶ ποῖοι παρακάθηνται εἰς αὐτήν. Ποῖα τὰ ἐδέσματα καὶ τὰ ποτά ποῦ παρατίθενται ἐπὶ τραπέζης (ὕψηλης, χαμηλῆς) ἢ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους; Ποῦ πιστεύεται ὅτι μετέχει εἰς τὴν ἐστίασιν ταύτην καὶ ὁ νεκρὸς.

Τέλεισι παλαιότερον ἀγώνων μετὰ τὴν κηδείαν: π.χ. ἀγὼν δρόμου, ρῦψις λίθου, σκοποβολὴ κ.ἄ.

γ) Τὸ τεσσαρακονθήμερον μετὰ τὴν ταφὴν.

Δοξασίαι περὶ τῆς ψυχῆς. Πῶς αὕτη παρουσιάζεται π.χ. ὡς μυῖγα ἢ ἀέρας. Ποῦ διαμένει ἡ ψυχὴ μέχρι τῆς τεσσαρακοστῆς καὶ ποῦ μεταβαίνει κατόπιν. Παρουσιάσεις τῆς ψυχῆς μέχρι τῆς τεσσαρακοστῆς. Σχετικαὶ διηγήσεις τοῦ λαοῦ.

Εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ νεκροῦ εἰς ἣν θέσιν οὗτος ἐξεψύχην ἀνάπτεται λαμπάς, πλησίον δ' αὐτῆς τίθεται πινάκιον μὲ νερό καὶ τεμάχιον ἄρτου. Ἀγρυπνία ἐπὶ τριή-

μερον. Δὲν σκουπίζουν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, διότι ἔρχεται ἡ ψυχὴ καὶ ἐνδέχεται νὰ ριφθῇ ἔξω μὲ τὰ σκουπίδια.

Ἐστιάσεις συγγενῶν καὶ φίλων εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἀποβιώσαντος. Ποῖοι φέρουν τὰ ἐδέσματα.

Φροντὶς διὰ τὸν ἐν τῷ τάφῳ νεκρόν. Ποτήριον ὕδατος καὶ κανδήλιον ἀκοίμητον ἐπὶ τοῦ τάφου. Χύνουν νερὸ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἐπὶ τοῦ μνήματος ἢ θέτουν ἐπ' αὐτοῦ λάγνηνον ὕδατος.

Πλύσις τῶν ἐνδυμάτων τοῦ ἀποβιώσαντος. Ποῦ πλύνονται.

Ἐλεημοσύνη ὑπὲρ τοῦ νεκροῦ εἰς πτωχοῦς.

δ) Μνημόσυνα καὶ ἔθιμα κατὰ τὸ τεσσαρακονθήμερον ἀπὸ τῆς τελευτῆς.

1. Τὴν τρίτην (τρίμερα)· 2) τὴν ἐνάτην (ἐννιάμερα)· 3) τὴν τεσσαρακοστήν (τὰ σαράντα).

Ὀνόματα τῶν μνημοσύνων: τρίμερα, τρίτα, ἐννιάμερα ἢ ἐννιαῖτα, σαράντα.

Τί φέρονται καὶ διανέμονται εἰς τοὺς μνημόσυνον: κόλλυβα (παρασκευὴ αὐτῶν), ἄρτοι, γλυκύσματα, ὀπώρα καὶ ἄλλα. Διανομὴ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ κατ' οἶκον. Εὐχαὶ πρὸς συγχώρησιν. Ἐθιμα καὶ ἄλλα: θραῦσις τοῦ πιάτου τῶν κολλύβων καὶ τοῦ πικροῦ, θυμιάματα κτλ.

2. Γίνονται καὶ ἄλλα μνημόσυνα, π.χ. τῇ εἰκοστῇ, ἢ λειτουργίαι ὑπὲρ τοῦ νεκροῦ μέχρι τῆς τεσσαρακοστῆς; Σοφοὶ καὶ ἄλλοι. Πῶς γίνονται καὶ εἰς ποίας περιπτώσεις.

ε) Φροντίδες περὶ τοῦ νεκροῦ μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ τεσσαρακονθήμερου.

1. Τέλεσις μνημοσύνων μετὰ παρέλευσιν ἑξ μηνῶν, ἐννέα μηνῶν, ἔτους καὶ δύο ἐτῶν. Ὄνομα: ξαμῆνια, ἐννιαμῆνια, χρόνια, διπλόχρονα ἢ συναπαντήματα. Πῶς τελοῦνται τὰ μνημόσυνα ταῦτα.

2. Ἐπισκέψεις εἰς τὸ νεκροταφεῖον. Περιποίσεις τοῦ τάφου· στολισμὸς δι' ἀνθῶν. Εἰς ποίας ἡμέρας τοῦ χρόνου ἀνάπτεται τὸ κανδήλι. Ἄλλαι προσφοραί.

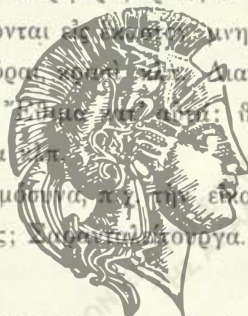
3. Ψυχασάββατα. Πόσα εἶναι τὰ ψυχασάββατα. Προσφοραὶ καὶ σχετικὰ ἔθιμα κατ' αὐτὰ δεισιδαίμονες δοξασαί, μαντεῖαι τῶν κοριτσιῶν μὲ τὰ κόλλυβα.

4. Ψυχοκέρι. Πῶς κατασκευάζεται καὶ πότε ἀνάπτεται.

5. Ἀνοιγμα τοῦ τάφου (ξέχωμα) καὶ ἀνακομιδὴ τῶν ὀστέων. Πότε καὶ πῶς γίνεται. Δεισιδαίμονες συνήθειαι.

7. Δοξασαί περὶ τοῦ σώματος τοῦ νεκροῦ.

α) Πίστις περὶ τῆς διαλύσεως (ἀποσυνθέσεως) τοῦ σώματος π.χ. «στὶς τρεῖς



ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

μέρες μαραίνεται καὶ στὶς ἐννιά χωρίζει καὶ στὸ σαρανταήμερο ἄρμους-ἄρμους χωρίζει». Ὑπάρχει ἡ πίστις ὅτι τὸ σῶμα τὸ τρυπᾷ ἓνα φίδι καὶ τότε ἀρχίζει τοῦτο νὰ λειώνει;

β) Τί πιστεύεται, ὅταν τὸ σῶμα μείνῃ ἀδιάλυτον (ἀλειωτο). Ἐνέργειαι διὰ νὰ διαλυθῇ: εὐχαί, λειτουργίαι.

γ) Βρικολάκες. Πότε ὁ νεκρὸς βρικολακιάζει (σαρκώνεται, καταχανεύει, κακαθροπίζει). Ἄλλα ὀνόματα τοῦ βρικολάκα. Ποίαν ὥραν ἐγείρεται ὁ νεκρὸς ἐκ τοῦ τάφου καὶ ποῦ πηγαίνει. Διηγήσεις περὶ Βρικολάκων.

Ἐνέργειαι κατὰ τοῦ Βρικολάκα: ἐκταφή τοῦ σώματος καὶ καῦσις αὐτοῦ. Ἀνάγνωσις εὐχῆς ὑπὸ ἱερέως κ.ἄ. Προφυλακτικὰ μέσα νὰ μὴ γίνῃ βρικολάκας· ὁ νεκρὸς.

8. Πένθος.

Πῶς ἐκδηλώνεται τὸ πένθος εἰς τὸν θάνατον τοῦ συζύγου, τῆς συζύγου, τοῦ πατρός, τῆς μητρός, τῶν τέκνων· π.χ. πλὴν τοῦ πενθίμου ἐνδύματος ὁ ἄνδρας μένει ἀκούρευτος, ἀξύριστος· ἡ γυναῖκα κόπτει τὴν κεφαλὴν καλύπτει τὸ πρόσωπον κλπ. Κοινωνικὴ συμπεριφορὰ τοῦ πενθοῦντος· πομπὲς, κηδείων κλπ. Εἰδικὴ διακόσμησις τῆς οἰκίας: κάλυψις ἐπίπλων, τραπεζῶν, καθρέπτου κλπ.

Συμμετοχὴ ἄλλων προσώπων (σ. 87 σημ.).

Δ'. Κοινωνικὴ καὶ γυναικεία*.

α) Κοινότης.

- 1) Ὁργάνωσις παλαιότερον τῆς κοινότητος. Ἀρχοντες (προεστώτες)· πῶς ἐλέγοντο οὗτοι· π.χ. ἄρχοντες, προύχοντες, κεφαλάτορες, πρωτόγεροι.
- 2) Ἐξουσία τῶν ἀρχόντων: διοικητικὴ, ἀστυνομικὴ, δικαστικὴ κλπ.
- 3) Ὑπάλληλοι τῆς κοινότητος· π.χ. ὁ δραγάτης (ἀγροφύλαξ). Ἡ θέσις τοῦ ἱερέως εἰς τὴν κοινότητα.
- 4) Κοινοτικοὶ φόροι. Κοινοτικὰ κτήματα διὰ σπορὰν ἢ βοσκήν.
- 5) Κοινωνικαὶ τάξεις: πλούσιοι, εὐγενεῖς, πτωχοί. Διακριτικὰ γνωρίσματα αὐτῶν ἢ ἰδιαίτερον ἔνδυμα. Διαίρεσις τῶν κατοίκων τοῦ χωρίου κατὰ γένη (γενιές) ἢ πατριὰς μὲ κοινὰ συμπόσια, κοινὸν προστάτην Ἅγιον.
- 6) Ἀποδημία. Ἐθίμα κατὰ τὴν ἀναχώρησιν εἰς τὴν ξενιτειάν. Ὁ βίος τοῦ ξενιτευμένου. Ἐθίμα εἰς τὴν οἰκογένειαν διὰ τὸ ξενιτευμένον μέλος της.

* Κατὰ τὴν σύνταξιν καὶ τοῦ κεφαλαίου τούτου ἐλήφθησαν ὑπ' ὄψιν, ὡς ἐλέχθη καὶ ἄνωτέρω (σ. 87 σημ.), κυρίως τὰ Ζητήματα Ἑλληνικῆς λαογραφίας ὑπὸ Γ. Α. Μέγα.

7. Κοινωνικαὶ σχέσεις, οἰκογενειακαὶ σχέσεις, ἐπισκέψεις, κοινωνικὴ ἐθιμοτυπία. Φιλοξενία.

β) Οἰκογένεια.

1. Ὄνόματα τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας: π.χ. ὁ πατὴρ λέγεται: κύρης, ἀφέντης, πατέρας κλπ.

2. Σχέσεις μεταξύ τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας. Ἐξουσία τοῦ πατρός, τῆς μητρὸς, τοῦ πρωτοτόκου, τοῦ πενθεροῦ καὶ τῆς πενθερᾶς.

Θέσις τῆς γυναίκος ἐντὸς τοῦ οἴκου καὶ εἰς τὴν κοινωνίαν, ἐὰν εἶναι ἄτεκνος ἢ γεννήσῃ ἄρρεν ἢ μόνον θήλεα. Θέσις αὐτῆς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ. Πῶς προσονομάζεται, ὅταν εἶναι ἀνύπανδρος καὶ πῶς ὑπανδρευμένη. Πότε αὕτη δὲν παρακάθεται εἰς τὴν τράπεζαν τοῦ φαγητοῦ.

γ) Συνεργασία καὶ ἀλληλοβοήθεια. (Βλ. καὶ ἄνωτ., σ. 82, κεφ. Η').

1. α) Εἰς ἀτομικὰς ἐργασίας, ὡς π.χ. ὁ θερισμός, ὁ τρυγητός, ἡ φύτευσις ἀμπέλων· μεταφοραὶ προϊόντων, ἀλληλοβοήθεια εἰς ἐργασίας πρὸς καλλιέργειαν κ.ἄ.

β) Εἰς κοινοτικὰς ὑποθέσεις: π.χ. ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας, σχολείου, κατασκευὴ ὑδραγωγείου, διάνοιξις δρόμου κλπ.

2. α) Συντεχνίαι καὶ ἐπαγγέλματα καὶ ἐπαγγελματιῶν.

(Ἐπαγγελματική: τῶν ἐπαγγελματιῶν, ἑρπύων, κλπ.)

Ὁργάνωσις τῆς συντεχνίας (τοῦ ἐπαγγείου). Αἱ σχέσεις μεταξύ τῶν μελῶν

β) Τσελιγκάτο. Ὁργάνωσις αὐτῆς καὶ σχέσεις αὐτῶν.

δ) Ἐθιμικὸν δίκαιον τοῦ λαοῦ.

Ἀντιλήψεις περὶ τοῦ δικαίου.

Α.) Γενικαὶ Ἀρχαί.

1. Ἀπὸ ποῖον ἔτος θεωρεῖται τὸ ἄρρεν καὶ τὸ θῆλυ ἐνήλικον πρὸς δικαιοπραξίαν: ἀγοραπωλησία καὶ ἄλλαι συμβάσεις.

2. Συνεταιρισμός. Ποῖοι συνεταιρισμοὶ ὑπῆρχον παλαιότερον. Ὑποχρεώσεις τῶν μελῶν καὶ δικαίωματα.

Β.) Ἐνοχικὸν δίκαιον.

1. Ἀρροβών (καπάρο) καὶ ποινικὴ ρήτρα εἰς περίπτωσιν ἀκυρώσεως τῆς συμφωνίας.

2. Δάνειον. Ὅροι συνιάψεως αὐτοῦ. Τόκος.

3. Πῶς γίνεται ἡ ἀνάληψις χρέους ἄλλου ὀφειλέτου.

4. Δωρεά. Ἢ δωρεὰ γίνεται ἔγγραφος ἢ ἄγραφος. Δύναται νὰ γίνη ὑπὸ ὄρους καὶ νὰ ἀνακληθῇ ὑπὸ τοῦ δωρητοῦ;

5. Πώλησις. Τρόποι πωλήσεως ακινήτων, ζώων καὶ ἄλλων κινητῶν. Ὑπάρχει προτίμησις συγγενῶν ἢ γειτόνων κατὰ τὴν πώλησιν ἀκινήτων; Πῶς ἐγένετο παλαιότερον ἢ σύνταξις τῶν πωλητηρίων ἐγγράφων.

6. Μίσθωσις. Ὅροι μισθώσεως ἀκινήτων ἰδίᾳ ἀγροτικοῦ κτήματος (σπορά, θερισμός, συγκομιδὴ ἐλαιῶν κλπ.).

Καταβολὴ τοῦ ἐνοικίου εἰς εἶδος ἢ εἰς ποσοτὸν ἐκ τῆς παραγωγῆς τοῦ κτήματος.

7. Μεσιτεία. Πῶς συμφωνεῖται καὶ καταβάλλεται ἡ μεσιτεία. Καταβάλλεται ἀμοιβὴ εἰς τὸν προξενητὴν γάμου;

8. Ἐγγύησις. Ποία ἡ ὑποχρέωσις τοῦ ἐγγυητοῦ.

9. Στοιχήματα καὶ παίγνια. Πῶς τίθενται τὰ στοιχήματα ἐνώπιον μαρτύρων; Ἀθέτησις στοιχήματος.

10. Συμβιβασμός. Τρόπος τοῦ συμβιβασμοῦ. Πῶς δρίζεται ὁ συμβιβαστής.

Γ') Ἐμπράγατον δίκαιον.

1. Κυριότης πράγματος.

α) Ἀγροτικοῦ κτήματος: κύριος αἰσῶν, ὁ ἐπὶ τῇ κατοχῇ καὶ τὴν νομῇ του μὲ διακριτικὰ σύνορα (σημάδια, κίονες, κτλ.).
β) Ἐπὶ ζώων, πρὸς τὴν κατοχὴν καὶ τὴν νομὴν γνωρίζονται: π.χ. γὰρ ῥαγμα τῶν ὠτῶν τῶν αἰγοπροβάτων ἢ ἐπὶ τοῦ ἄλλου τοῦ ἵππου· σφραγίδες διὰ χρώματος κλπ.

γ) Ἄλλος ὁ ἰδιοκτήτης ἀγροτικοῦ κτήματος καὶ ἄλλος ὁ ἰδιοκτήτης τῶν ἐν αὐτῷ δένδρων.

δ) Καρποὶ ἐκ κλώνων δένδρων οἱ ὅποιοι πίπτουν εἰς γειτονικὸν κτῆμα· θεωροῦνται ὅτι ἀνήκουν εἰς τὸν ἰδιοκτήτην τοῦ γειτονικοῦ κτήματος;

ε) Μεταβίβασις τῆς κυριότητος διὰ προφορικῆς συμφωνίας ἢ διὰ συντάξεως σχετικοῦ ἐγγράφου. Ἐγγραφὴ εἰς εἰδικὸν βιβλίον (μάννα κλπ.).

ς') Κυριότης διὰ χρησικτησίας. Πόσα ἔτη χρειάζονται.

2. Δουλεία.

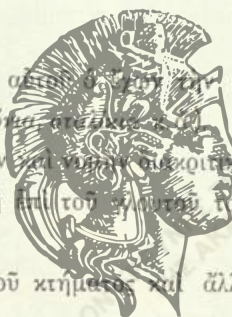
Ἐπικαρπία: Διὰ ποία πράγματα δρίζεται τὸ δικαίωμα τῆς ἐπικαρπίας.

Δικαίωμα διὰ μέσου ξένου κτήματος: π.χ. διελεύσεως (ἐμπασά, πέραμα)· διοχετεύσεως ὕδατος πρὸς ἄρδευσιν· ποτισμοῦ ζώων ἢ ὑδρεύσεως κλπ.

3. Ἐνέχυρον.

Ποία πράγματα δίδονται ὡς ἐνέχυρον.

Πῶς γίνεται ἡ ἐνεχύρασις. Δικαίωμα τοῦ δανειστοῦ νὰ προβῇ εἰς πώλησιν τοῦ ἐνεχύρου.



ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

Δ΄.) Οικογενειακὸν δίκαιον.

1. Μνηστεία.

Εἰς ποίαν ἡλικίαν τοῦ νέου καὶ τῆς νέας δύναται νὰ γίνη ἀρραβών. Γίνεται καὶ εἰς πολλὴν μικρὰν ἡλικίαν;

Τρόπος τελέσεως τοῦ ἀρραβώνος. Δῶρα. Σχέσεις τῶν ἀρραβωνιασμένων μέχρι τῆς τελέσεως τοῦ γάμου.

Πότε δύναται νὰ διαλυθῇ ὁ ἀρραβὼν καὶ ποίας ὑποχρεώσεις ἀναλαμβάνει ὁ μνηστήρ. Ἐπιστροφή δώρων ἢ καταβολὴ καὶ ἀποζημιώσεις.

2. Γάμος.

α) Ἡλικία διὰ τὸν νέον καὶ τὴν νέαν πρὸς σύναψιν γάμου.

β) Προίξ. Ποία ἡ προίξ τῆς μελλονύμφου κινητὴ καὶ ἀκίνητος. Δίδει προίκα καὶ ὁ πατήρ τοῦ νέου; Σύνταξις προικοσυμφώνου. Πῶς λέγεται: ἀγκλαβή, χαρτί κλπ. Ἔχει δικαίωμα ὁ σύζυγος ἐπὶ τῆς προικός; Ἄλλα ἔθιμα σχετικὰ πρὸς τὴν προίκα.

γ) Προγαμιαία δωρεὰ εἰς τὸν νύμφον καὶ τὴν νύμφην. Ἀπὸ ποίους δίδεται καὶ πῶς;

δ) Ποῦ ὑπάρχει ἡ συνήθεια τῆς ἀρπαγῆς τῆς νύμφης. Πῶς γίνεται ἡ ἀρπαγὴ (κλεψιδ).

ε) Ἐθιμὸν καταβολῆς τοῦ γάμου καὶ τοῦ ποσοῦ τίνος ἡ πραγματος εἰς τοὺς γονεῖς (τὸν πατέρα) τῆς νύμφης καὶ τὴν ἐξέτασιν εἰς γάμον.

ς) Σχέσεις τοῦ γαμβροῦ πρὸς τὸν πενθερόν, ὅταν ἐγκατασταθῇ εἰς τὴν οἰκίαν του (σὺγγαμρος).

ζ) Δῶρον διδόμενον εἰς τὴν ὑπανδρευομένην ὡς ἀντίτιμον τῆς παρθενίας της.

η) Περιουσιακὰ στοιχεῖα χορηγούμενα εἰς τὸν γαμβρόν ὑπὸ τοῦ πατρὸς τῆς νύμφης, ἐὰν αὕτη δὲν εὗρεθῇ παρθένος.

θ) Προσωπικαὶ καὶ περιουσιακαὶ σχέσεις τῶν συζύγων. Ἐξουσία τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆς γυναικὸς ἐν τῷ οἴκῳ καὶ ἐπὶ τῶν τέκνων. Δικαιώματα τοῦ ἀνδρὸς ἐπὶ τῆς προικός. Βαρύνεται ἡ προίξ μὲ χρέη τοῦ ἀνδρὸς;

ι) Εἰς περίπτωσιν στειρότητος τῆς συζύγου ἐλαμβάνετο δευτέρα σύζυγος πρὸς ἀπόκτησιν τέκνου; Πῶς προσελαμβάνετο αὕτη καὶ ποία ἡ θέσις ἐν τῷ οἴκῳ τῆς πρώτης συζύγου.

3. Λύσις τοῦ γάμου.

Εἰς περίπτωσιν θανάτου τῆς συζύγου ἄνευ τέκνου ποία ἦτο παλαιότερον ἡ τύχη τῆς προικός της καὶ τῶν ἄλλων περιουσιακῶν στοιχείων αὐτῆς; Κληρονομεῖ καὶ ὁ ἐπιζῶν σύζυγος ἢ ἐπιστρέφεται ἡ προίξ εἰς τὸν προικοδότην;

Εἰς περίπτωσιν ἀποβιώσεως τοῦ συζύγου ἀτέκνου, ἡ χήρα ἔμενεν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἀνδρός της; Εἶχε δικαίωμα καρπώσεώς τινος ἐκ τῆς περιουσίας αὐτοῦ;

4. Ἐπιτροπεία καὶ κηδεμονία τῶν ὀρφανῶν ἀνηλίκων τέκνων. Ποῖοι τὴν ἀνελάμβανον.

5. Υἱοθεσία.

Πότε καὶ πῶς γίνεται υἱοθεσία. Ὄνομα υἱοθετουμένου.

6. Ἀποκλήρωσις τέκνου.

Εἰς ποίας περιπτώσεις λαμβάνει χώραν ἡ ἀποκήρυξις καὶ ἀποκλήρωσις.

7. Ἀδελφοποιΐα.

Πῶς συνάπτεται ἡ ἀδελφοποιΐα (ἔνωσις αἱμάτων, ἀλλαγή ὑποκαμίσων) καὶ ποία ἡ σχέσηις τῶν συνδεομένων δι' αὐτῆς. Ὄνόματα ἀδελφοποιητῶν: ἀδελφοποιός, βλάμης, μπράτιμος κλπ.

8. Ποία ἡ σχέσηις τῶν βαπτισθέντων ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἀναδόχου καὶ ἐκείνων πού ἐθήλασαν ἀπὸ τὴν ἰδίαν γυναῖκα (βυζαδέρφια).

Ε΄.) Κληρονομικὸν δίκαιον.

1. Διανομή τῆς περιουσίας τοῦ ἀποβιώσαντος. Πῶς γίνεται ἡ διανομή: τί κρατεῖ ὁ πατὴρ διὰ τὴν συντήρησιν αὐτοῦ καὶ τοῦ συζύγου του.

2. Διαθήκη. Πῶς γίνεται ἡ ἐνστάσις τῆς διαθήκης. Ποῖος τὴν οὐκισσεί.

3. Κληρονόμοι.

α) Τέκνα. Τὸ κληρονομικὸν ἀνάστημα εἶναι τὸ ἴδιον δι' ὅλα τὰ τέκνα (πρωτότοκος, ἄρρενα καὶ θήλεα;). Ὑπάρχει κληρονόμον διὰ τὸ πρωτότοκον τέκνον;

β) Πῶς κληρονομεῖται ἡ περιουσία, εἰ δὲν ὑπάρχῃ σχετικὴ διαθήκη.

γ) Ἐὰν ἀδελφὸς ἀποβιώσῃ ἄγαμος ἢ ἔγγαμος ἄνευ τέκνου, ποῖος κληρονομεῖ τὴν περιουσίαν του.

δ) Τί κληρονομεῖ ἡ ἐπιζῶσα σύζυγος μετὰ τὸν θάνατον τοῦ συζύγου.

ε) Ποία ἡ τύχη τῆς περιουσίας εἰς περίπτωσιν πού δὲν ὑπάρχει κληρονόμος.

ΣΤ΄.) Ἐμπορικὸν δίκαιον.

1. Ἐμπορία: διὰ χρημάτων ἢ εἰς εἶδος, δηλ. μὲ ἀνταλλαγὴν προϊόντων.

Ἐμπορικὰ ἔθιμα. Ἐμποροπανηγύρεις.

Ζ΄.) Ποινικὸν δίκαιον.

1. Ποιναί.

α) Ραβδισμὸς καὶ μαστίγωσις. Ἀποκοπή μέλους τοῦ σώματος (χειρὸς, ποδῶν, ὠτων, ρινός), κούρεμα τῆς κόμης, ξύρισμα τοῦ μύστακος. Διαπόμπευσις (πόμπεμα) διὰ τῶν ὁδῶν ἢ ἐπὶ ὄνου. Πῶς γίνεται ἡ διαπόμπευσις. Ἄλλαι ποιναί. Εἰς ποίας περιπτώσεις ἐπιβάλλονται αἱ ποιναὶ αὗται.

β) Καταλογισμός. Ποιοι είναι ποινικῶς ἀνεύθυνοι· π.χ. ὁ ἀνήλικος, ὁ παράφρων, ὁ μεθυσμένος κλπ.

γ) Αὐτοδικία· ἐκδίκησις (βεντέττα).

Η.) Δικονομία.

1. Μὲ ποῖον τρόπον ἐπεβάλλοντο παλαιότερον αἱ ποιναὶ εἰς τὸν παραβάτην ἢ τὸν ἐγκληματίαν.

2. Ἀπόδειξις τῆς ἐνοχῆς: α) διὰ θεοκρισίας· π.χ. πρὸς ἀπόδειξιν τῆς ἀθωότητός τινος δίδεται εἰς αὐτὸν νὰ κρατήσῃ εἰς τὰς χεῖρας πυρακτωμένον σίδηρον· β) δι' ὄρκου ἔμπροσθεν εἰκόνης. Ὁρκίζεται ὁ ὑποπτος ὡς κλέπτης ἐνώπιον εἰκόνης. Ἐὰν οὗτος εἶναι πράγματι κλέπτης, θὰ ἀνοίξῃ ἡ μύτη του κλπ.

Ε'. Χαιρετισμοί. Προπόσεις, Εὐχαὶ καὶ ἀποτροπαί.

Κατάραι καὶ Ἀφορισμοί. Ὅρκοι. Βλασφημίαι, ὕβρεις καὶ ὕβριστικά σχήματα*.

Α.) Χαιρετισμοί.

1. Ἀντιλήψεις τοῦ λαοῦ περὶ τοῦ χαιρετισμοῦ καὶ τοῦ ποθέωσις πρὸς χαιρετισμόν. Σχετικαὶ παροιμίαι καὶ γνῶμαι. Ποῖες ἐπερρασιεὶς καὶ ἀπευθύνη τὸν χαιρετισμόν. Ποῖος ὁ χαιρετισμὸς πρὸς ἄτομον τῆς τοῦ ἑαυτοῦ ἀνατοῦ καὶ κατὰ τῆς ἡλικίας ἢ κοινωνικῆς τάξεως ἢ πρὸς ἀξιωματοῦχον τῆς Πολιτείας καὶ τῆς Ἐκκλησίας ἢ μετὰ ἄνδρὸς καὶ γυναικός.

2. Διάκρισις τοῦ χαιρετισμοῦ κατὰ τὴν λέξιν (λέξεις ἢ φράσεις) καὶ τὸ σχῆμα, ὡς π.χ. μετὰ τὰ χέρια, σύναψις χειρῶν, φίλημα κλπ.

Χαιρετισμοί: σχετικοὶ πρὸς τὸ πρόσωπον πρὸς ὃ ἀπευθύνονται καὶ τὴν περίστασιν· π.χ. πρὸς τοὺς γονεῖς, θεῖον, θεῖαν, γέροντα, πρὸνχοντα, ἱερέα, κλπ. διαρκούσης τῆς ἡμέρας ἢ κατὰ ἑορτάς· π.χ. Χριστούγεννα, Πρωτοχρονιά, Πάσχα κ.ά.

Ποῖα τὰ σχήματα κατὰ τὸν χαιρετισμόν· π.χ. χειραψία, φίλημα, ἐναγκαλισμός, ἀσπασμός τῆς χειρὸς ἢ τοῦ ποδός, ὑπόκλισις, ἐπίθεσις τῆς χειρὸς ἐπὶ τοῦ στήθους, ἔμπυσμός πρὸς ἀποτροπὴν τοῦ ματιάσματος κλπ.

Β.) Προπόσεις.

Ὅνομα: ἐντολή, γιομάτο, κλπ.

Προπόσεις κατὰ ἐστιάσεις: κοινάς, κατὰ ὀνομαστικὴν ἑορτήν, βάπτισιν, γάμον κλπ.

* Κατὰ τὴν σύνταξιν τοῦ κεφαλαίου τούτου ἐχρησιμοποιήθησαν καὶ τὰ ἐκτιθέμενα σχετικῶς ὑπὸ τοῦ Στίλπ. Κυριακίδου εἰς τὸ βιβλίον -ον: Ἑλληνικὴ Λαογραφία, Μέρος Α', ἐν Ἀθήναις 1922, σ. 108 κ.ἐξ.

Μὲ ποίαν σειρὰν καὶ πῶς γίνονται αἱ προπόσεις. Τί λέγει καὶ κάμνει ὁ πρό-
πινων (φράσεις καὶ πράξεις).

Γ') Εὐχαί, ἀπενυχαί καὶ ἀποτροπαί. Κατάραι, ἀφορισμοί, ἀναθέ-
ματα, ὄρκοι.

1. Δοξαsaίαι περὶ τῆς εὐχῆς, τῆς κατάραι, τοῦ ἀφορισμοῦ καὶ τοῦ ἀναθέματος
καὶ τῆς δυνάμεως αὐτῶν. Σχετικαὶ παροιμίαι καὶ γινῶμαι π.χ. «εὐχὴ γονέων ἀ-
γόραζε καὶ στὰ βουνὰ πορπάτειε».

2. Εὐχαί. Πότε λέγονται αἱ εὐχαί π.χ. ἐπὶ καλῶν πράξεων, κατὰ τὴν γέν-
νησιν, τὸν γάμον, τὴν τελευτὴν, εἰς ἐορτάζοντας κλπ.

α) Εὐχαί εἰς μικρὰ παιδιά, ἐφήβους, ἡλικιωμένους καὶ κληρικούς.

β) Εὐχαί εἰς ἀγάμους καὶ ἐγγάμους (ἄνδρα καὶ γυναῖκα).

γ) Εὐχαί σχετικαὶ μὲ τὴν γέννησιν τέκνου: εἰς γυναῖκα ἄτεκνον, ἔγκυον, ἐπί-
τοκον, λεχώ· κατὰ τὴν βάπτισιν εἰς τὸν ἀνάδοχον καὶ τοὺς γονεῖς.

δ) Εὐχαί περὶ τὸν γάμον· κατὰ τὸν γάμον καὶ τὸν γονύμους, τοὺς γονεῖς των, τὸν
κουμπάρον καὶ τοὺς παρευρισκομένους εἰς τὸν γάμον (ἀγάμους καὶ ἐγγάμους).

ε) Κατὰ τὴν τελευτὴν: εἰς τὸν τελευτῶν καὶ τὸν ἐπιτάφιο, καὶ τὸν νε-
κρὸν καὶ τὴν μνηστῆρνα.

ς) Κατὰ τὴν ἀναχώρησιν διαχωρῶν καὶ τὴν ἐπάνοδον ἐξ αὐτοῦ: εἰς τὸν
ἀναχωροῦντα καὶ τοὺς οἰκείους.

ζ) Κατὰ τὰς ἐργασίας: α) τοῦ γεωργοῦ (σπορά, λίχνισμα τοῦ σίτου, ζύμωμα
τοῦ ἄρτου, ἀμπελουργικαὶ ἐργασίαι: σκάψιμο τῆς ἀμπέλου καὶ τρυγητός)· β) τοῦ
ποιμένος (κατὰ τὴν τυροκομίαν) κλπ.

η) Κατὰ τὰς ὀνομαστικὰς ἐορτὰς (ἐπισκέψεις), ἐορτὰς τοῦ ἔτους (Πρωτοχρο-
νιά, Πάσχα) καὶ ἐστιάσεις: πρὸς τὸν ἐορτάζοντα καὶ τοὺς οἰκείους του. Κατὰ τὴν
ἀρχὴν τῆς ἐστίασεως καὶ τὸ τέλος αὐτῆς. Εἰς ἐσθίοντας καὶ πίνοντας.

θ) Εἰς ἄτομα εὗρισκόμενα ἐν δυστηχίᾳ.

ι) Εἰς ἐκείνους οἱ ὅποιοι προσφέρουν τι. Κατὰ τὴν γεῦσιν πρώτου καρποῦ.

ια) Εἰς φοροῦντας καινουργὴ ἐνδύματα καὶ εἰς ἄλλας περιπτώσεις (πτάρισμα,
ξύρισμα, λούσις κλπ.).

3 Ἀπενυχαί καὶ ἀποτροπαί.

Φράσεις πρὸς ἀποτροπὴν καὶ ματαίωσιν κακοῦ τὸ ὅποion θεωρεῖται ὅτι συν-
δέεται πρὸς λέξιν ἢ φράσιν τὴν ὁποῖαν εἰπέ τις· π.χ. ὁ ἀκούων τὴν λέξιν διάβολος
λέγει τὴν ἀπενυχήν: «μακριὰ ἀπὸ δῶ» πρὸς ἀπομάκρυνσιν τοῦ ἐκ τοῦ διαβόλου
κακοῦ. Ἐπὶ βλασφημίας ἢ κατάραι λέγει ὁ ἀκούων πρὸς ματαίωσιν τοῦ κακοῦ:
«κουφὸ καὶ μολυβωμένο τοῦ πονηροῦ τ' αὐτὶ» κλπ.

4. Κατάραι.

Κατάραι πρὸς τὴν ψυχὴν, τὰ ὕλικά ἀγαθὰ, τὴν σωματικὴν ὑγείαν καὶ ἡθικὴν θέσιν ἐν τῇ κοινωνίᾳ τοῦ προσώπου καθ' οὗ ἡ κατάραι.

5. Ἀφορισμοὶ καὶ ἀναθέματα.

Ποία ἡ πίστις περὶ τοῦ ἀφορισμοῦ καὶ τοῦ ἀναθέματος.

Ποιοὶ ἀφορίζουν (ιερεὺς, ἀρχιερεὺς) καὶ ποιοὶ κάμνουν τὸ ἀνάθεμα: π.χ. οἱ κάτοικοι χωρίου ἐναντίον τινός.

Πῶς γίνεται ὁ ἀφορισμὸς καὶ τὸ ἀνάθεμα καὶ πρὸς ποῖον σκοπόν.

6. Ὅρκοι.

Δοξασαί περὶ τοῦ ὅρκου καὶ τῆς παραβάσεως αὐτοῦ. Εἰς ποίας περιπτώσεις ὀρκίζεται τις.

Τί ἐπικαλεῖται, δηλαδὴ τί θέτει ὡς παρακαταθήκην ὁ ὀρκιζόμενος διὰ τὴν ἀλήθειαν. Ὅρκος εἰς τὴν ἰδίαν του ζωὴν π.χ. «νὰ μὴ χαρῶ τὴ ζωὴ μου, τὰ μάτια μου»· εἰς τὴν οἰκογένειάν του, τοὺς γονεῖς τοῦ (πατέρα, πατέρα), τὰ τέκνα του καὶ ἄλλα προσφιλῆ ἄτομα· εἰς τὸν Θεόν, τὸν Χριστόν, τὴν Παναγίαν, τοὺς Ἁγίους· εἰς ἀντικείμενα (π.χ. ψωμί: μὰ τὸ ψωμί καὶ τὸ κρασί· μὰ τὴν ἁγία κοινωνία ποὺ πίνω ἂν λέω ψέματα).

Δ. Βλασφημίαι, ὕβρεις καὶ βρισιὰ καὶ σχήματα.

1. Βλασφημίαι: ὕβρεις πρὸς ὅλην καὶ ἑκάστην.

2. Ὑβρεις. Διάφορα σχήματα συνδυάζονται ἢ μὴ τὴν ὕβριν (βρισιάν)· π.χ. τὸ φάσκελο ἢ σφακέλωμα, ἡ ἐπίδειξις τοῦ ἀντίχειρος κ.ἄ.

Εἰς ποίας περιστάσεις γίνεται τὸ σφακέλωμα καὶ πρὸς ποῖον σκοπόν. Ἄλλαι χειρονομίαι καὶ ὕβριστικαί πράξεις, π.χ. διαπόμπευσις (πόμπεμα), ἐπίδειξις τοῦ ἀντίχειρος καὶ τοῦ δείκτου τῆς δεξιᾶς χειρὸς (σαμάρκο) κ.ἄ.

IV. ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΣ ΒΙΟΣ

Α'. ΘΡΗΣΚΕΙΑ (Λαϊκὴ πίστις καὶ λατρεία).

1. α) Δοξασαί περὶ τοῦ Θεοῦ, τοῦ Χριστοῦ, τῆς Παναγίας καὶ τῶν Ἁγίων. Ἐπενέργεια αὐτῶν εἰς τὰ ἀνθρώπινα πράγματα.

1. Πίστις περὶ τοῦ Θεοῦ ὡς δημιουργοῦ τοῦ κόσμου καὶ ἐπιβλέποντος αὐτὸν καὶ τὸν ἄνθρωπον. Ἐπικλήσεις πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὸν Χριστόν.

2. Ἡ Παναγία καὶ ὁ Χριστὸς εἰς τὴν πίστιν τοῦ λαοῦ. Εἰς ποίας περιστάσεις ἰδιαιτέρως γίνεται ἐπικλήσις τῆς Παναγίας. Ἐπίθετα τῆς Παναγίας: Ἐξακουστή, Γαλατερὴ, Πακονή, Γλυκοφιλοῦσα κλπ.

3. Ἁγιοί. Προσφυγή εἰς τοὺς Ἁγίους καὶ τὴν Παναγίαν πρὸς προστασίαν ἀπὸ κακοῦ καὶ ἰασιν ἀπὸ παθήσεως.

Προσάτται Ἁγιοί: π.χ. Ἅγιος Νικόλαος τῶν ναυτιλλομένων, ὁ Ἅγιος Γεώργιος καὶ ὁ Ἅγιος Μάμας τῶν ποιμένων, ἡ Ἁγία Βαρβάρα κατὰ τῆς εὐλογίας, ὁ Ἅγιος Ἐλευθέριος τῶν ἐγκύων, ὁ Ἅγιος Τρύφων καὶ ὁ Ἅγιος Μόδεστος τῶν γεωργῶν. Ἁγιοὶ παρέχοντες ἰάσεις (ἱατροί): ὁ Ἅγιος Χαράλαμπος, οἱ Ἁγιοὶ Ἀνάργυροι (Κοσμάς καὶ Δαμιανός).

4. Διηγήσεις περὶ σωτηρίας ἐκ κινδύνου ἢ περὶ ἰάσεως ἐξ ἀσθενείας διὰ τῆς ἐπικλήσεως τῆς ἀρωγῆς τῆς Παναγίας ἢ Ἁγίου. Ἐκκλησίαι καὶ παραδόσεις σχετικαὶ πρὸς αὐτάς καὶ τὸν τιμώμενον Ἅγιον.

5. Εἰκόνες. Θαυματουργὸς ἀνεύρεσις εἰκόνος (δι' ὁράματος ὑπὸ τινος) καὶ ἴδρουσις ἐκκλησίας ἐν τῇ τόπῳ τῆς εὐρέσεως αὐτῆς. Θαυματουργοὶ εἰκόνες, Προσκύνησις τῶν εἰκόνων.

6. Ἐγχοίμησις (διανυκτέρευσις) ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πρὸς θεραπείαν ἐκ τινος ἀσθενείας π.χ. ἐπὶ ἐπιληψίας.

7. Ἀναθήματα καὶ τάματα

Ἐξδὴ προσφορῶν (ταμιάκων). Τάματα προσφέρονται τῷ Ἁγίῳ ἀναμιν καὶ οὐλοῦν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου ἐλαφιστάθις πτωχοῦς. Προσφορά αἱ ὁμοιώματος τοῦ πάσχοντος ἢ τοῦ μέλους τοῦ σώματος αὐτοῦ, τὸ ὁποῖον εἶναι κατεσκευασμένον ἐκ χρυσοῦ, ἀργύρου ἢ κηροῦ ἢ ἐκτιναμένον π.χ. πλοίου· προσφορά ποσότητος λιβάνου, ἐλαίου, κηροῦ, ζώου κλπ.

Νηστεία κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς τοῦ Ἁγίου ἢ ἐπὶ ὠρισμένον χρονικὸν διάστημα κλπ. Τάξιμον τοῦ ἀσθενοῦς νὰ τύχῃ θεραπείας καὶ νὰ ἀφιερωθῇ εἰς τὸν Ἅγιον, ἥτοι νὰ γίνῃ μοναχός.

Προσφορά εἰς τὸν Ἅγιον καρπῶν, σταφυλῶν κλπ. ἐπίσης τοῦ πρώτου ἄρτου ποῦ θὰ παρασκευασθῇ ἀπὸ τὴν νέαν ἐσοδεῖαν τοῦ σίτου εἰς πτωχὸν ἢ εἰς τὴν βρύσιν κλπ.

Θυσία ζώου (ταύρου, κριοῦ, πετεινοῦ) ὑπὸ ἰδιώτου ἢ ὑπὸ τοῦ κοινοῦ ἢ καὶ ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς ἐκκλησίας καὶ διανομὴ τοῦ κρέατος εἰς τοὺς παρευρισκομένους. Εἰς ποίας περιστάσεις (ἐπὶ ἐπιδημικῶν νόσων κ.ἄ.) τελοῦνται αἱ θυσίαι αὗται καὶ μὲ ποῖον τρόπον. Ποῖος προσφέρει τὸ ζῶον ποῦ πρόκειται νὰ θυσιασθῇ. Πρὸς ποῖον σκοπὸν γίνονται αἱ θυσίαι αὗται.

8. Περισχοινισμὸς (ζώσιμο) ἐκκλησίας ἢ καὶ ἀσθενοῦς πρὸς θεραπείαν ἢ ἀπαλλαγὴν ἐξ ἀσθενείας, ἀπόκρουσιν αὐτῆς καὶ ἄλλων κακῶν π.χ. ζώσιμο τῆς ἐκκλησίας ἐπὶ ἀνομβρίας ἢ λοιμοῦ.

9. Ἀγιασματα:

Πηγαὶ ἐντὸς ἐκκλησίας ἢ ἐγγὺς αὐτῆς, τῶν ὁποίων τὸ ὕδωρ πιστεύεται ὡς ἡγιασμένον καὶ ἔχον θεραπευτικὴν δύναμιν.

Ἀγιασμός (τῶν Φώτων, τοῦ Ἀγ. Τρύφωνος)· ποία ἡ χρησιμοποίησις τοῦ ἁγίου τούτου ὑπὸ τῶν γεωργῶν, τῶν ποιμένων, τῶν ναυτικῶν κλπ. Πόσις τοῦ ἁγιασμοῦ

10. Λιτανεῖαι: α) κατὰ τὴν ἑορτὴν Ἀγίου. β) ἐπὶ ἀνομβρίας πρὸς πρόκλησιν βροχῆς ἢ ἀποδιώξιν κακοῦ (ἀσθενείας) ἐκ τοῦ χωρίου. Πῶς γίνεται ὁ καταρτισμός τῆς πομπῆς τῆς λιτανείας (περιγραφή αὐτῆς).

11. Πανηγύρεις κατὰ τὰς ἑορτὰς Ἀγίων καὶ εἰς ἄλλας περιστάσεις· π.χ. τὸν γάμον, τὰς Ἀπόκρεως κλπ. Περιφορὰ εἰκόνων καὶ λιτανεῖα.

Προσφοραὶ κατὰ τὰς πανηγύρεις ἄρτων καὶ ἄλλων ἀντικειμένων. Ἑστιάσεις εἰς τὸν αὐλόγουρον τῆς ἐκκλησίας διὰ δαπάνης τῆς ἐνοριακῆς ἐπιτροπῆς τῆς ἐκκλησίας. Χοροί, τέλεσις ἀγώνων. Ἄλλαι συνήθειαι.

β) Πίστις εἰς δαίμονας.

1. Ὁ διάβολος. Ὄνόματι αὐτοῦ καὶ ὁ ὄξω ἀπὸ ὧν, ὁ ποτηρός, ὁ πειρασμός κλπ. Μορφαὶ ὑπὸ τὰς ὁποίας παρουσιάζεται ὁ διάβολος. Ἐπήρεια αὐτοῦ εἰς τὸν ἐπίγονον· π.χ. ἀσθενεία, ἐξέταση τοῦ σταβόλου, ὥς ἢ ἐπὶ πλημυρίδι κ.λ. Διάφοροι διηγήσεις περὶ τοῦ διαβόλου.

2. Τελώνια, Ἀερικά, Νεράϊδες, Τελμαί, Ἀνασκελὰς (ὄνοσκελὶς), Λάμιαι, Καλικάντζαροι, Γοργόνες, Στοιχειά. Ὄνόματι εἰς κάθε τόπον τῶν δαιμονικῶν τούτων ὄντων. Λαϊκὰ δοξασίαι περὶ αὐτῶν καὶ παραδόσεις.

3. Μοῖρες. Πίστις εἰς τὰς Μοίρας. Πόσαι εἶναι καὶ πῶς ἐμφανίζονται. Πότε καὶ πῶς ἀποφασίζουν περὶ τῆς τύχης τοῦ γεννηθέντος ἀτόμου.

Ἐθίμα πρὸς ἐξευμενισμόν τῶν Μοιρῶν. Διηγήσεις περὶ τῶν Μοιρῶν. Παροιμίαι.

γ) Δοξασίαι περὶ τοῦ Χάρου καὶ τοῦ Κάτω κόσμου.

1. Πῶς φαντάζεται ὁ λαὸς τὸν Χάρον, δηλ. ὑπὸ ποίαν μορφήν. Πῶς ἔρχεται οὗτος πρὸς παραλαβὴν τῆς ψυχῆς τοῦ ἐτοιμοθανάτου. Διηγήσεις σχετικαὶ πρὸς τὸν Χάρον.

2. Δοξασίαι περὶ τῶν νεκρῶν καὶ τῆς ψυχῆς.

Πίστις περὶ τῆς ἐγέρσεως τοῦ νεκροῦ ἐκ τοῦ τάφου· βρικόλακας· ἄλλα ὀνόματα· καταχανάς, ὁ νεκρὸς σαρκώνεται.

3. Ὁ Κάτω κόσμος· τί πιστεύεται περὶ αὐτοῦ. Σχετικαὶ διηγήσεις.

4. Ἀγγελοὶ φύλαξ. Πίστις ὅτι ἕκαστος ἄνθρωπος ἔχει τὸν ἄγγέλόν του.

δ) Πίστις εἰς στοιχεῖα τῆς φύσεως καὶ οὐράνια σώματα.

1. Δενδρολατρεία.

Ἰερὰ δένδρα π.χ. ἡ ἐλαία. Δένδρα τῶν ὁποίων ἡ σκιά ἐπιφέρει βλάβην εἰς τὸν κοιμώμενον κάτωθεν αὐτῶν καρυδιά, συκιά κ. ἄ. Τί πιστεύεται περὶ τῶν δένδρων τούτων; ὅτι εἶναι στοιχειωμένα κλπ. Πίστις ὅτι τὸ δένδρον ἔχει ψυχὴν. Σχετικαὶ διηγήσεις.

2. Δοξασίαι σχετικαὶ πρὸς τὸ πῦρ, τὸ ὕδωρ καὶ λίθους.

α) Πίστις εἰς τὴν δύναμιν τῆς φωτιᾶς τοῦ σπιτιοῦ.

Συνήθειαι καὶ δοξασίαι σχετικαὶ πρὸς τὸ πῦρ. Περιστάσεις καθ' ἃς γίνεται χύσις ἐλαίου καὶ οἴνου εἰς τὴν φωτιάν. Ἡ νύφη τὸ πρῶτον εἰσερχομένη εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἀνδρὸς προσκυνεῖ τὴν ἐστίαν. Δὲν ἐπιτρέπεται δανεισμός τῆς φωτιᾶς κατὰ τὴν νύκτα κλπ.

Ἀνανέωσις τοῦ πυρὸς τῆς οἰκίας. Καινούργια φωτιά. Μεταφορὰ εἰς τὸ σπίτι τῆς φωτιᾶς τῆς Ἀναστάσεως κλπ.

β) Τὸ ὕδωρ τῶν πηγῶν. Πίστις ὅτι τρέχεται τὸ νερὸ εἰς ὠρισμένας στιγμὰς τοῦ ἔτους π.χ. τὴν νύκτα τοῦ Πρωτοχρονίου. Προσφοραὶ εἰς πηγὰς (ἐλπίσματα μετ' ἐπιτυχίας κλπ.) καὶ τὴν παραμονὴν τῶν Θεοφανείων, τῆς Πρωτοχρονίας καὶ ἄλλας περιστάσεις.

Ἀλειψις τῆς βρύσης μετ' βούτυρον καὶ σταλασιὶς αὐτῆς μετ' ἄνθη κατὰ τὰ ἑξήμερώματα τῆς Πρωτομαγιάς. Ἀσήμωμα αὐτῆς μετ' τῆς νεονύμφου κλπ.

Μεταφορὰ εἰς τὸν οἶκον ὕδατος ἀμιλήτου κατὰ τὴν Πρωτοχρονίαν, τὴν νύκτα πρὸς τὴν Πρωτοχρονίαν ἢ λίαν πρωΐ, κατὰ τὸ ἑσπέρας τῆς παραμονῆς ἢ τὴν πρωΐαν τῆς ἑορτῆς τοῦ Κληδόνου κ. ἄ.

γ) Λίθοι συνδεδεμένοι μετ' προσκυνήματα. Ἀγιολίθαρα. Κυλίστρες. Κυλίνονται ἐπ' αὐτῶν αἱ ἔγκυοι πρὸς διευκόλυνσιν τοῦ τοκετοῦ;

δ) Ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη. Στροφή πρὸς τὸν ἥλιον καὶ προσευχή. Ἀσμάτια. Ἐπήρεια τῆς σελήνης ἐπὶ τὰ ἀνθρώπινα π.χ. ἐπὶ τῆς τύχης τοῦ γεννηθέντος, διὰ τὴν ἐπιτυχίαν ὠρισμένων πράξεων (π.χ. ἐν τῇ γεωργίᾳ ἢ ἐν τῇ οἰκίᾳ), ἐπὶ τῆς καιρικῆς καταστάσεως.

ε) Μιμικαὶ καὶ δραματικαὶ παραστάσεις: ὡς ἐπὶ ἀνομβρίας πρὸς πρόκλησιν βροχῆς (ἔθιμον τῆς περπερούνας). Ὁ Καλόγερος, δηλ. παραστάσεις τὴν Δευτέραν τῆς Τυρινῆς. Τ' Ἀναστενάρια. Τὸ ἔθιμον τοῦ κατακλυσμοῦ ἐν Κύπρῳ κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Ἀγ. Πνεύματος ἢ παράστασις τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Λαζάρου κλπ.



ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

II. ΕΘΙΜΑ ΤΟΥ ΛΑΪΚΟΥ ΕΘΡΟΛΟΓΙΟΥ

α) Τὸ τεσσαρακονθήμερον πρὸ τῆς ἑορτῆς τῶν Χριστουγέννων.

1. Τοῦ Ἀγίου Φιλίππου (14 Νοεμβρ.). (Μικρὴ ἀποκριά, μικρὴ σήκωση).

Παραδόσεις διὰ τὸν Ἀγ. Φίλιππον ὡς γεωργόν. Γεωργικά ἔθιμα· παροιμίας. Ἀπὸ τῆς ἐπομένης ἀρχὴ τῆς Τεσσαρακοστῆς (τοῦ Σαραντάμερου).

2. Εἰσόδια τῆς Θεοτόκου (21 Νοεμβρ.). Ἀγίας Αἰκατερίνης. Ἀγ. Στυλιανοῦ καὶ Ἀγ. Ἀνδρέου (25, 26, 30 Νοεμβ.). Ἀγίας Βαρβάρας. Ἀγ. Νιολάου (4, 6 Δεκ.). Ἀγ. Σπυρίδωνος (12 Δεκ.). Ἀγ. Ἐλευθερίου καὶ Ἀγ. Μοδέστου (15, 18 Δεκ.).

Γεωργικά ἔθιμα κατὰ τὰς ἑορτὰς ταύτας· π.χ. τῆς Παναγίας Μεσοσπορίτισσας, προσφοραὶ ὁσπρίων εἰς τὴν βρύσιν κλπ.

Ἐδέσματα (τηγανῖτες) κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Ἀγ. Ἀνδρέου. Ἡ Ἀγία Βαρβάρα καὶ ἡ εὐλογία. Ὁ Ἀγ. Νικόλαος ὡς θαλασσίνο· Ἄγιος· σχετικαὶ διηγήσεις καὶ συνήθειαι. Ὁ Ἀγ. Ἐλευθέριος βοηθὸς τῶν παχουσῶν γυναικῶν. Ὁ Ἀγ. Μόδεστος προστάτης τῶν ζώων (βοδιῶν) τῶν γεωργῶν. Σχετικαὶ διηγήσεις περὶ θαυμάτων τούτων καὶ λαϊκὰ ἔθιμα.

β) Τὸ Δωδεκαήμερον (25 Δεκ. - 31 Δεκεμβρ.).

Ἡ περίοδος τοῦ Δωδεκαημέρου θεωρεῖται ἐπικίνδυνος διὰ τὴν ἐκτέλεσιν ὀρισμένων ἐργασιῶν: πλύσιμον, κόψιμον ὀρνέων, τὸ ψαλίδι κλπ.

1. Παραμονὴ τῶν Χριστουγέννων.

Παρασκευὴ τοῦ Χριστόψωμου. Τρόπος παρασκευῆς αὐτοῦ καὶ στολισμός· π.χ. μὲ ζύμην σχηματίζονται ἐπ' αὐτοῦ ὁ γεωργὸς μὲ τὰ ζῶα του, ἡ μάνδρα τοῦ βοσκοῦ καὶ τὸ κοπάδι του κ.ἄ. Κατασκευάζονται κουλούρια διὰ τὰ βόδια. Ἐπίσκεψις εἰς τὸ νεκροταφεῖον.

Πῶς γίνεται ἡ σφαγὴ τῶν χοίρων. Διάφορα ἄλλα ἔθιμα.

Κάλαντα (παράθεσις τοῦ κειμένου). Ποῖοι τὰ λέγουν καὶ πότε. Τί κρατοῦν εἰς χεῖρας, τί λαμβάνουν ὡς ἀμοιβήν.

Καλικάντζαροι Ὄνομα: Καλικάντζαροι, κάουδοι, πλανήταροι, παγανά, λυκοκάιζαροι κ.ἄ.

Πότε ἐμφανίζονται οἱ Καλικάντζαροι καὶ ὑπὸ ποίαν μορφήν: ὑψηλοί, κοντοί, μαῦροι, κουτσοί κλπ. Ἀπὸ ποῦ εἰσέρχονται εἰς τὴν οἰκίαν καὶ ποίας ζημίας ἐπιφέρουν. Μὲ ποῖα μέσα ἀποφεύγουν οἱ ἄνθρωποι τὴν βλαπτικὴν ἐνέργειαν τῶν Καλικαντζάρων· π.χ. μὲ ἀναμμένον δαυλόν, τοὺς ρίπτουν ξεροτήγανα. Πότε φεύγουν καὶ ποῦ μένουν ὅλον τὸν χρόνον. Σχετικαὶ διηγήσεις τοῦ λαοῦ περὶ αὐτῶν.

Ἔθιμα κατὰ τὸ ἑσπέρας.

Τοποθέτησις χονδροῦ ξύλου (κούτσουρου) εἰς τὴν ἐστίαν. Πῶς λέγεται τοῦτο. Τὸ ἀφήνουν νὰ καίεται καθ' ὅλον τὸ Δωδεκαήμερον; Ποῦ χρησιμοποιοῦν τὴν στάκτην του; Πάντρεμα τῆς φωτιᾶς.

Ἑτοιμασία τοῦ δείπνου. Κόψιμο τοῦ Χριστόψωμου κατὰ τὸ δείπνον. Προσφορά μετὰ τὸ δείπνον λαγγιτῶν (γλυκῶν) διὰ τὴν λεχὼ Παναγίαν.

Πίστις ὅτι κατὰ τὴν νύκτα τῆς παραμονῆς τῶν Χριστουγέννων ἀνοίγουν οἱ οὐρανοί.

2. Χριστοῦ γεννα. Ἔθιμα κατὰ τὴν ἡμέραν τῶν Χριστουγέννων.

3. Μεταμφιέσεις κατὰ τὰς ἡμέρας τῶν Χριστουγέννων.

Πῶς μεταμφιέζονται· ποίας παραστάσεις κάμνουν καὶ ποῖα ἄσματα τραγουδοῦν οἱ μετημφιεσμένοι. Ὄνόματα τῶν μετημφιεσμένων: *μωμόγεροι, ρογκάσια*. Εὐχαὶ καὶ φιλοδωρήματα.

4. Παραμονὴ τῆς Πρωτοχρονιᾶς.

Πῶς παρασκευάζεται καὶ διακοσμείται ἡ παραμονή· κουλλούρια, ποτὰ καὶ ἄλλα γλυκὰ παρασκευάζονται εἰδικὰ ἀπὸ τῆς παραμονῆς;

Ἀγέμωι καὶ παιδιῶν. Κλέβουσιν κλέβουσιν κλέβουσιν κλέβουσιν ἢ ἄλλο καὶ περιέρχονται τὰ σπίτια. Κάλανδα (παράθεσις τοῦ καμμένου). Νοῖοι καὶ ποῖαν ὥραν τὰ ψάλλουν. Τί κρατοῦν εἰς χεῖρας τῶν οἱ καμμένων καὶ ποῖα φιλοδωρήματα λαμβάνουν.

Τὸ ἑσπέρας τῆς παραμονῆς.

Ἀνάρτησις κλάδων ἐλαίας ἢ ἄλλου δένδρου ἐπάνω ἀπὸ τὴν θύραν ἢ εἰς ἄλλο μέρος τῆς οἰκίας.

Πῶς ἐτοιμάζεται τὸ δείπνον καὶ τί παρατίθεται. Ἐτοιμάζεται τράπεζα, διὰ νὰ ἔλθῃ ὁ Ἅγιος Βασίλης νὰ δοκιμάσῃ καὶ εὐλογήσῃ τὸ σπίτι, τὰ ζῶα καὶ τὰ ἐργαλεῖα τοῦ γεωργοῦ; Ποῦ ὑπάρχει ἡ πίστις ὅτι τὰ ζῶα ὁμιλοῦν τὴν νύκτα τῆς παραμονῆς τῆς Πρωτοχρονιᾶς.

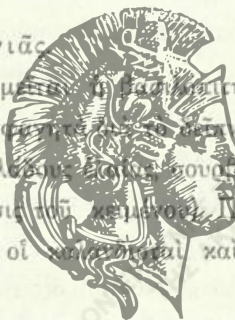
Διάφοροι μαντικαὶ ἐνέργειαι μὲ φύλλα ἐλαίας ριπτόμενα εἰς ἀναμμένους ἀνθρακας διὰ τὸ τυχερὸ τῆς οἰκογενείας κατὰ τὸ ἐρχόμενον νέον ἔτος κλπ.

Τυχηρὰ παιγνίδια: χαρτοπαιξία· παιγνίδια τῶν παιδιῶν κλπ.

Βασιλόπιττα. Τὸ κόψιμον τῆς βασιλόπιττας γίνεται τὴν νύκτα τῆς παραμονῆς ἢ τὴν ἡμέραν τῆς Πρωτοχρονιᾶς; Ποῖος τὴν κόπτει καὶ εἰς πόσα κομμάτια. Ἄλλα ἔθιμα κατὰ τὴν κοπὴν τῆς βασιλόπιττας.

5. Πρωτοχρονιά.

Μεταφορὰ ἀμύλητου νεροῦ εἰς τὸν οἶκον προτοῦ ἀνατεῖλῃ ὁ ἥλιος. Εἰσαγωγή



ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

πέτρας εἰς τὴν οἰκίαν διὰ τὸ τιχερό. Ἀνάρτησις σκυλλοκρομμύδας (σκύλλης) ἄνωθεν τῆς θύρας.

Ποδαρικό. Ποῖος κάμνει τὸ ποδαρικό· πῶς γίνεται· π.χ. θραῦσις ροδιοῦ, εἰσαγωγή πέτρας εἰς τὴν οἰκίαν μὲ σχετικὰς εὐχάς. Ἐπισκέψεις· εὐχαὶ κατ' αὐτὰς καὶ δῶρα.

Ἄλλα ἔθιμα τῆς Πρωτοχρονιᾶς· πρόγνωσις τοῦ καιροῦ δι' ὅλον τὸ ἔτος κ. ἄ. 6. Θεοφάνεια (Φῶτα).

Παραμονή· Κάλανδα (παράθεσις τοῦ κειμένου). Ποιοὶ τὰ λέγουν καὶ πότε εἶναι μετημφισμένοι;

Πότε ἐξαφανίζονται οἱ Καλικάντζαροι· π.χ. μετὰ τὸν μικρὸν ἁγιασμόν. Σχετικαὶ διηγήσεις τοῦ λαοῦ καὶ δοξασαίαι περὶ τούτων.

Παρασκευὴ πίττας καὶ ἄλλων γλυκυσμάτων. Φροντὶς τοῦ γεωργοῦ διὰ τὰ βόδια. Παρασκευὴ βουδόπιττας.

Συλλογὴ τῆς στάκτης τοῦ Δωδεκανησιῶν ἀπὸ τὴν ἐστίαν καὶ χρησιμοποίησις αὐτῆς· π.χ. σκόρπισμα αὐτῆς εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἀγροῦς κλπ. Ποῦ ἀπαντᾷ ἡ πίστις ὅτι τὴν νύκτα ἀνοίγει ὁ οὐρανός, ὅπου ἐκλήθη τις τὴν ὥραν ἐκείνην τὸ ἐπιτυγχάνει.

Ἡμέρα τῶν Φώτων. Παραλαβὴ ἁγιασμοῦ ἐκ τῆς ἐκκλησίας καὶ χοῆσις αὐτοῦ διὰ τὸν ραντισμόν τοῦ σπιτιοῦ καὶ τῶν ἀγρῶν.

Ἅγιασμός τῶν ὑδάτων. Κατάθεσις τοῦ σταυροῦ καὶ σχετικαὶ πρὸς αὐτὴν συνήθειαι· π.χ. περιφορὰ τοῦ σταυροῦ πρὸς προσκύνησιν καὶ συλλογὴν χρημάτων κ. ἄ.

Ἄλλα ἔθιμα κατὰ τόπους τὴν ἡμέραν τῶν Φώτων.

γ) Ἄλλαι ἐορταὶ τοῦ Ἰανουαρίου.

Τοῦ Ἀγ. Ἰωάννου (7 Ἰαν.), τῆς Ἀγ. Δομνίκης (8 Ἰαν.), τοῦ Ἀγ. Ἀντωνίου καὶ Ἀγ. Ἀθανασίου (17 καὶ 18 Ἰαν.).

Τοῦ Ἀγ. Ἰωάννου λαμβάνουν χώραν ἀγεροὶ ἀνδρῶν (παμπόγεροι) διασκεδάσεις τῶν παιδιῶν.

Τῆς Ἀγίας Δομνίκης εἰς τὴν Θράκην εἶναι ἡ ἡμέρα τῆς μαμμῆς· ἐορτάζουν καὶ συμποσιάζουν μόναι των αἱ γυναῖκες, οἱ δὲ ἄνδρες μένουν εἰς τὸ σπίτι καὶ ἐκτελοῦν τὰ ἔργα τῶν γυναικῶν.

δ) Ἐορταὶ τοῦ Φεβρουαρίου.

1. Ἀγ. Τρύφωνος (1 Φεβρ.). Ἅγιασμός κατὰ τὴν ἐορτὴν τοῦ Ἀγ. Τρύφωνος καὶ ραντισμός τῶν ἀμπέλων. Ἀπαγόρευσις τοῦ κλαδεύματος. Ἄλλαι γεωργικαὶ συνήθειαι.

2. Τῆς Ὑπαπαντῆς (2 Φεβρ.): Ὀνόματα τῆς ἐορτῆς. Συνήθειαι τῶν γεωργῶν. Πρόβλεψις τοῦ καιροῦ.

3. Ἀγ. Συμεὼν (3 Φεβρ.). Κατὰ τὴν ἐορτὴν τοῦ Ἀγ. Συμεὼν προσέχουν αἱ ἔγκυοι νὰ μὴ ἐργασθοῦν οὔτε νὰ πιάσουν τι διὰ νὰ μὴ γεννηθῇ τὸ παιδί «σημειωμένο».

4. Ἀγ. Χαράλαμπος (10 Φεβρ.). Ἀπὸ ποίας ἀσθενείας προστατεύει ὁ Ἀγ. Χαράλαμπος· π.χ. ἀπὸ ἐπιδημικὰς νόσους, ὡς ἡ πανώλης. Σχετικαὶ διηγήσεις καὶ πανηγύρεις.

5. Ἀγ. Βλασίου (11 Φεβρ.). Ποίῳν εἶναι προστάτης ὁ Ἀγ. Βλάσιος: α) τοῦ βοσκοῦ· προστατεύει τὸ κοπάδι κατὰ τοῦ λύκου· β) τοῦ γεωργοῦ, νὰ μὴ πάθουν τὰ ζῶα του. Σφαγὴ αἰγῶν ἢ προβάτων καὶ παράθεσις κοινῆς τραπέζης μετὰ τὴν λειτουργίαν εἰς τὸν περίβολον τῆς ἐκκλησίας κλπ.

ε) Ἀπόκρεω (ἀπόκριες).

Ἔθιμα ἀπὸ τῆς Κυριακῆς τοῦ Τελώνου καὶ τοῦ Φαρισαίου μέχρι τῆς Τυροφάγου καὶ τῆς Καθαρᾶς Δευτέρας.

1. Πρώτη ἐβδομάς (ἀρχὴ τοῦ Τελώνου).

Πῶς λέγεται· π.χ. προφωνή, ἀμολιτῆ κλπ.

Γίνονται μεταφορᾶς ἢ δραματικαὶ παραστάσεις· τίθαι καὶ πῶς (προφονη).

Ἀλλὰ εἶναι καὶ π.χ. παρασκευὴ εἰδικῶν σιτηρῶν, ἐνέθρονισι φαγιες κ.ἄ.

2. Δευτέρα ἐβδομάς.

Πῶς λέγεται· π.χ. κρεατινὴ, συγκόκκαλη, ὁρτὴ, βούρτσι κλπ.

Σφαγὴ χοίρων. Τσικνοπέφτη· τί γίνεται κατὰ τὴν ἡμέραν αὐτήν.

Ψυχασάββατον. Ἐτοιμάζονται κόλλυβα· ἀλλαχοῦ καὶ χαλβάς. Διανομὴ αὐτῶν πρὸς συγχώρησιν τῶν νεκρῶν ἐκάστης οἰκογενείας. Μετάβασις εἰς νεκροταφεῖον.

Ἀποχὴ ἀπὸ ὥρισμένας ἐργασίας· π.χ. δὲν κλώθουν, δὲν ράβουν, δὲν λούονται κ.ἄ.

3. Τρίτη ἐβδομάς (τῆς Τυροφάγου).

Δευτέρα. Μεταμφίσεις καὶ παραστάσεις μετ' ἀγροτικὸν χαρακτῆρα, ὡς π.χ. εἰς Θράκην: Καλόγεροι, Κούκερος, Κιοπέκμπεης.

Ψυχασάββατον. Σχετικὰ ἔθιμα.

Κυριακὴ τῆς Τυροφάγου. Πυραὶ εἰς τὰς ὁδοὺς (φανοί). Διὰ τὴν ἀνάπτονται. Ὑπερπήδησις αὐτῶν. Ποῖα εἰδικὰ φαγητὰ ἐτοιμάζονται. Διάφορα ἔθιμα· π.χ. οἱ νεώτεροι μεταβαίνουν εἰς τὰ σπίτια τῶν πρεσβυτέρων συγγενῶν, φιλοῦν τὸ χεῖρι των καὶ ζητοῦν συγχώρησιν. Συνεστίαςις τῶν συγγενῶν κατὰ τὸ δεῖπνον τῆς ἐσπέρας τῆς Κυριακῆς· ἔθιμα κατὰ τὸ δεῖπνον, εἶτα δὲ διασκεδάσεις. Ποῖα τραγούδια ᾄδονται (μετ' αὐτῶν ἄσεμνα καὶ πειρακτικὰ) καὶ ποῖοι χοροὶ χορεύονται. Περιγραφή τῆς ἐκτελέσεως τούτων.

Μεταμφιέσεις. Ποιοι καὶ πῶς μεταμφιέζονται καὶ πῶς λέγονται. Τί κάμνουν καὶ τί λέγουν οἱ μετημφιεσμένοι. Τραγούδια, χοροὶ κ.ἄ.

Μαντεῖαι ἐκ τῶν ὀνείρων κατὰ τὴν νύκτα τῆς Κυριακῆς τῆς Τυροφάγου. Ἄλλαι συνήθειαι. Εἷς τινὰς τόπους τὸ τραπέζι μὲ τὰ φαγητὰ δὲν τὸ σηκώνουν, ὅταν ἀποσυρθοῦν διὰ νὰ κοιμηθοῦν· τὸ ἀφήνουν ἔτσι ὅλην τὴν νύκτα· διατί;

Ἀπαγορεύσεις καὶ ἄλλα ἔθιμα κατὰ τὴν ἑβδομάδα τῆς Τυρινῆς· π.χ. δὲν λούονται, δὲν σκουπίζουν τὸ σπῆτι τὸ βράδυ μετὰ τὸ φαγητὸν κ.ἄ.

4. Καθαρὰ Ἑβδομάς.

α) Καθαρὰ Δευτέρα (Καθαροδευτέρα, Σκυλοδευτέρα κλπ.).

Εἰδικὰ φαγητὰ καὶ ἄρτοι τὴν ἡμέραν ταύτην. Διασκεδάσεις καὶ παραστάσεις μετημφιεσμένων (μασκαράδων) εἰς τὰς ὁδοὺς. Μετάβασις εἰς τὴν ἐξοχὴν (κούλουμα). Σχετικά συνήθειαι.

Ἀσεμνα ἄσματα καὶ χοροί. Κωμικαὶ παραστάσεις· π.χ. γάμος (βλάχικος γάμος), κηδεῖαι τῆς Ἀποκριᾶς (κηδεῖαι τοῦ μακαρονιοῦ) κ.ἄ.

Μαντικαὶ πράξεις. Ὀνειρομαντικὰ· ἴδουροκουλλούρα κ.ἄ. Πρόσκλησις τῆς Μοίρας κατὰ τὴν νύκτα κ.ἄ.

Παραστάσις τῆς Σαρακοσιᾶς (ἡ ἀποκριὰς μὲ ἑπτὰ πόδια.

β) Νηστεία ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας· Δευτέρα, Τρίτην, Τετάρτην (Πομπή).

Ἔθιμα κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας.

στ) Τῶν Ἀγίων Θεοδοσίου (Ὁ γιορτάζοντες) καὶ Μεγίστου Σάββατον).

Τὴν νύκτα τῆς παραμονῆς αἱ κοινὲς ἀνδρὶ νεαροὶ τοποθετοῦν κόλλυβα ἐκ τῆς ἐκκλησίας κάτω ἀπὸ τὸ προσκέφαλον, διὰ νὰ ἴδουν ἐν ὀνείρῳ τὸν μέλλοντα σύζυγόν των.

Τὸ Σάββατον, ἡμέραν τῶν νεκρῶν, γίνεται διανομὴ κολλύβων, ἐπίσκεψις νεκροταφείων κλπ. Τί πιστεύεται περὶ τῶν ψυχῶν καὶ τῆς διαμονῆς των εἰς τὸν Κάτω κόσμον.

ζ) Κυριακὴ τῆς Σταυροπροσκυνήσεως.

Ποῦ καὶ πῶς χρησιμοποιοῦνται κλάδοι (δενδρολιβάνου κ.ἄ.) ἢ ἄνθη, τὰ ὁποῖα παραλαμβάνονται ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν.

η) Προετοιμασία διὰ τὸν Μάρτιον (παραμονή, 28 Φεβρ.).

Ἀποπομπὴ τοῦ Κουτσοφλέβαρου· θραῦσις ἀγγείων εἰς τοὺς δρόμους καὶ ἐπῳδαὶ (γητιές, ξόρκια).

θ) Ἑορταὶ τοῦ Μαρτίου.

1. Πρώτη Μαρτίου (Πρωτομαρτιά).

Σάρωσις τῆς οἰκίας καὶ μεταφορὰ τῶν σκουπιδιῶν εἰς σταυροδρόμι. Νίψις τὸ πρωὶ μὲ ἀμίλητο νερὸ καὶ ραντισμὸς τοῦ οἴκου.

Κτύπημα τῶν ζώων μὲ βλαστὸν π.χ. ἀσφοδέλου, διὰ νὰ παχυνθοῦν καὶ νὰ εἶναι εὐρωστα.

Ἀγερμοὶ παίδων. Παῖδες, φέροντες ξύλινον ὁμοίωμα χελιδόνος, τραγουδοῦν ἕσμα (χελιδόνισμα) εἰς ἕκαστον σπίτι καὶ λαμβάνουν δῶρα.

Δένουν τὸν Μάρτη (δηλ. τρεῖς κλωστὲς) τὰ παιδιά καὶ αἱ γυναῖκες, διὰ νὰ μὴν τὰς μαυρίσῃ ὁ ἥλιος τοῦ Μαρτίου. Πρόγνωσις τοῦ καιροῦ. Αἱ τρεῖς πρῶται ἡμέραι τοῦ Μαρτίου θεωροῦνται μεσομήνια;

Διάφοροι δεισιδαίμονες δοξασίαι καὶ παροιμίαι διὰ τὸν Μάρτιον.

2. Τῶν Ἀγίων Σαράντα (9 Μαρτ.).

Τὴν ἑορτὴν τῶν Ἀγ. Σαράντα παρασκευάζονται πίτιες (σαραντόπιτες) καὶ διανέμονται «σαράντα φάς, σαράντα πιῆς, σαράντα δῶσ' γιὰ τὴν ψυχὴ σου».

Σπείρονται ἄνθη· π.χ. ὁ σαραντάφυλλος βασιλικός. Προσφοραὶ ὑπὲρ τῶν νεκρῶν: χορτόπιτες κ.ἄ. Ἄλλαι συνήθειαι.

3. Τοῦ Εὐαγγελισμοῦ (25 Μαρτ.).

Ἀπαγόρευσις ὠρισμένων ἐργασιῶν. Τὰς γυναῖκες δὲν ἀνοίγουν τὸ σεντούκι, δὲν σαράνουν, δὲν φέρουν νερὸ σὲ σαράντα ἡμέρας ἀπὸ τῶν κατὸν μεταλλίων ἀντικείμενα πρὸς ἐλπίδα τῶν ἐνδύμων καὶ τοῦ ἑορταίου τοῦ σπίτι καὶ τὰ περιβόλια.

Τὴν ἡμέραν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ ἀποχαιρετοῦν τὴν γῆν οἱ αὐξανόμενοι στάχυες τῶν δημητριακῶν. Αἱ παύμεναι ἐξέρχονται εἰς τοὺς ἀγρούς καὶ ἀγκαλιάζουν τὰ σπαρτά.

ι) Ἑορταὶ πρὸ τοῦ Πάσχα.

1. Σάββατον τοῦ Λαζάρου.

Ποιοὶ λέγουν τὰ κάλαντα, δηλ. τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Λαζάρου (παράθεσις τοῦ κειμένου) καὶ τί κρατοῦν εἰς χεῖρας τῶν π.χ. σταυρὸν ἐξ ἀνθέων, εἰκόνα τοῦ Λαζάρου, κλάδους φοίνικος, κώδωνας. Γίνεται καὶ παραστάσις τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Λαζάρου; Δῶρα εἰς τοὺς λέγοντας τὸ ἕσμα· π.χ. αὐγά, τυρί, χρήματα κ.ἄ.

Παρασκευὴ εἰδικῶν ψωμιῶν ἢ κολλουριῶν (λάζαροι, λαζαράκια). Πῶς παρασκευάζονται καὶ ποίαν μορφήν ἔχουν. Σχηματίζονται ἐπ' αὐτῶν μὲ τὴν ζύμην ἢ ἄλλως παραστάσεις, οἷον ἡ Ἀνάστασις.

2. Κυριακὴ τῶν Βαίων.

Ὄνομα τῆς ἑορτῆς: Κυριακὴ τῶ Βαγιῶ, Κυριακὴ τῆς ἐλιᾶς κλπ. Ποίου δένδρου οἱ κλάδοι χρησιμοποιοῦνται ὡς βάγια· π.χ. ὁ φοῖνιξ, ἡ δάφνη, ἡ ἐλιά. Ποῖος



φέρει τὰ βάρη εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Πλέκονται σταυροί; Χρησιμοποίησις κατόπιν τῶν κλάδων τῶν Βαίτων εἰς τὴν οἰκίαν: κάπνισμα κατὰ τῆς βασκανίας, μαντικαὶ ἐνέργειαι.

Κτυπήματα μὲ τοὺς κλάδους τῶν Βαίτων ὑπὸ ὁμίλων παιδιῶν καὶ διάφοροι ἐπιφωνήσεις. Τραγούδια τῶν παιδιῶν κατὰ τὴν ἡμέραν τῶν Βαίτων.

3. Μεγάλη Ἑβδομάς.

Ἀντιλήψεις καὶ δοξασταὶ περὶ τῆς Μεγ. Ἑβδομάδος. Τραγούδι τῆς Μ. Ἑβδομάδος π.χ. *Μεγάλη Δευτέρα, μεγάλη μαχαίρα* κλπ. Πῶς παριστάνεται εἰς τὰ παιδιά ἡ Λαμπρή π.χ. ὡς γραῖα ἡ ὁποία ἔρχεται ἀπὸ μακριὰ εἰς τὸ χωριό.

Μεγάλη Δευτέρα καὶ Μεγ. Τετάρτη.

Ἔθιμα νηστείας καὶ δοξασταὶ. Ἀγερμοὶ παίδων τὴν Μεγ. Δευτέραν. Ποῖον τραγούδι ᾄδουν οὗτοι καὶ τί λαμβάνουν ὡς ἀμοιβήν π.χ. αὐγά.

Τέλεσις εὐχελαίου τὴν Μεγ. Τετάρτην. Παρασκευὴ τοῦ ζυμαριοῦ τῆς χρονιάς. Ποῦ λαμβάνει χώραν τελετὴ τοῦ νιπτήρος καὶ πῶς τελεῖται αὕτη.

Μεγάλη Πέμπτη.

Ὄνομα: *Κόκκινη Πέψη*.

Ζύμωσις τῶν ἄρτων καὶ τῶν ~~κολλήσεων~~ τῆς Λαμπρῆς. Ὄνόματα τῶν ψωμιῶν καὶ τῶν ~~κευματῶν~~ καὶ τρόπος παρασκευῆς αὐτῶν (ὕλη καὶ ὄξιμα). Βαφή καὶ ζωγράφισμα τῶν αἰνῶν. Δοξασταὶ στέλναι μὲ τὸ βάψιμον καὶ τὰ μεγαλοπεφτιαγμένα αὐγά. Παραδόσεις ~~περὶ τοῦ κόκκινου~~ τοῦ κόκκινου χρώματος τῶν αὐγῶν.

Τοποθέτησις ἐρυθρῶν ὑφασμάτων εἰς τὰ παράθυρα. Πίστις περὶ ἐξόδου τῶν νεκρῶν ἐκ τοῦ Ἄδου.

Δώδεκα εὐαγγέλια. Διάφοροι συνήθειαι κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῶν 12 εὐαγγελίων· δέσις κόμβων διὰ τὴν ἀπόκτησιν ποθομένου, ἀποδίωξιν ἀσθενειῶν κλπ. Χρησιμοποίησις τῶν κεριῶν τῶν 12 εὐαγγελίων.

Δεισιδαίμονες συνήθειαι καὶ ἀπαγορεύσεις π.χ. ἐξάρτησις κωδῶνων διὰ πολυχρώμων νημάτων ἐκ ζῶων διὰ προφύλαξιν τῶν ἀπὸ ἀσθενείας ἀπαγόρευσις πλύσεως ρούχων, σκουπίσματος τῆς οἰκίας κλπ. Πυρὰ εἰς τὴν αὐλὴν τῆς ἐκκλησίας.

Μεγάλη Παρασκευή.

Ζυμώνουν τὴν Μεγ. Παρασκευήν; Στολισμὸς τοῦ Ἑπιταφίου καὶ περιφορὰ αὐτοῦ. Ἔθιμα κατὰ τὴν περιφορὰν. Διάβασις κάτωθεν τοῦ Ἑπιταφίου.

Παραλαβὴ καὶ μεταφορὰ εἰς τὴν οἰκίαν ἀνθέων καὶ κεριῶν τοῦ Ἑπιταφίου. Χρησιμοποίησις τούτων: διὰ κάπνισμα πρὸς ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τῆς βασκανίας· ἐν ὥρᾳ τρικυμίας ῥίπτεται κερὶ τοῦ Ἑπιταφίου εἰς τὴν θάλασσαν, ἵνα καταπαύσῃ ἡ θαλασσοταραχὴ κλπ.

Τὸ μοιρολόγι ἢ ὁ θρῆνος τῆς Παναγίας. Πότε ψάλλεται καὶ ποῦ· εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἢ ὑπὸ παίδων πρὸ ἐκάστης οἰκίας; (παράθεσις τοῦ κειμένου).

Ἐπισκέψεις γυναικῶν εἰς ἐξωκκλήσια καὶ νεκροταφεῖα.

Μέγα Σάββατον.

Ἔθιμα ὅταν ἐκφωνῇ ὁ ἱερεὺς εἰς τὴν ἐκκλησίαν: «Ἀνάστα ὁ Θεός...» Πολλαχοῦ διασκορπίζονται φύλλα δάφνης ἢ θραύονται δοχεῖα.

Παρασκευὴ κοιλλουριῶν τῆς Λαμπρῆς. Σφαγὴ ἀμνῶν· σταυροὶ μὲ τὸ αἷμα εἰς τὴν θύραν τῆς οἰκίας ἢ ἀλλαχοῦ. Φροντίδες ὑπὲρ τῶν νεκρῶν· ἐπισκέψεις εἰς τὸ νεκροταφεῖον καὶ προσφοραί.

ια) Κυριακὴ τοῦ Πάσχα.

Όνομα: *Λαμπρὴ, Κυριακὴ τῆς Λαμπρῆς, τοῦ Καλοῦ λόγου* κλπ.

1. Τελετὴ τῆς Ἀναστάσεως.

Πῶς γίνεται ἡ συγκέντρωσις εἰς τὴν ἐκκλησίαν· ἔθιμα κατὰ τὴν ἐκφώνησιν τοῦ «Χριστὸς ἀνέστη»: κρότοι, φῶτα, θραῦσις ἀγγείων, ἀσπασμοὶ κ.ἄ.

Μεταφορὰ διὰ τῆς ἀνημμένης λαμπρᾶς τῆς Ἀναστάσεως εἰς τὴν οἰκίαν. Σταυροὶ εἰς τὰς παραστάδας ἢ μεταφορὰ τῆς παραστάδα τῆς θύρας μὲ τὸν καπνὸν ἀπὸ τὴν φλόγα τῆς λαμπρᾶς· ἐξέλιξις κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν ἐκ τῆς ἐκκλησίας· Πῶς ἀποτυπώνονται ἐκ τῆς τῆς Ἀναστάσεως.

2. Ἡμέρα τοῦ Πάσχα.

Πασχαλινὸν φαγητόν. Μαντικάι ἐνέγκειν καὶ εἰς τὴν παρατηρήσεως τῆς πλάτης τοῦ ἀμνοῦ.

Διασκεδάσεις: τραγούδια καὶ χοροί. Ἐπισκέψεις. Ἐκτέλεισις ἀγώνων· π.χ. σκοποβολῆς, δρόμου, πάλης, ρίψεως λίθου.

Κούνιες (σοῦσες, ροδάνη). Πότε στήνονται καὶ ποιοὶ κουνιοῦνται. Τραγούδια τῆς αἰώρας. Περιγραφή τοῦ ἑθίμου.

Πίστις περὶ τῆς ἐξόδου τῆς ψυχῆς ἀπὸ τὸν Ἄδην. Δεισιδαίμονες συνήθειαι τῶν γεωργῶν καὶ τῶν ποιμένων· π.χ. οἱ βοσκοὶ τὴν ἡμέραν τῆς Λαμπρῆς δὲν πιάνουν εἰς τὰ χέρια τῶν κόκκινα αὐγά κ.ἄ.

Ἔθιμα τῶν ἀρραβωνιασμένων.

3. Δευτέρα Ἀνάστασις (ἀγάπη, διπλανάσται κλπ.).

Πῶς τελεῖται· ἔθιμα κατ' αὐτὴν· κάψιμο ὁμοιώματος παριστάνοντος τὸν Ἰούδα κλπ. Ἐπίσκεψις εἰς τὸ νεκροταφεῖον· μνημόσυνον ἐνταῦθα ὑπὲρ τῶν νεκρῶν ὑπὸ τοῦ ἱερέως.

Τὸ ἔθιμον τῆς καύσεως τοῦ Ἰούδα. Κατασκευὴ τοῦ ὁμοιώματος τοῦ Ἰούδα ἢ τοῦ Ἑβραίου καὶ καῦσις αὐτοῦ.



ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ιβ) Ἡ ἑβδομάς τῆς Διακαινησίμου.

•Ονόματα αὐτῆς: *Λαμπρόσκολα* κλπ.

Οἱ ποιμένες σφάζουν ἀρνὶ ἢ ρίφι ταμένο εἰς τὴν Παναγίαν ἢ εἰς Ἅγιον.

1. Δευτέρα. Διασκεδάσεις, κούνιες (αἰώρα)· ἰδιαίτερα ἔθιμα καθ' ἑκάστην ἡμέραν.

2. Τρίτη. Ἀγερμοὶ τῶν παιδιῶν (*Ρουσάλια*).

3. Πέμπτη. Δεισιδαίμονες συνήθειαι διὰ νὰ κοπᾷσῃ ὁ βόρειος ἄνεμος· ἀποφυγὴ εἰσόδου εἰς ἄμπελον.

4. Σάββατον. Μετάβασις εἰς νεκροταφεῖον καὶ διανομὴ κουλλουριῶν ἢ βαμμένων αὐγῶν διὰ τοὺς νεκρούς.

5. Κυριακὴ τοῦ Θωμᾶ καὶ Δευτέρα.

•Όνομα: (*Σώλαμπρα* κ. ἄ.).

•Αρχὴ ἐργασιῶν π.χ. καινούργιο ἄδράχτι.

ιγ) Ἑορταὶ τοῦ Ἀπριλίου.

1. Πρωτοπριλιά. Ἐθιμον τῶν ἐνοικιασέως διὰ ψευδολογίας. Μαντεῖται ἐκ τῶν ὀνείρων.

2. Ἀγ. Γεωργίου (23 Ἀπρ.). Ἑορτὴ κατὰ τὴν παραμονήν. Πυραὶ κατὰ τὸ ἑσπέραιον καὶ ὑπερπῆλυσις αὐτῶν. Ἐξολοθιστικὸν ἔθιμα. Προσφορὰ τῆς εἰκόνης τοῦ Ἀγ. Γεωργίου. Σφαγὴ ἀμνοῦ (τοῦ ἑορταίου) ὑπὸ ποιμένων καὶ χαραξίς σταυροῦ μὲ τὸ αἷμα εἰς τὴν θύραν.

Μεταφορὰ τὴν πρωίαν τῆς ἑορτῆς εἰς τὸ νεροῦ καὶ ἀνθέων εἰς τὴν οἰκίαν. Προσφορὰ ἀμνοῦ εἰς τὴν ἐκκλησίαν· σφαγὴ καὶ διανομὴ τοῦ κρέατος. Ἄλλαι προσφοραί: γάλακτος, ἄρτων.

Αἰώραι (*κούνιες*). Ἀγῶνες δρόμου δι' ἵππων, πάλη κλπ.

Ἐθιμα τῶν ποιμένων: στολισμὸς μὲ πρασίνοὺς κλάδους καὶ ἄνθη τοῦ δοχείου ὅπου ἀμέλγεται τὸ γάλα. Διανομὴ δωρεὰν τοῦ ἀμελχθέντος γάλακτος κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς ἢ κρέατος. Ποιμενικαὶ συμφωνίαι, οἶον ἐνοικίας βροσκῆς, μισθοὶ βοσκῶν. Ἄλλα γεωργικὰ ἔθιμα.

3. Ἀγ. Μάρκου. (25 Ἀπρ.). Ἀποδίωξις ἐρπετῶν, ὡς π.χ. τοῦ ὄφεως διὰ τῆς κρούσεως χαλκίνων σκευῶν κατὰ τὴν παραμονὴν τῆς ἑορτῆς.

ιδ) Ἑορταὶ τοῦ Μαΐου.

1. Παραμονὴ Πρωτομαγιάς (30 Ἀπρ.). Συλλογὴ ἀνθέων διὰ τὴν κατασκευὴν στεφάνου (*Μάης*). Διάφοροι ἐνέργειαι διὰ τὴν ἀποτροπὴν τοῦ κακοῦ, οἶον ἀνάρτησις σταυρῶν ἐξ ἀνθέων ἀνωθεν τῆς θύρας, τοποθέτησις σκοροδίου εἰς τὰ ἐνδύματα ἢ ὑπὸ τὸ προσκεφάλαιον κατὰ τὴν νύκτα κ. ἄ.

2. Πρωτομαγιά.

Συνήθεια μόλις ξυπνήσουν νὰ φάγουν κάτι (μαγιοκουλλούρα, σκόροδον, κ.ἄ.), διὰ νὰ μὴ πάθουν (κούμπωμα), ἂν ἀκούσουν νηστικοὶ φωνὴν τοῦ γαϊδάρου ἢ τοῦ κούρκου. Μεταφορὰ ἀμίλητου νεροῦ ἀπὸ τὴν βρύσιν· στολισμὸς αὐτῆς μὲ ἄνθη κλπ. Μεταφορὰ θαλασσίον ὕδατος καὶ πέτρας εἰς τὴν οἰκίαν. Μετάβασις εἰς τὴν ἐξοχὴν· νίψις μὲ δρόσον τῆς πρωίας· κύλισμα ἐπὶ τῆς χλόης. Ζώσιμον τῆς μέσης τοῦ σώματος διὰ βλαστῶν.

Κτυπήματα ζώων μὲ κλάδους φυτῶν διὰ νὰ προκόψουν, νὰ γίνουν εὐρωστα· π.χ. μὲ τὸν βλαστὸν τῆς ἀσφενδιλιᾶς (ἀσφοδέλου).

Ἀνάρτησις ἐπὶ τῆς θύρας τοῦ Μάη (στεφάνου ἐκ διαφόρων ἀνθέων). Ἔως πότε μένει ἀνηρημένος ἐκεῖ ὁ στέφανος; Μαγιόξυλο· στολισμὸς αὐτοῦ καὶ περιφορὰ του ὑπὸ παιδιῶν. Χοροὶ καὶ τραγούδια τοῦ Μάη. Περιφορὰ κλάδου ἢ κορμοῦ δένδρου ὡς Μάη. Διὰ ποῖον λόγον γίνονται τὰ ἔθιμα ταῦτα.

Ἀγερμοὶ καὶ μιμικαὶ παραστάσεις: ἔθιμον τῶν Ζαφείρη, νεκρανάστασις.

Μαντικαὶ ἐνέργειαι: ἔθιμον τοῦ Κιτρινίου.

Μαγεῖα. Πίστις εἰς τὰ μάγια κατὰ τὴν Πρωτομαγίαν. Διάφοροι μαγικαὶ πράξεις. Εἰσιδικίμονες δόξασι καὶ ἐνέργειαι, ἐξαιρέτως διὰ τὴν νύκτα τῆς ἑορτῆς τῆς Πρωτομαγίας. Περίοδοις ληνῆς κλαυτῆς εἰς τὴν χλοὴν· φόνος ἐχίδνης καὶ χρησιμοποίησις τῆς πρὸς ἀποδίωξιν τοῦ κακοῦ. Περίοδος τῶν παιδιῶν εἰς τὸ πρόσωπον πρὸς προφύλαξιν ἀπὸ ὠρισμένας ἀσθενεῖας κ.τ.λ.

3. Ἀγ. Ἀθανασίου, Ἀγ. Μαύρας καὶ Ἀγ. Πελαγίας. (2, 3, 4 Μαΐου).

Θυσίαι ζώων κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Ἀγ. Ἀθανασίου.

Ἔθιμα καὶ δεισιδαιμονίαι· π.χ. τὴν ἡμέραν τῆς ἐβδομάδος καθ' ἣν θὰ τύχη ἡ ἑορτὴ τῆς Ἀγ. Μαύρας τὴν προσέχουν καθ' ὅλον τὸ ἔτος καὶ δὲν κάμνουν ὠρισμένας ἐργασίας. Τὴν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς τῆς Ἀγ. Πελαγίας δὲν θερίζουν.

4. Τῶν Ἀγ. Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης. (21 Μαΐου).

Πανηγυρισμὸς τῆς ἑορτῆς καὶ δημοτελεῖς θυσίαι ταύρων, κριῶν. Διανομὴ τοῦ κρέατος δωρεάν.

Τελετὴ τῶν Ἀναστεναρίων ἐν Μακεδονίᾳ· ἥτοι χορὸς ἐπὶ ἀναμμένης ἀνθρακιᾶς κλπ.

Δοξαsaίαι σχετικαὶ μὲ τὴν ἀνατολὴν τῆς Πλειάδος (πούλιας) καὶ ἄλλα διάφορα ἔθιμα.

ιε) Ἑορταὶ σχετικαὶ πρὸς τὸ Πάσχα.

1. Μεσοπεντηκοστή.

Τέλεισι ἁγιασμοῦ καὶ ἔξοδος εἰς τοὺς ἀγροὺς καὶ τὰ ἀμπέλια.

Μιμικαὶ παραστάσεις νεκραναστάσεως· π.χ. ἔθιμον τοῦ Ζαφείρη ἐν Ἡπείρῳ, τοῦ Κάνναβου ἐν Πόντῳ. Ἐνταφιασμός ὁμοιώματος· θορῆνος καὶ ἀνάστασις αὐτοῦ. Ἄλλαι δεισιδαίμονες πράξεις κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην.

2. Τῆς Ἀναλήψεως.

Ὄνομα: τῆς Ἀρμυρῆς, τοῦ Συναληψιμοῦ κ.ἄ.

Τὸ ἑσπέρας τῆς παραμονῆς καίονται οἱ κλώνοι τῆς δάφνης ποῦ ἔχουν σκορπιθῇ εἰς τὴν ἐκκλησίαν κατὰ τὸ Μέγα Σάββατον.

Δοξααίαι περὶ τῶν ψυχῶν καὶ περὶ ἀνοίγματος τοῦ οὐρανοῦ κατὰ τὴν νύκτα τῆς παραμονῆς.

Ἡμέρα τῆς Ἀναλήψεως.

Ἑορτὴ ἰδίᾳ τῶν ποιμένων. Τέλεισι ἁγιασμοῦ εἰς τὰς μάνδρας καὶ ἑορτασμός. Διανομὴ γάλακτος. Κολύμβησις ὑπὸ τῶν ποταμῶν τῶν αἰγοπροβάτων εἰς τὴν θάλασσαν.

Ἐναρξίς τῆς κολυμβήσεως· ἀναρξία· Μετὰ τοῦ πάτου μαλίσσας εἰς τὸ πλῆθος εὐτυχίαν. Συμπλήρ. βοτασμοῦ οὐκ ἀποστρέφοντες ἀπὸ τοῦ γαμμήλου κλπ.

Μαντικαὶ ἐνέργειαι (κλήδονοι)· ἀναρξία· τῶν νεανίδων ἀπὸ ὄνειρα τὰ ὅποια βλέπουν κατὰ τὴν νύκτα τῆς Ἀναλήψεως. Πείσις περὶ τῶν ψυχῶν ὅτι ἐπιστρέφουν κατὰ τὴν ἡμέραν αὐτὴν εἰς τὸν Ἄδην.

3. Πεντηκοστή (τῆς Γοναισιῆς).

Σάββατον, παραμονὴ τῆς Πεντηκοστῆς.

Ὄνομα: Σάββατο τοῦ Ρουσαλιοῦ κλπ.

Ψυχοσάββατον. Πιστεύεται πολλοχοῦ ὅτι τὴν ἡμέραν αὐτὴν ἐπιστρέφουν αἱ ψυχαὶ εἰς τὸν Ἄδην. Σχετικὰ ἔθιμα.

Κυριακὴ τῆς Πεντηκοστῆς.

Ὄνομα: Γονογλησά, Γοναισιτῆ, Γονατιά κ.ἄ.

Προσφοραὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν διὰ τοὺς νεκρούς: γαλατόπιττα, κόλλυβα.

Γονάτισμα εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Διάφοροι συνήθειαι καὶ δεισιδαμονίαι κατ' αὐτὴν (πέτρα ἐπὶ τῆς ὁσφύος, κλειδί τῆς οἰκίας εἰς τὴν κεφαλὴν) δι' ὑγείαν κλπ.

4. Τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Δοξααίαι περὶ τῶν ψυχῶν καὶ ἔθιμα· π.χ. τὸ ἔθιμον τοῦ κατακλυσμοῦ ἐν Κύπρῳ. Πανηγύρεϊς.

ιστ) Ἑορταὶ τοῦ Ἰουνίου.

1. Τοῦ Ἀγίου Ὁνουφρείου (12 Ἰουν.) καὶ Προφ. Ἐλισσαίου (14 Ἰουν.).

Διάφοροι δοξασαὶ καὶ συνήθειαι.

2. Τὸ Γενέσιον Ἰωάννου τοῦ Προδρομοῦ (24 Ἰουν.).

Παραμονή (23 Ἰουν.). Ἑτοιμασία τοῦ κλήδονα: συλλογὴ ἀνθέων, σημαδιῶν (ριζικαριῶν, δηλ. μήλων ἢ δακτυλιδιῶν), μεταφορὰ ἀμίλητου νεροῦ. Τοποθέτησις τῶν σημαδιῶν (ἀντικειμένων) τοῦ κλήδονα ἐντὸς δοχείου· κλείδωμα αὐτοῦ καὶ ἔκθεσίς του, σκεπασμένου μὲ κόκκινον παννί, εἰς τὰ ἄστρα κατ' ὅλην τὴν νύκτα.

Πυραὶ (φωτιᾶς τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, φονάρες, φανὸς) καὶ ὑπερπήδησις αὐτῶν. Καῦσις τοῦ Μάη, δηλ. τοῦ στεφάνου τῆς Πρωτομαγιάς. Τί λέγεται κατὰ τὴν ὑπερπήδησιν τῆς φωτιάς· π.χ. ἐν Κέα: *Περνῶ περνῶ τοὺς ψύλλους μου κι ἀφήνω τοὺς χοριούς μου*. Χρησιμοποίησις τῆς τέφρας ἀπὸ τὴν φωτιάν αὐτήν.

Μαντικά ἐνέργειαι τῶν νεανίδων κατὰ τὰ ἑσπέρια τῆς παραμονῆς περὶ τοῦ μέλλοντος συζύγου των: α) τοποθέτησις ἀντικειμένων (σημαδιῶν) ἢ καθρέπτου ὑπὸ τὸ προσκεφάλαιον· β) βρῶσις ἀλμυροῦ καὶ ὁλοῦ (ἀσπιροκουλλούρας)· γ) μαντεῖαι ἐκ τῆς τέφρας τῆς πυρᾶς ὅς σπορὰ εἰς σκευὴν ἀφ' ἧς βρώμη καὶ παρατήρησις αὐτῶν τοῦ ἐνείρου τῆς νυκτός· δ) ἔκθεσις τοῦ κλήδονου εἰς τὰ ἄστρα καὶ παρατήρησις αὐτῶν τὴν πρωίαν κλπ.

Πίστις περὶ ἀνοίγματος τοῦ οὐρανοῦ κατὰ τὸ μεσονύκτιον.

Ἡμέρα τῆς ἑορτῆς.

Ὄνομα: τοῦ Ρηγανᾶ, τοῦ Φανιστῆ κλπ.

Στροφὴ πρὸς τὸν ἀνατέλλοντα ἥλιον καὶ σχετικὰ ἁσμάτια. Παρατήρησις τῆς σκιάς τοῦ σώματος πρὸς πρόβλεψιν περὶ τῆς υγείας.

Θεραπευτικαὶ ἐνέργειαι: Περιζώσις τῆς ὀσφύος καὶ τῆς κεφαλῆς μὲ χλωρὸν κλάδον διὰ τὴν υγείαν τοῦ σώματος. Συλλογὴ θεραπευτικῶν βοτανῶν· π.χ. τοῦ λουλουδιοῦ τ' Ἁγίου Γιαννιοῦ.

Γεωργικὰ ἔθιμα: Τοποθέτησις στάχτης εἰς τὴν ρίζαν τῆς συκῆς διὰ καρποφορίαν κ. ἄ.

Ἀνοίγμα τοῦ κλήδονα. Πῶς γίνεται ἡ ἐξαγωγή ἐκ τοῦ δοχείου τῶν σημαδιῶν (ριζικαριῶν) καὶ σχετικὰ κατ' αὐτὴν ἁσμάτια.

Μαντικά ἐνέργειαι: μὲ τὸ νερὸ τοῦ κλήδονα εἰς σταυροδρομί κ. ἄ. Παρατηρήσεις κατὰ τὴν μεσημβρίαν εἰς τὸ ὕδωρ τοῦ φρέατος μὲ καθρέπτην κλπ.

3. Τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων (29 καὶ 30 Ἰουν.).

Ἑορτασμός καὶ σχετικὰ ἔθιμα.

ιζ) Έορταὶ τοῦ Ἰουλίου.

1. Κοσμά καὶ Δαμιανοῦ Ἀναργύρων (1 Ἰουλ.). Ἡ κατάθεσις τῆς ἐσθῆτος τῆς Παναγίας (Παναγίας τῆς Καψοδεματούσας) (2 Ἰουλ.) καὶ τῆς Ἀγ. Κυριακῆς (7 Ἰουλ.).

Οἱ Ἅγιοι Ἀνάργυροι προστάται τῶν βοδιῶν ἐξ ἀσθενειῶν. Θυσίαι ἀφιερωμένων βοῶν καὶ διανομὴ τοῦ κρέατος εἰς τοὺς πανηγυριστάς.

Ἐθιμα τῶν γεωργῶν· π.χ. δὲν ἄλωνίζουσιν οὔτε δένουν στάχυν· δὲν ζυμώνουν.

2. Τῆς Ἀγίας Μαρίνας (17 Ἰουλ.).

Πανήγυρις καὶ θυσία ζῶον ὑπὸ τοῦ κοινοῦ (κουρμπάνι). Πῶς γίνεται ἡ σφαγὴ καὶ ἡ διανομὴ του εἰς τοὺς παρευρισκομένους εἰς τὴν πανήγυριν. Διηγήσεις περὶ ἐλάφου, ἣτις ἄλλοτε προσήρχετο μόνη τῆς πρὸς θυσίαν. Διὰ ποῖον σκοπὸν ὠρίσθη ἡ θυσία αὕτη.

Γεωργικά ἔθιμα. Πρώτη συλλογὴ σταφυλῶν. Ραντισμὸς τῶν σπαρτῶν μὲ ἁγιασμόν. Ἀπαγόρευσις τοῦ ἄλωνισμοῦ κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην κ.ἄ.

3. Τοῦ Προφήτου Ἡλίας (25 Ἰουλ.).

Τί πιστεύεται σχετικῶς μὲ τὴν κατὰ τὴν τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ προφήτου Ἡλία εἰς τὰς κορυφὰς τῶν ὀρέων. Σχετικαὶ παραδόσεις: Ἅγιος τῆς βροχῆς, τῶν βοῶντων κλπ. Ἄλλα· πανηγυρεῖς (κατὰ τὴν ἐκκλησίαν)· λιτανεῖς τῆς κορυφῆς τῶν ὀρέων. Προγνώσεις κατὰ τὴν πρωΐαν τῆς ἡμέρας τοῦ προφ. Ἡλία περὶ τῆς καιρικῆς καταστάσεως κατὰ τὸν προσεχῆ χειμῶνα καὶ ἐκ τοῦ τρόπου τῆς κατακλίσεως τοῦ σκύλου κατὰ τὴν ὥραν τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου ἀπὸ τὸ χρῶμα τοῦ καπνοῦ τοῦ θυμιάματος κλπ.

Δεισιδαίμονες συνήθειαι: λίθοι (πέτρωμα) ἐπὶ τῶν δένδρων διὰ νὰ μὴ πίπτῃ ὁ καρπὸς των πρὸ τῆς ὠριμάσεως κλπ. Ἄλλα ἔθιμα τῶν γεωργῶν καὶ μαντικά ἐνέργειαι.

4. Τῆς Ἀγίας Παρασκευῆς καὶ τοῦ Ἀγ. Παντελεήμονος (26, 27 Ἰουλ.).

Ἀπαγόρευσις ἐργασίας ὑπὸ τῶν γυναικῶν τὴν παραμονὴν (ἐσπέρας) τῆς ἐορτῆς τῆς Ἀγ. Παρασκευῆς· σχετικαὶ παραδόσεις. Πανηγυρεῖς.

Πίστις καὶ παραδόσεις περὶ τοῦ Ἀγ. Παντελεήμονος ὡς ἱατροῦ. Διηγήσεις καὶ ἐπωδαὶ (γητέματα).

ιη) Έορταὶ τοῦ Αὐγούστου.

1. Πρώτη Αὐγούστου.

Ὑπερλήθεις πυρῶν τὸ ἐσπέρας τῆς παραμονῆς (31 Ἰουλ.). Πίστις ὅτι κατὰ τὴν νύκτα ἀνοίγουν οἱ οὐρανοί.

Ἀπὸ τῆς πρώτης Αὐγούστου ἀρχὴ τοῦ χειμῶνος. Ἐναρξίς τῶν ἡμερομηνίων.

Πόσας ἡμέρας διαρκοῦν· τρεῖς, ἕξ ἢ δώδεκα; Σχετικά μετεωρολογικαὶ παρατηρήσεις. Δρίμες. Διάρκεια αὐτῶν καὶ ἀπαγορεύσεις, ὡς ἡ πλύσις ρούχων, ἡ λοῦσις κλπ.

Γεωργικαὶ συνήθειαι. Τέλεισις ἀγιασμοῦ καὶ ραντισμὸς δι' αὐτοῦ τῶν δένδρων καὶ τῶν ἀμπελιῶν ἄλλα ἔθιμα.

2. Τῆς Μεταμορφώσεως (6. Αὐγ.).

Ὄνομα: τοῦ Σωτῆρος, τοῦ Χριστοῦ κ.ἄ.

Δοξασαί ὅτι κατὰ τὴν νύκτα τῆς παραμονῆς τῆς ἑορτῆς ἀνοίγουν οἱ οὐρανοί, ὅτι δὲ προφθάσῃ καὶ ζητήσῃ τις τὸ λαμβάνει.

Προσκόμισις τῶν πρώτων σταφυλῶν εἰς τὴν ἐκκλησίαν (ἀπαρχαί).

Ἀλιεῖα καὶ σχετικὰ παρατηρήματα δι' αὐτήν.

3. Τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου (15 Αὐγ.). Τὰ ἐννιάμερα τῆς Παναγίας (23 Αὐγ.).

Ἑορτασμός. Δημοτελὴς ἐστίαςις μετὰ τὸν ἐκκλησιασμὸν διὰ δαπάνης τοῦ κοινοῦ ἢ τῆς Ἐκκλησίας. Σφαγὴ ζώων ἀφιερωμένων ὑπὸ κτηνοτρόφων εἰς τὴν Παναγίαν. Τέλεισις ἀγώνων κ.ἄ. Παραδόσεις ἀναφορὰς εἰς τὴν εὑρεσιν εἰκόνων τῆς Παναγίας.

Θυοίαι κατὰ τὰ ἐννιάμερα τῆς Παναγίας.

4. Τοῦ Ἁγίου Πανουργίου (27 Αὐγ.).

Τάματα διὰ τὴν ἀνέυρεσιν ἀπαλαθέντος ἀσθενέμενου. Παρασκευὴ καὶ διανομὴ πίττας διὰ συγχώρησιν τῆς μάννας τοῦ Ἁγίου Πανουργίου.

5. Ἀποτομὴ τῆς κεφαλῆς τοῦ Ἱωάννου τοῦ Προδρόμου (29 Αὐγ.).

Ὄνομα: τοῦ Νηστευτῆ, τοῦ Κορυκέφαλου, τοῦ Ριγολόγου κ.ἄ.

Νηστεία καὶ πανηγυρισμός.

Πίστις ὅτι ὁ ἅγιος Ἱωάννης θεραπεύει τὴν ἐλονοσίαν (θέρμην). Τάματα. Περιῶσις διὰ νήματος τῆς ὀσφύος τοῦ ἀρρώστου ἢ ἀνάρτησις κλωστῆς ὅσον τὸ ἀνάστημά του εἰς τὴν εἰκόνα τοῦ Ἁγ. Ἱωάννου. Διανυκτέρευσις τοῦ ἀσθενοῦς εἰς τὴν ἐκκλησίαν.

ιβ) Ἑορταὶ τοῦ Σεπτεμβρίου.

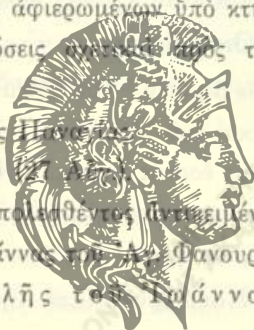
1. Πρώτη Σεπτεμβρίου.

Συνήθειαι κατὰ τὸ ἑσπέρας τῆς παραμονῆς (31 Αὐγ.): ἔκθεσις εἰς τὰ ἄστρα (ἀστρονόμια) καρπῶν π.χ. ροδιοῦ. Ἀνάρτησις ὀρμαθοῦ πρασίνων κλάδων καὶ καρπῶν ἄνωθεν τῆς θύρας τῆς οἰκίας κλπ.

Ποῦ ἡ πρώτη Σεπτεμβρίου θεωρεῖται ὡς ἀρχὴ τοῦ ἔτους, δηλ. ἀρχιχρονιά. Σχετικὰ ἔθιμα τῶν γεωργῶν π.χ. εὐλόγησις τοῦ σπόρου, ἀροτρίαισις χωραφιοῦ, ραντισμὸς τῆς οἰκίας, ἀπαγόρευσις ἐπισκέψεων, ποδαρικό, ἀγιασμὸς εἰς τὰς οἰκίας κ.ἄ.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ



2. Τοῦ Ἁγ. Μάμαντος (2 Σεπτ.) καὶ τὸ Γενέσιον τῆς Θεοτόκου (8 Σεπτ.).

Δοξασαί καὶ διηγῆσαι περὶ τοῦ Ἁγ. Μάμαντος ὡς προστάτον τῶν αἰγοπροβάτων ἐξ ἀσθενειῶν. Πανηγύρεις καὶ προσφοραὶ εἰς τὸν Ἅγιον.

Ὄνομα τῆς ἑορτῆς τοῦ Γενεσίου τῆς Θεοτόκου καὶ ἑορταστικά ἔθιμα κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην.

3. Τῆς Ὑψώσεως τοῦ τιμίου Σταυροῦ (14 Σεπτ.).

Ἔθιμα κατὰ τὴν παραμονήν.

Ἡμέρα τῆς ἑορτῆς. Συνήθειαι τῶν γεωργῶν· π.χ. προσκόμισις ἐντὸς μανδηλίου τῶν σπόρων τῶν δημητριακῶν καὶ ὀσπρίων εἰς τὴν ἐκκλησίαν πρὸς εὐλόγησιν κλπ. Χρησιμοποίησις τοῦ ἁγιασμοῦ καὶ τοῦ βασιλικοῦ ποῦ μοιράζονται εἰς τὴν ἐκκλησίαν· π.χ. μὲ τὸν βασιλικὸν καπνίζουν τὸν ἄρρωστον πρὸς θεραπείαν κ.ἄ.

Ἀρχὴ τῆς χειμερινῆς περιόδου διὰ τοὺς γεωργοὺς καὶ τοὺς ναυτικούς. Σχετικὰ συνήθειαι καὶ δεισιδαιμονίαι· π.χ. δὲν κοιμοῦνται τὴν ἡμέραν τοῦ Σταυροῦ.

κ) Ἑορταὶ τοῦ Ὀκτωβρίου.

1. Πρώτη Ὀκτωβρίου τοῦ Ἁγ. Λουκᾶ (18 Ὀκτ.) τοῦ Ἁγ. Ἀρτεμίου (20 Ὀκτ.) καὶ τοῦ Ἁγ. Γεωργίου (26 Ὀκτ.).

Πανηγύρεις κατὰ τὰς ἑορτὰς ταύτας. Ἔθιμα γεωργικὰ καὶ ποιμενικά. Συμβάσεις τῶν ποιμένων ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ Ἁγ. Δημητρίου. Πότε εἶναι τὸ καλοκαίρι τοῦ Ἁγ. Δημητρίου.

κα) Ἑορταὶ τοῦ Νοεμβρίου (1-13).

1. Τῶν Ἁγ. Ἀναργύρων (Κοσμά καὶ Δαμιανοῦ) καὶ τοῦ Ἁγ. μεγάλ. Γεωργίου (1 καὶ 3 Νοεμβ.).

Πανηγυρεῖς καὶ θυσίαι ζώων (βοδιῶν) κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Ἁγ. Ἀναργύρων. Παραδόσεις περὶ ἐλάφου, ἣτις ἤρχετο ἄλλοτε μόνη πρὸς σφαγὴν τῆς ὑπὸ τῶν πανηγυριστῶν.

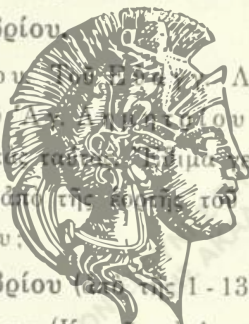
Ἔθιμα τῶν γεωργῶν τὴν ἡμέραν τοῦ Ἁγ. Γεωργίου τοῦ Σποριάου ἢ μεθυστῆ. Σπορὰ δημητριακῶν. Ἀνοιγμα τῶν κρασιῶν. Σχετικὰ ἔθιμα.

2. Τῶν Ταξιαρχῶν καὶ τοῦ Ἁγ. Μηνᾶ (8, 11 Νοεμβρ.).

Δοξασαί καὶ ἔθιμα τὴν ἡμέραν τῶν Ταξιαρχῶν· π.χ. σφάζονται οἱ χοῖροι.

Πίστις ὅτι ὁ Ἁγ. Μηνᾶς βοηθεῖ εἰς τὴν ἀνεύρεσιν ἀντικειμένον τὸ ὅποιον ἔχει χαθῆ ἢ κλαπῆ.

Ἀπαγόρευσις ἐργασιῶν εἰς τοὺς ποιμενικοὺς πληθυσμοὺς διὰ τὸν φόβον τοῦ λύκου, νὰ μὴ ἀρπάξῃ τὰ πρόβατα. Πίστις ὅτι ἀπὸ τοῦ Ἁγ. Μηνᾶ ἀρχίζει ὁ χειμὼν μὲ τὸ ψῦχος.



ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

Β.) Μαγεία καὶ σχετικαὶ πρὸς αὐτὴν δεισδαιμονίαι καὶ συνήθειαι

α) Ἡ βασκανία (μάτιασμα, φταρμός κ.ἄ.).

1. Ποῖοι βασκαίνουν (ματιάζουν, ἔχουν κακὸ μάτι)· π.χ. αὐτοὶ ποὺ ἔχουν πυκνὰ φρύδια. Ποῖοι βασκαίνονται (ματιάζονται): ἄνθρωποι, κυρίως τὰ μικρὰ παιδιὰ· ζῶα (τὰ βόδια, τὸ ἄλογο, τὰ αἰγοπρόβατα κλπ.) καὶ πράγματα (φυτὰ, δένδρα, τὰ σπαρτά, σπίτια). Ποῖος δὲν ματιάζεται· π.χ. ὁ Σαββατογεννημένος. Τί παθαίνει ὁ ματιασμένος.

2. Πῶς ἀποτρέπεται ἡ βασκανία (τὸ μάτιασμα). Φτύσιμο· χοῆσις προφυλακτικῶν μέσων, φυλάκτοῦ, εἰς ἀντικείμενα: ἀνάρτησις σκοροῦδου, κρομμύου, κρηνίου ζῶου, ὡς τοῦ ἀλόγου, τοῦ βοός, τοῦ ἡμιόνου κλπ. Πῶς κατασκευάζεται τὸ φυλακτὸ διὰ τὸν ἄνθρωπον ἢ τὸ ζῶον.

3. Πῶς γίνεται ἡ διάγνωσις τῆς βασκανίας, δηλ. τοῦ ματιασμένου· π.χ. μετρεῖς σταγόνας λάδι σ' ἓνα ποτήρι νερό. Πῶς γίνεται ἡ θεραπεία ἀπὸ τὴν βασκανίαν· τρόποι θεραπείας: μετ' ὑγίειαν, ἐξορκισμὸς, ἄντισμα μετ' ἄνθη τοῦ Ἐπιταφίου ἢ μετ' ἐμμάχιον ἐνδύματος τοῦ βασκαίνοντος, ἄντισμα τοῦ ἀρρώστου (περιγραφὴ) κλπ.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ



ΑΘΗΝΩΝ

β) Ἀνεμοστροβίλος. Κόψιμο τῆς τρούμπας (ἀνεμοστροβίλου ἢ ἀνέμου ἡ ἀνέμωσις) μετ' ἄνθη τοῦ Ἐπιταφίου. Ἄλλοι τρόποι ἀποτροπῆς τοῦ κακοῦ πνεύματος.

Τί πιστεύεται περὶ τοῦ ἀνεμοστροβίλου· π.χ. ὅτι ὑπάρχουν ἐκεῖ δαιμόνικα ὄντα. Τρόποι πρὸς ἀπόκρουσιν τοῦ κακοῦ ἐκ τούτου.

γ) Ἀπαλλαγὴ ἐξ ἐπιδημιῶν καὶ ἄλλων ἀσθενειῶν.

1. Ἀροτρίασις πέριξ τοῦ χωρίου μετ' δύο ζευγμένους μόσχους. Ζώσιμο τῆς ἐκκλησίας ἢ ὅλου τοῦ χωρίου μετ' νῆμα. Χάραξις κύκλου. Κατάδεσμοι (δέσιμοι) ἀσθενειῶν· π.χ. τῆς πανούκλας.

2. Τρυποπέρασμα: δίοδος τῶν ζῶων (αἰγοπροβάτων) δι' ὁπῆς πρὸς ἀπαλλαγὴν τῶν ἀπὸ ἀρρώστειαν.

3. Μεταφορὰ ἀσθενοῦς παιδίου εἰς σταυροδόμοι. Πίστις περὶ τῆς ἀνταλλαγῆς του ἐκεῖ μετ' τὸ πραγματικὸν τέκνον τὸ ὁποῖον ἔχουν ἀρπάσει οἱ Νεράϊδες. Κύλισμα τοῦ ἀσθενοῦς· εἰκονικὴ πώλησις τοῦ ἀρρώστου παιδιοῦ εἰς ἄλλην γυναῖκα· πέρασμα αὐτοῦ διὰ μέσου τοῦ ὑποκαμίσου τοῦ πατρός κ.ἄ.

4. Μεταφορὰ ἀσθενῶν εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Διανυκτέρευσις (ἐγκοίμησις) ἐν αὐτῇ πρὸς θεραπείαν. Διασκελισμὸς τοῦ πάσχοντος ὑπὸ τοῦ ἱερέως ἢ ἐπίθεσις τῶν ἀμφίων του (τοῦ ἐπιτραχηλίου) ἐπ' αὐτοῦ. Διάβασις κάτωθεν τοῦ Ἐπιταφίου.

Εἰς ποίας περιστάσεις χρησιμοποιοῦνται ἄνθη ἢ κηρία τοῦ Ἑπιταφίου, κόλ-
λυβα τῶν Ἀγ. Θεοδώρων κ.ἄ. π.χ. με ἄνθη Ἑπιταφίου καπνίζουν τὸν ματιασμένο
διὰ νὰ γίνη καλά.

5. Ἄλλα μαγικαὶ ἐνέργειαι. Προσφοραὶ στὶς Νεράϊδες. Κάπνισμα με βό-
τανα. Χρησιμοποίησις τῆς στάχτης τοῦ Δωδεκαημέρου· ἐπίσης ὠρισμένων ἀντικει-
μένων πρὸς προστασίαν ἀπὸ τὸ κακόν: δίκτυ καὶ ψαλίδι κατὰ τὸν γάμον. Πυρο-
στιά, πέταλον, ὕνι, ἀλάτι, σάρωθρον, σκιλλοκρομμυδα, ἀπήγανος, σκόροδον, ψωμί,
μαννόγαλα, θαλάσσιον ὕδωρ καὶ ἄλλα· π.χ. τοποθέτησις πετάλου ὅπισθεν τῆς
θύρας πρὸς προφύλαξιν ἀπὸ τὴν γλωσσοφαγίαν κλπ.

δ) Λιτανεῖαι καὶ μαγικαὶ ἐνέργειαι εἰς περιπτώσεις ἀνομβρίας.

Λιτανεῖα εἰς τὸν προφήτην Ἡλίαν. Τελετὴ τῆς Περπερούνας, ἥτοι στολι-
σμός κορασίδος δι' ἀνθέων, περιφορὰ αὐτῆς εἰς τὰς οἰκίας καὶ ραντισμός της δι'
ὕδατος.

ε) Φίλτρα καὶ μισητικά.

1. Ποῖα μέσα χρησιμοποιοῦνται καὶ τὴν προσέλκυσιν τῆς ἀγίας (τοῦ ἔρω-
τος) ἄλλου προσώπου: τῆς νέας πρὸς τὸν ἀνδρῆν ἢ τοῦ νέου πρὸς τὴν νέαν· π.χ.
ὠρισμένα φαγητὰ ἢ ποτὰ εἰδικῶς μαγειρευμένα κλπ.

2. Ἐνέργεια πρὸς πρόκλησιν ἐξέσεως καὶ ἐκλειπτικῶν προσώπων (μιση-
τικά).

στ) Κατάδεσμοι καὶ κάρφωμα.

1. Ὄνομα: δέσιμο, δῆμα, ἀμπόδεμα, κάρφωμα.

Κατάδεσμος καὶ κάρφωμα α) πρὸ τοῦ γάμου ἢ κατὰ τὴν στέψιν πρὸς πρό-
κλησιν κακοῦ εἰς τὸ ζεύγος τῶν νεονύμφων, ἐπίσης εἰς κλέπτην καὶ ἄλλους· β) ζῶων
(ἀλώπεκος, λύκου, κυνός, γυπὸς κλπ.), ἀντικειμένων (παγίδος, τουφεκιοῦ) καὶ δένδρων.

Πῶς γίνονται αἱ μαγικαὶ ἐνέργειαι αὗται καὶ πρὸς ποῖον σκοπὸν ἀποβλέπει
ἐκάστη· π.χ. τὸ ἀμπόδεμα τοῦ λύκου διὰ νὰ μὴ ἀρπάξῃ τὰ πρόβατα· τοῦ κυνὸς νὰ
μὴ συλλαμβάνῃ κυνήγιον· κάρφωμα δένδρου διὰ νὰ ξεραθῇ κλπ.

2. Πῶς δύνатаι νὰ λυθῇ ὁ κατάδεσμος ἢ τὸ κάρφωμα καὶ ἐξουδετερωθῇ ἡ
βλαπτικὴ τῶν ἐπενέργειαι (λύσις ἀνδρογύνου κ.ἄ.).

3. Προφυλακτικὰ μέτρα ἀπὸ τῆς βλαπτικῆς ἐπενεργείας τοῦ καταδέσμου ἢ τοῦ
καρφώματος· π.χ. διὰ τὸν γαμβρὸν καὶ τὴν νύμφην πρὸ τῆς στέψεως λαμβάνονται
ὠρισμένοι προφυλάξεις, δηλ. ζῶνουν τὸν γαμβρὸν με δίκτυ, φέρει εἰς τὴν μέσσην του
μαυρομάνικον μαχαίρι· τοποθετεῖται ψαλίδι κάτω ἀπὸ τὴν νυμφικὴν κλίνην κλπ.

ζ) Στοιχειώματα.

Πῶς στοιχειώνεται τὸ σπίτι κατὰ τὴν θεμελίωσίν του· π.χ. με σφαγὴν πετει-



ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

νοῦ, ὥστε νὰ ρεύσῃ τὸ αἷμα εἰς τὰ θεμέλια. Ἐπίσης μὲ τὸ στοίχειωμα τοῦ ἡσκιου διερχομένου ἀνθρώπου.

Στοιχειωμένοι θησαυροί. Τρόπος εὐρέσεως αὐτῶν· π.χ. κατόπιν ὀνείρου.

η) Δεισιδαίμονες δοξασαί σχετικά πρὸς διαφόρους ἐνεργείας καὶ ἀπαγορεύσεις· π.χ. ἀπαγόρευσις ἐργασίας καθ' ὥρισμένας ἡμέρας καὶ ὥρας. Δὲν ἐπιτρέπεται δανεισμός φωτιᾶς τὴν νύκτα· εἴσοδος εἰς τὴν οἰκίαν μὲ τὸν δεξιὸν πόδα. Συμβολικαὶ ἐνεργεῖαι ἐπὶ πρώτης ὄψεως τῆς νέας σελήνης· π.χ. πιάνει τις χρυσὸ ἢ χαιρεῖται τὴν νέαν σελήνην. Μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου δὲν δίδεται τι ἐκ τοῦ οἴκου· ὁμοίως καὶ κατὰ τὸ ζύμωμα προτοῦ γίνῃ (ἀνεβῆ) τὸ φύραμα. Δὲν σαρώνεται ἡ οἰκία, ὅταν τις φεύγῃ εἰς ταξίδι. Δὲν ἐμβολιάζει δένδρα ὁ ἄγαμος ἢ ὁ ἔγγαμος ἀλλ' ἀκόμη ἄτεκνος. Τὴν ἡμέραν ποῦ ἀρχίζει ὁ γεωργὸς τὴν σπορὰν δὲν δίδουν ἀντικείμενόν τι ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι. Δὲν εἶναι καλὸν νὰ ρίπτεται ἄλλας εἰς τὴν φωτιὰν ἢ νὰ χυθῇ τοῦτο ἀπὸ τὸ ἀλατοδοχεῖον. Θὰ συμβῇ κακὸν εἰς τὴν οἰκογένειαν, ἐὰν πέσῃ εἰκὼν ἢ κανδήλα ἀπὸ τὸ εἰκονοστάσιον. Ὅταν ἡ οἰκία ἔχῃ δύο θύρας, θεωρεῖται κακὸς οἶκονὸς νὰ μὴ ἐξέλθῃ ὁ ἐπισκέπτης ἐκ τῆς θύρας ποῦ εἰσῆλθε. Πιστεύεται ὅτι θὰ πάθῃ κακὸν ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος παύσῃ ἐπὶ τὸν ἀρρώστου κ.ἄ.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

Τ. Λαϊκὴ Ἰατρικὴ

ΑΘΗΝΩΝ



1. Γενικά. Δοξασαί τοῦ λαοῦ δια τὰς ἀσθενείας καὶ τὰ αἷτια αὐτῶν. α) Αἷτια φυσικά: ἀσθενεῖαι ἀπὸ κρυολόγημα, πνευμονίας, κακὴν διατροφήν, ἀπὸ τὸ κακὸ μάτι, ἀπὸ τὸν ἥλιον κ.ἄ. β) αἷτια ὑπερφυσικά: ὁ Θεὸς στέλλει τὴν ἀρρώστειαν· προσβολὴ τινος ὑπὸ Νεράιδων καὶ ἄλλων δαιμονικῶν ὄντων κλπ.

2. Ὄνόματα τῶν διαφορῶν ἀσθενειῶν καὶ διαγνωστικὰ σημεῖα αὐτῶν.

3. Τρόποι θεραπείας. α) Προσευχαὶ καὶ ταξίματα εἰς Ἁγίους· μαγικαὶ ἐνεργεῖαι: λειτουργίαι, προσφοραί, ἀναθήματα, ἐγκοίμησις εἰς ἐκκλησίαν, ἐξορκισμοὶ ὑπὸ τοῦ ἱερέως, τρυποπέρασμα τοῦ ἀσθενοῦς, ἐπῳδαὶ (γητέματα), μαγικαὶ ἐνεργεῖαι.

β) Θεραπευτικὰ μέσα: 1) Φάρμακα (γιατρικὰ) μὲ βότανα κ.ἄ· τρόπος συλλογῆς, παρασκευῆς τούτων καὶ χρῆσις. 2) Φυσικὰ μέσα καὶ χειροπρακτική: ἐντριβαὶ καὶ μαλάξεις, ζεστὰ ἐπιθέματα, πάτημα εἰς τὴν ράχιν τοῦ ἀρρώστου, γύρισμα τοῦ ὀμφαλοῦ, σικύαι (βεντούζες), ἐμπλαστρα, σιναπισμός κ.ἄ. Χειρουργική: ἀνοιγμα ἀποστήματος· ἐπίδεσις πληγῶν κλπ.

γ) Διαιτητική. Τί πρέπει νὰ τρώγῃ ὁ ἀσθενὴς εἰς ἐκάστην περίπτωσιν.

4. Πρακτικοὶ ἰατροί. Ὄνομα αὐτῶν. Ἰατροσόφια (παλαιὰ βιβλία μὲ ὁδηγίαι διὰ τὴν θεραπείαν διαφορῶν νόσων καὶ παθήσεων).

5. Είδικη νοσολογία καὶ θεραπευτικὴ.

Χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τῶν νόσων ἢ παθήσεων καὶ τρόπος θεραπείας αὐτῶν. Παθήσεις: πρήξιμο τῶν ἀδένων (ἀδενίτις), ἀναιμία, ἀνθραξ (κακὸ σπειρί), ἀμυγδαλαῖ, ἀκροχορδόνες (καρναβίτσες, κουρτσίκτοι), βήχας, δοθιὴν (καλόγερος), ἐλονοσία (θέρμη), ἐρυσίπελας (ἀνεμοπύρωμα), ἐπιληψία (σεληνιασμός), Ἰκτερος (χρυσή), ἰλαρά, πονόματος (ἀσθένειαι τῶν ὀφθαλμῶν), παρωτίτις (μαγουλίτις), κοκκύτης, πόνος τῶν αὐτιῶν κλπ.

6. Κτηνιατρικὴ.

Ἀσθένειαι τῶν κατοικιδίων ζώων (βοδιῶν, ὄνου, ἡμιόνου, ἵππου, αἰγοπροβάτων, ὀρνίθων, χοίρου) καὶ τρόποι θεραπείας.

Δ'. Ἀστρολογία καὶ μετεωρολογία

α) Ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη.

1. Δημῶδεις παραδόσεις διὰ τῶν ἡλίου καὶ τοῦ φεγγαρίου. Ποῦ μεταβαίνει ὁ ἥλιος ὅταν δύῃ. Σχέσις τοῦ μετὰ τὸ φεγγαρίου. Πιστεύεται ὅτι εἶναι ἀδελφία ἢ σύγγονοι. Ἡ μύθη καὶ τῶν φεγγαρίων ἀσθενεῖται ὅτι προήλθεν ἀπὸ ῥαπίσμα τοῦ ἡλίου ἢ ὅτι εἶναι λάσπη, τὴν ὅπου καὶ ἐρρίψεν ὁ ἥλιος ἐκ φθόνου, διότι ἔφεγγεν ἐκεῖνο καλύτερα κ.ἄ.

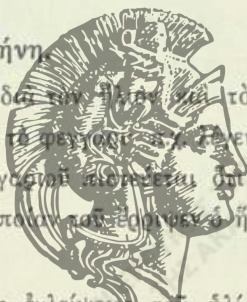
2. Τί πιστεύεται περὶ τῆς ἐκλείψεως τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης. Σχετικαὶ διηγήσεις.

3. Μέτρησις τοῦ χρόνου τῆς ἡμέρας: α) ἐκ τῆς θέσεως τοῦ ἡλίου εἰς τὸ στερέωμα· π.χ. ὁ ἥλιος ἐβγήκε τρία ποδάρια. β) ἐκ τῆς μετρήσεως τῆς σκιάς τοῦ σώματος μετὰ τὸ πέλμα τῶν ποδῶν· δηλ. πόσοι πόδες εἶναι.

4. Τραγούδια παιδικά, παροιμίαι καὶ παραμύθια διὰ τὸν ἥλιον καὶ τὸ φεγγάρι.

5. Φάσεις τῆς σελήνης: λίγωσι καὶ γέμει, δηλ. μείωσις καὶ αὔξησις τοῦ φεγγαριοῦ. Ἐπίδρασις τῆς σελήνης κατὰ τὰς φάσεις αὐτῆς εἰς γεωργικὰς καὶ ἄλλας ἐργασίας· π.χ. διὰ τὴν ἀρχὴν τῆς σπορᾶς, φύτευσιν κηπικῶν, ἔναρξιν ἐργασιῶν, κοπὴν ξύλων, κατεργασίαν τοῦ λίνου κλπ. Παρατηρήσεις καὶ ἔθιμα κατὰ τὴν πανσέληνον.

6. Πρόγνωσις τοῦ καιροῦ ἐκ τῆς παρατηρήσεως τῆς ἀνατολῆς καὶ τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου, τοῦ φωτεινοῦ κύκλου τοῦ φεγγαριοῦ, ἂν εἶναι μέγας ἢ μικρός, τῆς νεφώσεως κατὰ τὴν πρωίαν καὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου κλπ.



β) Ἀστέρες.

1. Παρατηρήσεις τῶν ἀστέρων πρὸς πρόγνωσιν τοῦ καιροῦ ἢ δι' ἄλλα γεγονότα. Ἐπίσης διὰ τὸν ὑπολογισμὸν ὑπὸ τῶν γεωργῶν τῆς ὥρας τῆς νυκτός.

2. Μαγικά, μαντικά μέσα κ.ἄ. ἐκτιθέμενα εἰς τὴν ἐλήθειαν τῶν ἀστέρων· π.χ. τὸ δοχεῖον τὸ περιέχον τὸν κλήδονα. Τὴν νύκτα τῆς παραμονῆς πρὸς τὴν 1ην Μαρτίου ἐκτίθεται εἰς τὰ ἄστρα ὁ Μάρτης, δηλ. αἱ κλωσταὶ ποὺ θὰ δέσουν εἰς τὰ δάκτυλα τῶν παιδιῶν καὶ εἰς τὰ ἰδικά των αἱ γυναῖκες διὰ νὰ μὴ μαυρίσουν ἀπὸ τὸν ἥλιον.

3. Διάφοροι δοξασίαι καὶ διηγήσεις (παραδόσεις) περὶ τῶν ἀσטרων.

Τὸ ἄστρον Ἀφροδίτη: Ἑσπερος (Ἀποσπερίτης), Ἑωσφόρος (Αὐγερινός, ἡμερινός, ἄστρον τῆς ἡμέρας, ἄστρον τῆς πωρῆς κλπ.).

Ἄρκτος (ἀλετροπόδα, κιβωτός τοῦ Νῶε, ἐφταπάρθενος χορὸς κλπ.).

Πλειὰς (πούλια, πλειά, ὀπλειά, ἑξαστέρι κ.ἄ).

Γαλαξίας (ζουνάρι, Ἰορδάνης ποταμός, τοῦ κουμπάρου τ' ἄχρα).

Ζυγὸς (ζύγια, ζυγάλετρα).

Πολιτικὸς ἀστὴρ. Ἄστρο τῆς τοῦ κράτους.

Ὠρίων (πουαλέρκα, πῆχες, ἀλετροπόδα κ.ἄ).

4. Δοξασίαι περὶ ἐπιπτώσεως τῶν ἀστέρων εἰς τοὺς ἀνθρώπους· π.χ. κατὰ τὴν γέννησιν τοῦ ἐκτόμου.

Διάττων ἀστὴρ (πέσιμο ἢ χονδρὰ τοῦ ἀστροῦ). Σχετικαὶ δοξασίαι π.χ. ὅταν χύνεται ἓνα ἄστρο, κάποιος ἀπέθανε.

Κομῆται. Τί πιστεύεται διὰ τοὺς κομήτας.

γ) Οἱ μῆνες καὶ αἱ ἡμέραι τοῦ χρόνου.

1. Μῆνες ἀπαίσιοι, δηλ. μὴ τυχεροί· π.χ. τὸν Μάρτιον δὲν πλύνουν τὰ χονδρὰ ροῦχα διότι καταστρέφονται· τὸν Μάη δὲν γίνονται γάμοι.

2. Μερομήνια καὶ μηνολόγια διὰ τὴν πρόβλεψιν τοῦ καιροῦ εἰς κάθε μῆνα τοῦ ἔτους· π.χ. τὰ μερομήνια τοῦ Αὐγούστου (1 - 6 Αὐγ. ἢ ἀπὸ 1 - 12 Αὐγ.).

Δρίμες καὶ Δρίματα, Κακαουσκιές κ.ἄ. π.χ. Δρίμες: τοῦ Αὐγούστου ἀπὸ τῆς 1ης - 6ης· τοῦ Μαρτίου καὶ ἄλλων μηνῶν. Δεισιδαίμονες δοξασίαι. Αἱ ἡμέραι ποὺ εἶναι Δρίμες θεωροῦνται κακὲς ἡμέρες. Ἔτσι π.χ. ἀποφεύγουν νὰ λουσθοῦν εἰς τὴν θάλασσαν, ν' ἀνέβουν εἰς δένδρον καὶ νὰ πλύνουν αἱ γυναῖκες. Πολλαχοῦ ἐνήστευον παλαιότερον κατὰ τὰς ἡμέρας αὐτάς.

Ἡμέραι αἷσαι (τυχεραὶ) καὶ ἡμέραι ἀποφράδες: τῆς ἐβδομάδος, τοῦ μηνὸς καὶ τοῦ χρόνου· π.χ. τὴν Παρασκευὴν πλύνονται τοῦ ἀσθενοῦς τὰ ροῦχα, διὰ νὰ γίνῃ καλά. Ὁ ξευγάς δὲν ἀρχίζει τὴν σπορὰν Τρίτην ἢ Παρασκευὴν. Τὴν Πέμπτην δὲν κόπτουν ὕφασμα κλπ.



ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

δ) "Ανεμοι.

1. Δημώδη ὀνόματα τῶν ἀνέμων. Παραδόσεις καὶ δοξασίαι περὶ τῶν ἀνέμων.

2. Ἀνεμοστρόβιλος καὶ σίφουνας. Δεισιδαίμονες δοξασίαι καὶ ἐνέργειαι πρὸς ἀποτροπὴν κακῆς ἐπηρείας ἐκ τοῦ ἀνεμοστροβίλου. Πιστεύεται ὅτι μέσα εἰς τὸν ἀνεμοστρόβιλον ὑπάρχουν δαιμονικά ὄντα· π.χ. Νεραίδες, διάβολος, μάγισσα.

ε) Ἀστραπή, βροντή, κεραυνὸς καὶ βροχή.

Διάφοροι δοξασίαι. Πῶς γίνεται ἡ ἀστραπή, ἡ βροντὴ καὶ ἡ βροχή. Ὁ προφήτης Ἡλίας ἐπόπτης καὶ δημιουργὸς τῆς βροχῆς. Τί πιστεύεται περὶ τοῦ κεραυνοῦ (ἀστροπελεκιοῦ). Μέσα προφυλακτικά ἐξ αὐτοῦ.

ς) Ἰρις. Ὄνόματα: Ζωνάρι τῆς Παναγίας, Κερασελένη, καμάρα κ.ἄ.

Διάφοροι δοξασίαι καὶ διηγήσεις: Ὁ διερχόμενος κάτωθεν αὐτῆς θὰ ὑποστῇ ἀλλαγὴν τοῦ φύλου του. Προγνώσεις (μαντεῖαι) τῶν γεωργῶν ἀπὸ τὰ χρώματα αὐτῆς περὶ τῆς παραγωγῆς (δημητριακῶν, ἐλαίου κ.ἄ.).

ζ) Πρόγνωσης τῆς μετεωρολογικῆς καταστάσεως (βροχῆς, ἀνέμων, καταιγίδος): 1) ἀπὸ τὴν παρατήρησιν τῶν ἀστέρων, τοῦ φεγγαριοῦ (ἄλλως, κύκλος αὐτοῦ), τῆς ἀνατολῆς καὶ τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου, τῶν συννέφων. 2) ἀπὸ τὰς κινήσεις ὠρισμένων ζώων, πτηνῶν καὶ τῶν κτηνῶν· π.χ. τοῦ ἀλεκτορός, τῆς γάτας, τῶν πενθῶν, τῶν βοῶν, τῶν κορβιτῶν, τῶν αἰγῶν, τοῦ ἀγριοῦ τοῦ σκύλου, τῶν κοράκων, τῶν γερανῶν, τῶν γιδῶν κλπ. Ὅπως εἶναι δηλωτικόν: κακοκαιρίας, τὸ νύψιμον τῆς γάτας καὶ ὅταν τὸ βόδι κατέβῃ τὸ πόδι· βροχῆς, ὅταν τσιμποῦν οἱ μυῖγες ἢ ὅταν φωνάζουν αἱ αἰγες· βαρυχειμονίας, ὅταν ὁ σκύλος κἀθεταὶ κουλλουρισμένος τὴν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς τοῦ Προφήτου Ἡλίας κλπ. 3) ἀπὸ παρατηρήσεις εἰς ὠρισμένας ἡμέρας τοῦ ἔτους: Χριστοῦγεννα, Ἀγ. Βασιλείου, Θεοφάνεια, τοῦ Προφήτου Ἡλίας, τοῦ Σταυροῦ (14 Σεπτ.).

Ε'. Μαντική

1. Μαντεῖαι: α) ἐκ τῶν φωνῶν ἢ κινήσεων ζώων: κυνός, γαλῆς, προβάτου, ἵππου, μυρμηκιοῦ, μελίσσης κ. ἄ. π.χ. ὅταν ὁ σκύλος οὐρλιάξῃ, κάποιον κακὸ θὰ συμβῇ εἰς τὴν οἰκογένειαν. β) ἐκ τῶν πτήσεων ἢ τῶν φωνῶν πτηνῶν, ὡς τῆς ὄρνιθος, τοῦ πειτεινοῦ, τοῦ κόρακος, τῆς γλαυκὸς (κουκουβάγιας), τῆς χελιδόνος, τῶν γερανῶν κ. ἄ. π.χ. κοιτᾶζουν ὅταν περνοῦν οἱ γερανοὶ ἂν πετοῦν εἰς εὐθείαν γραμμὴν, θὰ εἶναι καλοχρονιά· ἂν πετοῦν ἀνακατεμένοι, θὰ εἶναι κακοχρονιά. Πτῆσις ἱέρακος ἔξω οἰκίας τινὸς σημαίνει θάνατον μέλους τῶν ἐνοίκων.

2. Ὀνειρομαντεία. Ποῖα ὄνειρα εἶναι δηλωτικά μελλόντων γεγονότων. Ἐξηγήσεις τῶν ὀνείρων· π.χ. τὸ κόκκινο εἶναι γρήγορο· τὸ φίδι εἶναι ἐχθρὸς κλπ.

3. Παλμός τοῦ ματιοῦ (ξεπέταγμα τῶν βλεφαρίδων, παίξιμο). Βόμβος τοῦ αὐτιοῦ· π.χ. ὁ βόμβος τοῦ δεξιοῦ ὥτὸς προμηνύει καλὸ. Πταρμός (φτάρνισμα). Κνισμός (φαγούρα)· τῆς παλάμης, τῆς ρινός, τῆς παρειᾶς, τοῦ πέλματος, τῆς ράχews.

4. Διάφοροι κρότοι ἐντὸς τῆς οἰκίας. Τρίξιμο· τῆς στέγης, τῆς θύρας, τῶν τοίχων, τοῦ πατώματος· θραῦσις τοῦ καθρέπτου· π.χ. ὅταν τρίζῃ τὸ πάτωμα τῆς στέγης, θεωρεῖται προμῆνυμα ὅτι κάποιος θὰ πεθάνῃ ἀπὸ τὴν οἰκογένειαν.

5. Μαντεῖαι ἐκ διαφόρων περιστατικῶν· κατὰ τὴν ἐκφορὰν τοῦ νεκροῦ ἐκ τῆς συναντήσεως καθ' ὁδὸν διαφόρων αὐτόμων, ζώων καὶ πτηνῶν κ. ἄ. Ὅταν ὁ νεκρὸς ἔχῃ τὸ πρόσωπο γελαστό, εἶναι σημεῖον ὅτι θὰ πεθάνῃ καὶ ἄλλος. Ὅταν πέσῃ κάτι ἀπὸ τὸ φέρετρον (μαντήλι, λουλούδι) εἶναι κακὸν σημεῖον.

6. Προβλέψεις ἀπὸ χαρακτηριστικὰ σημεῖα εἰς τὸ σῶμα· π.χ. κεφαλὴ μυτερή, μαλλιά κόκκινα, σμεικτὰ φρύδια, εὐρὺ μέτωπον, μεγάλα αὐτιά, ὀδόντες ἀραιοί, ἐλιές τοῦ σώματος· τριχωτὸν σῶμα· γραμμαὶ ἐπὶ τῆς παλάμης τῆς χειρὸς κλπ· π.χ. ὁ ἔχων κόκκινα μαλλιά θεωρεῖται κακὸς ἄνθρωπος.

Μαντεῖαι· α) ἐκ τῆς παρατηρήσεως τοῦ καθρέπτου (καθρεπτομαντεῖα) ἢ εἰς τὸ νερὸ (ἐντὸς τοῦ πηλαιοῦ, τοῦ ὕδατος, τοῦ ποτηρίου)· 2) τῶν σπλάγχων ζώου (σπλαγχνοσκοπία) καὶ τῆς σπλάγχνης τοῦ πλατοσκοπία)· 3) τοῦ ἐλαίου τῆς ἀλμυρῆς τοῦ ἔκ τοῦ πυρός· 4) ἐκ τῶν ἐλόντων τοῦ λαοῦ, τοὺς ἐκτενοπομένους σπινθῆρας, τὴν σπινθηροβολίαν τῆς γαίρας κλπ. β) διὰ τῆς σποράς κριθῆς· γ) ἐκ φύλλων συκῆς ἐκτιθεμένων τῶν ἡμερῶν εἰς τὰ ἄστρα· διὰ τοῦ ξεφυλλίσματος τῆς μαργαρίτας, τοῦ βασιλικοῦ· δ) διὰ διαφόρων ἐνεργειῶν κατὰ τὴν Πρωτοχρονιάν, τὸν Κλήδονα (24 Ἰουν.) καὶ ἄλλας περιστάσεις.

ΣΤ'. Δημῶδης ποίησις. Μουσικὴ καὶ χοροὶ

α) ᾠσματα.

1. Ἀκριτικά· τοῦ Διγενῆ Ἀκρίτα ἢ τοῦ Ἀκρίτα· τοῦ Κωσταντῆ τοῦ Ἀνδρονίκου· τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀνδρονίκου· τοῦ Προσφύρη (Προσσύρκα κ. ἄ.)· τοῦ γιοῦ τοῦ Ἀρμούρη (Ἀσγουρή, Ἀντζουλή)· τοῦ Θεοφύλακτου· τοῦ Τσαμαδοῦ ποὺ παλεύει μετὰ τὸν υἱόν του· τοῦ μικροῦ Βλαχόπουλου· τοῦ Συνοδινόπουλου· τοῦ γιοῦ τῆς χήρας τοῦ φόνου τοῦ δράκοντος καὶ τοῦ ὄφεως κατόπιν πάλης· τῶν ἐννιᾶ ἀδελφῶν εἰς τὸν πόλεμον· τοῦ Κάστρου τῆς Ὠριᾶς· τῆς ἀρπαγῆς τῆς γυναικὸς κατὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ συζύγου (τοῦ Σκληρόπουλου, Σγουρόπουλου)· τῆς κόρης τῆς ἀστραπῆς ποὺ σκοτώνει τὸν δράκοντα· πάλιν μετὰ τὸ Στοιχειὸ κ. ἄ.

2. Παραλογές· τῆς Ἀρετῆς ἢ τοῦ Κωσταντῆ (νεκροῦ ἀδελφοῦ)· τοῦ γεφυριοῦ τῆς Τρίχας ἢ τῆς Ἀρτας· τοῦ κολυμβητῆ· τῆς Λάμιας· τοῦ γυρισμοῦ καὶ ἀνα-

γνωρισμοῦ τοῦ ξενιτεμένου συζύγου· τοῦ Μαυριανοῦ καὶ τοῦ βασιλιᾶ· τοῦ Μαυρια-
νοῦ καὶ τῆς ἀδελφῆς του. Ἀναγνώρισις ἀδελφοῦ καὶ ἀδελφῆς. Κατὰρα τῆς μάννας
νὰ φάῃ τὸ παιδί της ὁ λύκος ἢ τὸ ἀρκοῦδι· τοῦ Χαριτζανῆ ἢ τῆς Ἡλιογέννητης·
τοῦ κριματισμένου· τοῦ βοσκοῦ καὶ τῆς Λάμιας· τοῦ Ἀγίου Γεωργίου καὶ τοῦ φό-
νου τοῦ δράκοντος· τῆς κακῆς πεθερᾶς· τῆς Ἑβραιοπούλας· τοῦ ἐρωτευμένου πού
προσποιεῖται τὸν ἄρρωστο καὶ ζητεῖ φιλί· τῆς ἀπολησμονημένης· τῆς ἀπαρνημένης
πού καταρᾶται τὸν ἐραστήν της· τῆς Σούσας κ.ἄ.

3. Ἱστορικά καὶ κλέφτικα.

4. Τῆς ἀγάπης (ἐρωτικά).

5. Τοῦ γάμου· εἰς τοὺς ἀρραβῶνας· εἰς τὰ προικιά· κατὰ τὸ στόλισμα τοῦ
γαμβροῦ καὶ τῆς νύμφης· κατὰ τὴν παραλαβὴν τοῦ γαμβροῦ· ὅταν ἐκκινή ἡ νύμφη
διὰ τὸ στεφάνωμα· καθ' ὁδὸν πρὸς τὴν ἐκκλησίαν καὶ ἐκ τῆς ἐκκλησίας εἰς τὴν οἰ-
κίαν τοῦ γαμβροῦ· ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι τοῦ γαμβροῦ· εἰς τὸ γαμήλιον τραπέζι καὶ
τὸν χορόν· παινέματα εἰς τοὺς νεονύμφους· τὴν ἐπομένην τοῦ γάμου (πρωίαν τῆς
Δευτέρας) πρὸ τοῦ νυμφικοῦ θαλάμου· τὸν ἀπὸπάρκο· στοὺς συμπεθέρους κ.ἄ.

6. Τῆς ξενιτειᾶς. Τραγοῦνται καὶ τῆς ξενιτεμένου· π.χ. εἰς τὸν γιόν της
πού φεύγει στὴν ξενιτειάν ἢ μάννα· τῆς τῆς πατρίδας. Κακὴ μάννα διώχνει τὸ
παιδί της στὴν ξενιτεῖά· ὅπου καὶ ἀπελευθερὶς· ξενιτεμένου ἀντιπρόσωπος· ξενιτεμένου
πεντε-χοίμια νὰ μὴν τὸν περιμενόντων· οἱ δὲ ἄλλοι εἰς τὰ χεῖρα μαγίσσας καὶ ἐξέ-
χασε τὸ σπίτι κ.ἄ.

7. Μοιρολόγια· Γενικά θρηνητικὰ ἔκσματα, εἰς τὰ ὅποια οἱ θρηνούντες
ἀπευθύνονται πρὸς τὸν νεκρὸν (διὰ τὸν θάνατόν του· ἀποχαιρετισμοί· παραγγελίαι
πρὸς ἄλλους νεκροὺς τῆς οἰκογενείας ἢ συγγενεῖς) ἢ παρουσιάζεται ὁ νεκρὸς νὰ
ἀποχαιρετᾷ τὸν Ἑπᾶνω κόσμον, νὰ ἐκφράξῃ ἐπιθυμίας του ἢ στέλλονται ἀπὸ τοὺς
νεκροὺς μηνύματα ἀπὸ τὸν Ἄδην. Ἀλληγορικά (ἐλαφίνα· εἶχα μηλιά στὴν πόρτα
μας) κ.ἄ. Μοιρολόγια α) εἰς παιδί· εἰς ἀδελφόν, ἀδελφήν· εἰς γονεῖς (μητέρα καὶ
πατέρα)· εἰς ἀνύπανδρον νέον ἢ νέαν· εἰς νοικοκύρην καὶ γεωργόν· εἰς νοικοκυράν.
β) εἰς τὸν νεκρὸν μόλις ξενυχτήσῃ· ὅταν τὸν σηκώσουν διὰ τὴν ταφήν. γ) εἰς ξένον.
δ) εἰς θαλασσινόν κ.ἄ. ε) Μοιρολόγια τοῦ Χάρου, δηλ. διάφορα ἔκσματα θρηνητικά
μὲ ὑπόθεσιν τὸν Χάρον· π.χ. ὁ Χάρος πρᾶματευτῆς· ὁ πύργος τοῦ Χάρου· τοῦ Χά-
ρου τὸ περιβόλι· ἡ μάννα τοῦ Χάρου· ἀντρειωμένοι καὶ ὁ Χάρος κλπ.

8. Σατιρικά. α) γέρου· γέρος ἐρωτεύεται ἢ παντρεύεται νέαν· γέρος ἀνώ-
φελος. β) γυναικῶν· γριεὲς πού παρουσιάζονται ὡς νέαι, γριεὲς μέθυσοι. γ) σατιρικά
παπᾶδων καὶ καλογέρων. δ) ζῶων· μέρμηγκας· ποντικοὶ καὶ γάτοι· λαγός· σκαντζό-
χοιρος. ε) φτωγῶν καὶ σπανῶν· γάμος φτωχοῦ. ς) ἀποκριάτικα. ζ) ἄσεμνα κ.ἄ.

9. Θρησκευτικά· κάλαντα τῶν Χριστουγέννων· τοῦ Ἀγ. Βασιλείου· τῶν

Φώτων· τοῦ Λαζάρου· τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος· τὸ μοιρολόγι τῆς Μεγ. Παρασκευῆς· τραγούδι τῆς Λαμπρῆς· τοῦ Ἀγ. Γεωργίου κλπ.

10. Ἀσματα σχετικὰ μὲ ἔθιμα· τραγούδια ἀποκριάτικα· χελιδόνισμα τῆς 1ης Μαρτίου· τῆς Περπερούνας· τῆς αἰώρας (κούνιες· σοῦσες) κατὰ τὴν Λαμπρὴν (Πάσχα) ἢ τοῦ Ἀγ. Γεωργίου· τῆς Πρωτομαγιάς· τοῦ Κληδόνου· τοῦ Λειδινοῦ (ἐν Αἰγίνῃ)· τοῦ Ζαφείρη (θηρηθητικὸν ἄσμα) κλπ.

11. Ἐργατικά· κατὰ τὴν κωπηλασίαν· εἰς τὸν μύλον (χειρόμυλον)· κατὰ τὸ θέρος (ὅταν τελειώνῃ ὁ θερισμός)· κατὰ τὸν ἄλωνισμόν· τὸν τρυγητόν· κατὰ τὴν μεταφορὰν βαρέος ἀντικειμένου· π.χ. μυλόπετρας· εἰς τὸν δρόμον κλπ.

12. Διδασκτικά· π.χ. φιλονικία λουλουδιῶν ποῖον μυρίζει καλύτερα (δάφνη καὶ μηλιά· ὁ δυόσμος, ὁ βασιλικὸς καὶ τὸ μακεδονήσι κ.ἄ.)· τὰ περασμένα νιάτα· χαρῆτε νιοί, χαρῆτε νιές· τοῦ γέρου τὸ φίλημα· παραγγελίαι φρόνιμης μάνας στὸν γιό της· οἱ καλοὶ γειτόνοι. Ἐκλογή γυναικὸς (ψηλῆς, κοντῆς) κ.ἄ.

13. Τραγούδια τῶν βοσκῶν καὶ ναυτοῦν. α) τὸ λάγιο ἀρνί· στοίχημα βοσκῶν καὶ βασιλιᾶ· τσοπανάκος ἤμουν· αὐτὸς ὁ κοπαδιοῦ κ.ἄ. β) ὁ θάνατος τοῦ ναυτοῦ κλπ.

14. Παιδικά· α) κατὰ τὴν ἐμπόνησιν τῶν ἡλικιωτῶν· π.χ. τῶν τελειοκῶν, τῶν ἐπιδόκων κατὰ τὴν ἐπαξίαν τῆς πόλεως· τὸ καυκάριον. β) σχετικὰ πρὸς ἑορτάς· τῶν Χριστουγέννων, τοῦ Λαζάρου κ.ἄ. γ) ἀνταγόμενα μὲ παιγνίδια. δ) σκωπτικά κ.ἄ. ε) προσευχαὶ τῶν παιδιῶν.

15. Ταχταρίσματα καὶ νανουρίσματα τῶν μητέρων εἰς τὰ παιδιά των κατὰ τὴν νηπιακὴν ἡλικίαν.

β) Μουσική.

1. Λαϊκοὶ ὄργανοπαῖται καὶ μουσικὰ ὄργανα.

2. Ἐπαγγελματίαι ὄργανοπαῖται· (βιογραφικὸν σημεῖωμα καὶ φωτογραφία τοῦ ὄργανοπαίχτου). Ποῖα μουσικὰ ὄργανα ἐχρησιμοποιοῦν παλαιότερον καὶ ποῖα σήμερον. Πνευστὰ καὶ κρουστὰ ὄργανα· (περιγραφή καὶ σχεδιάγραμμα ἢ φωτογραφία τούτων).

3. Συνήθειαι τῶν ὄργανοπαικτῶν κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν μουσικῆς τραγουδιῶν ἢ χορῶν. Ἀμοιβαί των κατὰ τοὺς γάμους, τὰς διασκέδασεις καὶ τοὺς χοροὺς.

4. Ἀσματα μόνον ὄργανικά, δηλ. ἄνευ κειμένου.

5. Ἀσματα α) μονοδιακά (τραγουδεῖ εἷς) μετὰ ἢ ἄνευ συνοδείας ὄργανου. β) χορδιακά· ἀνδρῶν, γυναικῶν ἢ μεικτά· κατ' ἀντιφωνίαν μονοφθοῦ καὶ ὁμάδος τραγουδιστῶν.

6. Πολυφωνικά τραγούδια χορωδιακά, ἐκτελούμενα μετὰ ἢ ἄνευ συνοδείας ὁργάνου.

7. Χορευτικά.

8. Ἐλευθέρου ρυθμοῦ ᾠσματα, ἐπιτραπέζια, ἄλλως λεγόμενα τῆς τάβλας καὶ καθιστά.

9. Ἠχογράφησις τῆς μουσικῆς τῶν ᾠμάτων καὶ χορῶν ἢ καταγραφὴ αὐτῆς εἰς τὸ πεντάγραμμον.

γ) Λαϊκοὶ χοροί.

1. Ποιοὶ χοροὶ εἶναι σήμερον ἐν χρήσει καὶ ποιοὶ παλαιότερον.

2. Ὀνόματα χορῶν· π.χ. καλαματιανός, πεντοζάλης, σοῦστα κλπ.

Χοροὶ μεικτοί, δηλ. ποὺ χορεύονται ὁμοῦ ὑπὸ γυναικῶν καὶ ἀνδρῶν, καὶ χοροὶ ἰδιαίτεροι τῶν ἀνδρῶν (ἀνδρικοὶ) καὶ τῶν γυναικῶν (γυναικεῖοι).

3. Περιστάσεις κατὰ τὰς ὁποίας χορεύεται ἕκαστος χορός: κοινὰ διασκεδάσεις, γάμοι· κατὰ τὰς ἀπόκρως· τὴν τελετὴν τῶν Ἀναστεναρίων, ἄλλαι εἰδικαὶ ἐορταὶ κλπ.

4. Ἐκτέλεισις τοῦ χοροῦ.

Χορογραφικὴ θέσις (δηλ. στάσις τῶν χορευτῶν κατὰ τὴν ἐκτέλεισιν ἑκάστου χοροῦ): χορὸς καὶ μετὰ τὸν χορὸν τὰς ἐμπροσθέντων, πλὴν τῆς θέσεως τῆς κεφαλῆς, τῶν χειρῶν. Τί κρατῶν οἱ χορευταὶ εἰς τὰς χεῖρας.

5) Βήματα τοῦ χοροῦ (γραφικὰς ἀπεικασίαι τῶν βηματισμῶν)· σχηματισμοὶ τοῦ σώματος (φιγούρες) κατὰ τὸν χορὸν.

6. Τραγούδια κατὰ τὸν χορόν. Ποῖον τραγουδοῦν καὶ μὲ ποίαν σειράν.

7. Ἐθιμοτυπικὴ συμπεριφορὰ κατὰ τοὺς χοροὺς· π.χ. μὲ ποίαν σειράν χορεύουν, ποῖος θὰ χορεύσῃ πρῶτος κλπ.

Ζ΄.) Μῦθοι - Παραμύθια - Εὐτράπελοι διηγήσεις καὶ ἀνέκδοτα

1. Μῦθοι.

Οἱ μῦθοι ἀναφέρονται εἰς τὰ ζῶα, εἰδικῶς εἰς τὴν ζωὴν των, τὴν κοινωνίαν καὶ τὰ ἥθη των, τὰς ιδιότητας (πανουργίαν, εὐφροσύνην) κ.ἄ.

Εἰς ποίας περιπτώσεις λέγονται οἱ μῦθοι· π.χ. ὡς παροιμιώδεις διηγήσεις, εὐτράπελοι κλπ. Μῦθοι· π.χ. ὁ λύκος καὶ ὁ γαῖδαρος· ὁ λύκος καλόγερος· ὁ σκατζόχοιρος καὶ ἡ ἄλεπού· ἡ ἄλεπού καὶ ὁ γαῖδαρος· ἡ καμήλα καὶ ὁ γαῖδαρος· ὁ κάβουρας καὶ τὸ φίδι ὡς κουμπάροι· ὁ γεωργὸς καὶ ὁ ὄφις· ἡ κουκουβάγια καὶ τὸ γεράκι· ὁ σκύλος καὶ ὁ γάτος· ὁ γάτος καὶ ἡ ὀχιά· ὁ γάτος καὶ ὁ ποντικός κ.ἄ.

2. Παραμύθια.

Πότε λέγονται τὰ παραμύθια. Θέσις τοῦ παραμυθιοῦ εἰς τὸν λαόν. Παραμυθιάδες. Καταγραφή παραμυθίων.

3. Εὐτράπελοι διηγήσεις καὶ ἀνέκδοτα.

Αἱ εὐτράπελοι διηγήσεις εἶναι σύντομοι ἀφηγήσεις, ἀνέκδοτα, μὲ χαρακτηριστικὸν διὰ τὰ γελᾶσθαι τοὺς ἀκούοντες. Ἐκ τούτων ἄλλαι εἶναι τοπικαί, δηλ. περιπαικτικαὶ τόπων, ἄλλαι δὲ γενικοῦ περιεχομένου· ἀναφέρονται δηλ. α) εἰς ἑλαιοτάματα ἀνθρώπων, ὡς ἡ εὐπιστία, ἡ ἀφέλεια, ἡ ἀμάθεια, ἡ νωθρότης, ἡ ἡλιθιότης, ἡ πονηρία, ἡ κουτοπονηρία, ἡ φιλαργυρία, ἡ πολυλογία κ.ἄ. β) εἰς συμβάντα τῆς κοινωνίας ἕξ ἀπάτης, πανουργίας, μοιχείας, λαγνείας, ἀπαγωγῆς γυναικὸς κλπ.

Η'.) Παραδόσεις

Σύντομοι διηγήσεις, αἱ ὁποῖαι συνδέονται χρονικῶς μὲ ὠρισμένα κτίσματα ἢ τόπους ἐκάστης περιοχῆς (πύργους, κάστρα, ἀπομνημονεύμενα ἀρχαῖα κτήρια, σπήλαια, ὄρη, τοποθεσίας), πρόσωπα (μυθικά, ἱστορικά, βιβλικά), ἀντικείμενα, πρὸς δὲ μὲ ὄντα καὶ φαινόμενα τῆς φύσεως κλπ.

α) Ἱστορίαι ἐκ τῆς Ἀρχαιότητος.

ΚΑΔΗΜΙΑ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

2. Ἱστορίαι περὶ τόπων, πόλεων, θάλασσας, πύργων, ἐρειπωμένων κτηρίων κ.ἄ. π.χ. ἡ φυλακὴ τοῦ Σωκράτους· ὁ κάμπος τοῦ Μαραθῶνος· οἱ κολόνες τῶν Φιλίππων. Πίνδος υἱὸς τοῦ Μακεδόνα· τὸ παχνὶ τοῦ ἀλόγου τοῦ Μεγ. Ἀλεξάνδρου· τὸ σπίτι τοῦ Ἱπποκράτους (Κῶς)· ἡ Πόλη κ' ἡ Ἀγία Σοφία· τὸ Κάστρο τῆς Ὠριᾶς, τὰ παλάτια τῆς Ρήγαινας (Κύπρος)· ἡ πέτρα τοῦ Διγενῆ. Βουλιαγμένοι τόποι (καταβόθρες) κλπ.

β) Μαρμαρώματα.

Ἡ λιθωμένη γριά. Τῆς γριάς τὰ τυριά· τῆς γριάς σωρός. Ἡ γονατιά τοῦ Διγενῆ. Ἡ πεταλιά τοῦ ἀλόγου· τοῦ Μεγ. Ἀλεξάνδρου, τοῦ Χριστοῦ, τοῦ Ἁγ. Γεωργίου. Ἡ πετρωμένη πέστροφα. Ὁ βοσκὸς κι ὁ Μάρτης. Ἡ γυναικόπετρα κ.ἄ.

γ) Βασιλιάδες καὶ Ρηγάδες.

Ἡ Ρήγαινα καὶ τὰ παλάτια της (Κύπρος). Ὁ Διγενὴς κ' ἡ Ρήγαινα. Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος κλπ.

δ) Ἀρχαῖοι Ἕλληνες· γίγαντες· ἀντρειωμένοι.

Οἱ παλαιοὶ Ἕλληνες. Ὁ Θεὸς καὶ οἱ γίγαντες. Σαραντάπηχοι. Κύνκλωψ. Τρια-
μάτες ἢ Τρίμηστοι. Μονοβύζα. Διγενής. Ἀντρεωμένοι.

ε) Παραδόσεις περὶ νεωτέρων ἱστορικῶν προσώπων καὶ γεγονότων· π.χ. διὰ τὸν Κατσαντώνην, τὸν Λάμπαν, τὴν Λένω Μπότσαρη, τὸν Καταρραχιάν, τὸν Γιουσούφ Ἀράπην, τὸν Ἀλῆ Πασάν, ἐχθρικὰς ἐπιδρομὰς καὶ καταστροφὰς τόπων κλπ.

ς) **Θρησκευτικαὶ Παραδόσεις.**

1. Ὁ Χριστὸς καὶ τὰ πάθη του. Ἡ Παναγία. Ὁ Χριστὸς καὶ οἱ Ἑβραῖοι. Καταδίωξις τοῦ Χριστοῦ ὑπὸ τῶν Ἑβραίων. Ὁ Χριστὸς καὶ ἡ αἰγα καταραμένη. Ὁ Χριστὸς καὶ τὸ πρόβατο εὐλογημένο. Ἀπαγχονισμὸς τοῦ Ἰούδα. Τοῦ Καϊάφα τὸ μῆμα. Ἡ ἁγία Καλὴ κ.ἄ.

2. Παραδόσεις περὶ προσώπων τῆς Παλαιᾶς καὶ Καινῆς Διαθήκης καὶ Ἀγίων· α) ὁ Ἀδάμ, ὁ Κάϊν καὶ ὁ Ἀβελ, ὁ Νῶε καὶ ὁ κατακλυσμὸς, ὁ Ἀβραάμ, ὁ Προφήτης Ἡλίας, ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ὁ Ἰούδας κλπ. β) Ἀγιοί: Ἀνάργυροι, Βαρβάρα, Γεώργιος, Δημήτριος, Μάμας, Μαρίνα, Μόδεστος, Νικόλαος, Παρασκευή, Παχώμιος, Σπυρίδων, Τρύφων κλπ.

3. Παραδόσεις ἀναφερόμεναι εἰς ἐκκλησιαστικὰς περιοχάς. Ἀνέγερσις ἐκκλησίας κατόπιν: δράματος, ἀνευρέσις ἁγίων κλπ. Θαυματοργοὶ εἰκόνες καὶ θαύματα. Ἀγιάσματα.

ζ) **Παραδόσεις περὶ δαιμονικῶν ὄντων.**

1. **Κυράδες**· ὀνόματα αὐτῶν (Κυράδες, Καλόνυχες, Καλὲς κυράδες κ.ἄ.)· μορφή καὶ τόποι ὅπου παρουσιάζονται (βάραι, ποταμοί, σταυροδρόμια, ἀλώνια κ.ἄ.

2. **Ἀνασκειάδες** (ἀρχ. ὀνοσκελὶς). **Δαίμονια** (ποιμενικοὶ δαίμονες)· π.χ. τὸ Σμερδάκι ἐν Πελοποννήσῳ.

3. **Καλικάντζарοι**. Οἱ δαίμονες οἱ ὁποῖοι παρουσιάζονται ἀπὸ τῆς 25 Δεκ. - 5 Ἰαν. Ὄνόματα αὐτῶν· π.χ. **Κάουδοι** (ἐν Κρήτῃ), **Σκλαπούνταροι** (ἐν Κύπρῳ). Διηγήσεις περὶ τῶν δαιμονικῶν ὄντων τούτων.

4. **Λάμιες**. **Στρίγγλες**. **Γελλῶ**. Διηγήσεις περὶ τῆς μορφῆς καὶ τῆς δράσεως αὐτῶν.

5. **Φαντάσματα καὶ διάβολος**.

6. **Βραχνὰς ἢ Ὕσκιος** κλπ. (ἀρχ. ἐφιάλτης).

η) **Θησαυροὶ καὶ Ἀράπηδες.**

Διηγήσεις περὶ στοιχειωμένων θησαυρῶν τοὺς ὁποῖους φρουρεῖ τὸ σχοιχειὸ ἢ ἓνας ἀράπης καὶ περὶ ἀποκαλύψεως τοῦ τόπου ὅπου εἶναι θαμμένος ὁ θησαυρός. Τρόπος εὐρέσεως καὶ παραλαβῆς αὐτοῦ.

θ) **Δράκοι.**

Ὁ γέρο Δράκος. Τὰ σπῖτια τοῦ Δράκου. Ἡ σπηλιὰ τοῦ Δράκου. Δρακοσπηλιὰ κ.ἄ.

ι) **Δράκοντες καὶ ὄφεις.** Ὁ Δρακόλακκος· τὸ Δρακονέρι· Δράκοι ποὺ παρουσιάζονται εἰς πανηγύρι καὶ ἀρπάζουν γυναῖκες. Ὁ Ἄι Δονᾶτος καὶ ὁ Δράκοντας (ἐν Ἡπείρῳ) κλπ. Ἡ πέτρα τῆς Κουφῆς (Κύπρος). Φίδια διαφόρων τόπων κλπ.

ια) **Στοιχεῖα καὶ στοιχειωμένοι τόποι.** Τὸ στοιχείο· τοῦ σπιτιοῦ, τῆς βρύσης, τοῦ πηγαδιοῦ, τῆς θαλάσσης· τόπων, δένδρων. Διηγήσεις περὶ στοιχειῶν καὶ στοιχειωμένων τόπων.

ιβ) **Μάγοι καὶ μάγισσες.** Σχετικαὶ ἱστορίαι.

ιγ) **Μοῖρες.** Διηγήσεις περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν Μοιρῶν, τῆς μορφῆς των καὶ τῆς πίστεως εἰς αὐτάς.

ιδ) **Ἀσθένειαι.** Παραδόσεις περὶ ἀσθενειῶν· οἶον τῆς παιώλους, τῆς εὐλογιάς, τῆς χολέρας κλπ.

ιε) **Ἡμέρες.** Προσωποποιήσεις ἡμερῶν· π.χ. Ἀγ. Παρασκευή, Πευταργὰ κλπ.

ις) **Θάνατος, Χάρος καὶ Κάτω Κόσμος.** Διηγήσεις περὶ τοῦ Χάρου. Πῶς οὗτος ἐμφανίζεται καὶ ἀρπάζει τὴν ψυχὴν. Ὁ Θάνατος καὶ Χάρος. Περὶ τοῦ Κάτω Κόσμου. Τρίχινο γεφύρι κλπ.

ιζ) **Νεκροὶ καὶ ψυχαί.** Παραδόσεις περὶ ψυχῆς. Διηγήσεις περὶ τῆς ψυχῆς τῶν ἀποβιβάστων ἐκ βαλίου θανάτου καὶ ἀπὸ ἀσθενειῶν. Περὶ τῶν ψυχολόγων (κατάχαναδες, σαρκωμένοι, κακαθραψμένοι κλπ.)

ιη) **Φυσικὸς κόσμος.**

1. **Ἀστρολογικαὶ καὶ μετεωρολογικαὶ παραδόσεις.**

α) Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ· οὐρανὸς καὶ θάλασσα. Ὁ ἥλιος καὶ τὸ φεγγάρι· ὁ ἥλιος ὅταν δύῃ πάει στὴ μάσσα του· τὰ μαυράδια τοῦ φεγγαριοῦ· τὰ ἄστρα· ἡ Πούλια· ἡ μεγάλη ἄρκτος· τ' Ἀλετροπόδι· ὁ Γαλαξίας (ἄχαρα, Ἰορδάνης ποταμός)· ἄνοιγμα τοῦ οὐρανοῦ κλπ.

β) Πῶς γίνονται ἡ ἀστραπή, ἡ βροντή, τὰ σύννεφα, ὁ ἀνεμοστρόβιλος.

2. **Ζῶα:** ἀρκουῖδα· ἔλαφος· ἐλάφι ποὺ ἔρχεται εἰς πανηγύρι Ἀγίου νὰ θυσιασθῇ· τὸ ἐλάφι καὶ τὸ φίδι· τὸ φίδι καὶ ἡ μέλισσα· ὁ λύκος, ἡ χελώνα, τὸ μυρμηκι, ὁ ψύλλος, ἡ ἀράχνη, ἡ ὄρνιθα, ἡ πέριδικα, ὁ κόρακας, ὁ αἰτός, τὸ ἀηδόνι, ἡ νυκτερίδα, τὸ δελφίνι, ἡ φώκια. Εὐλογημένα καὶ κατηραμένα ζῶα· π.χ. τὸ πρόβατον, τὸ βόδι, ἡ αἶγα κ.ά.

3. **Φυτά:** ἡ ἐλαία, ὁ πεῦκος, ἡ λεύκη, ἡ καρυδιά, ὁ βασιλικός, τὸ δενδρολίβανον καὶ ἡ δάφνη· τὸ κυπαρίσσι, ὁ βάτος καὶ τὸ κλημα· ὁ ἀξόγουρας, ἡ μελισσαντροῦ· τῆς Παναγίας τὸ λουλουδάκι· τὰ λούπινα· ἡ ροδοδάφνη κλπ.

ιβ) **Αἰτία** (αἰτιολογικαὶ παραδόσεις).

Ὁ Μάρτης· ἡ γυναῖκα τοῦ Μάρτη. Διατὶ γκαρίζει ὁ γαῖδαρος, μαλώνει ὁ

σκύλος μὲ τὸν γάτη, μυρίζονται τὰ σκυλιὰ τὸ ἓνα τ' ἄλλο, μυρίζονται τ' ἄλογα ὅταν σμίξουν· διατὶ ἡ αἶγα ἔχει ὑψωμένη τὴν οὐρά της κλπ.

Θ'). Παροιμίας, παροιμιώδεις φράσεις καὶ γνωμικὰ

Εἰς ἐκάστην παροιμίαν ἢ παροιμιώδη φράσιν καὶ γνωμικὸν εἶναι ἀναγκαῖον νὰ ἐπεξηγητῇται εἰς ποίαν περίπτωσιν λέγεται καὶ πρὸς ποῖον σκοπὸν. Εἰς τὴν ἐπεξηγήσιν ταύτην πρέπει νὰ περιλαμβάνωνται ἔτι καὶ σχετικαὶ τυχὸν πληροφορίες τοῦ ὑπαγορευσαντος ὡς πρὸς τὴν ἀρχήν, δηλ. τὸ γεγονός, τὴν αἰτίαν ἢ τὸν μῦθον ἐκ τοῦ ὁποίου προήλθεν ἡ παροιμία ἢ τὸ γνωμικόν.

Ι'). Αἰνίγματα. Λογοπαίγνια. Ἀριθμητικὰ προβλήματα. Καθαρογλωσσήματα

α) Αἰνίγματα.

Ὅνομα: ἄνοιωμα, παρατσόφαρο, παραμῦθι, μῦθος κλπ.

Εἰς ποίας περιστάσεις καὶ μεταξὺ τῶν ἄλλων λέγονται τὰ αἰνίγματα.

Εἰς ἕκαστον αἶνιγμα ἀπαραίτητος πρῶτος εἰς σημειώνεται καὶ ἡ λύσις του, δηλ. τί σημαίνει.

Ἐπορεύμενον αἰνίγματος εἶναι τὸ ἀποκρυπτικὸν καὶ τὸ ἀποκρυπτικὸν τοῦ αἰνίγματος ἢ γλῶσσαι, τὰ μέρη τοῦ αἰνίγματος μετὰ τοῦ ἐγκεφάλου κ.α. β) τὰ διάφορα ἀντικείμενα τῆς οἰκίας καὶ αἰσθητικῆς π.χ. ἡ σκάφη, τὸ σταμνί, τὸ λαγύνι, ὁ σοφρὰς, ὁ μύλος, ὁ λίνχος, ἡ λεπίς, τὸ βέλτερον, ὁ ἄσκος, ὁ ἀργαλειός, τὰ χερόκτενα, ἡ ἀνέμη, τὸ αὐγὸ κλπ. γ) ὁ γεωργικὸς καὶ κτηνοτροφικὸς βίος· π.χ. τὸ ζευγάρι τοῦ γεωργοῦ, ὁ ζυγός, τὸ ἄροτρον κλπ. δ) ὁ φυσικὸς κόσμος· π.χ. ὁ οὐρανός, ὁ ἥλιος, τὰ ἄστρα, τὰ νέφη, ἡ θάλασσα, τὸ ποτάμι, τὸ βουνό, ἡ ὁδὸς κλπ. ε) ὁ ζωικὸς κόσμος· π.χ. τὸ βόδι, ἡ αἶγα, τὸ ἀρνί, ὁ ἡμίονος, τὸ χελιδόνι κ.α. στ) ὁ φυτικὸς κόσμος· π.χ. ἡ κράμβη, τὸ ραπάνι, ἡ κικριά, τὸ πουργάρι, τὸ κρεμμύδι, τὸ σκόροδον, τὸ κάστανον, τὸ ρόδι, τὸ καρπούζι κλπ.

β) Λογοπαίγνια καὶ Καθαρογλωσσήματα (ἢ γλωσσοδέτες).

1. Εἰς τὰ λογοπαίγνια γίνεται χρῆσις λέξεων διὰ τῆς ταχείας ἐκφορᾶς τῶν ὁποίων συνδέονται αὐταὶ πρὸς σχηματισμὸν διαφόρων ἐννοίας· π.χ. ἐκ τῶν λέξεων *Κῶ*, *Λαμία* (Κρήτη), ταχέως ἐκφερομένων, ἀκούεται ἡ φράσις: *κόλλα μία* = κτύπα μία, ὅποτε ὁ ἕτερος, δηλ. ὁ ἀκούων, καταφέρει κτύπημα εἰς τὸν λέγοντα. Ἐπίσης παραλείπονται συλλαβαὶ ἢ λέξεις ἐκ τοῦ λόγου ἢ μετατίθενται σύμφωνα λέξεως, ὥστε νὰ παρασθῇ ὁ ἀκούων εἰς ἄλλην ἐννοιαν. Χάριν ἔτι παιδιᾶς ἢ ὡς αἰνίγμα ἢ πρὸς κατάραν, ὕβριν κ.α. χρησιμοποιοῦνται λέξεις ὁμόηχοι ἢ κατὰ παρήχησιν· π.χ. πὲς ἀλεύρι.

¹ Αλεύρι. Ὁ τάδε σὲ γυρεύει. — Δὲν ξέρω. Νὰ ξεραθῇς.

2. Πρὸς ἐπίδειξιν λεκτικῆς ἱκανότητος κυρίως μεταξὺ τῶν παιδιῶν λέγονται καὶ καθαρογλωσσήματα. Πρόκειται περὶ ταχείας κατ' ἐπανάληψιν ἀπαγγελίας δυσπροφέρτων λέξεων· π.χ. Ἀνέβηκα σὴν ξερδελιά, τὴν μερδελιά καὶ τὴν ξερδελομερδελοκουγκιά, τὰ κόφω ξερδελα, μέρδελα καὶ ξερδελομερδελόκουγκα (Σάμος).

γ) Λαϊκὰ προβλήματα. Ταῦτα ἔχουν θέσιν εἰς τὸν λαὸν ὅπως τὰ αἰνίγματα, ἥτοι ὥς παιδιὰ πνευματικῆς ἀσκήσεως· π.χ. τὸ πρόβλημα Δύο μάννες καὶ δύο κόρες ἐπῆραν ἀπὸ ἑνα πορτοκάλη ἡ κάθε μία ἦσαν 4 ὅλα τὰ πορτοκάλια κ' ἔμεινε καὶ ἑνα σὺ μοιραστή. Πῶς ἔγινε; (Μάννα, κόρη, ἐγγονή).

ΙΑ΄) Εὐχαί. Κατάραι. Βλασφημίαι. Ὅρκοι. Χαιρετισμοί. Προπόσεις

(Βλ. ἄνωτ. σελ. 106 - 108. Κοινωνικὸς βίος, κεφ. Ε΄).

ΙΒ΄) Ἐκ τοῦ γλωσσικοῦ θησαυροῦ

1. Βαπτιστικὰ ὀνόματα: τὸ ἐπίσημον ὄνομα πρὸς τὸ βαπτιστικόν, καὶ οἱ διόφοροι κύριοι πρὸς τοῦτο ἔχεται π.χ. Ἐμμανὴλ: Μανόλης, Μανώλης, Μανλάκης, Μάνος, Μανιός, Μανιάς.

2. Ὄνόματα οἰκογενειακὰ ἢ ἐπώνυμα.

3. Τὰ παρωνύμια (παρατσούκλια). Ἀπὸ τοῦ διδόνται τὰ παρατσούκλια.

4. Συνθηματικαὶ γλῶσσαι (μπουλιάρικα, κονδαρίτικα κ.ά.).

5. Τοπωνύμια, δηλ. ὀνόματα πόλεων, χωρίων, συνοικισμῶν, ἀγροτικῶν τοποθεσιῶν. Δέον νὰ παρατίθεται καὶ ἡ σχετικὴ διήγησις τοῦ λαοῦ, ἐὰν ὑπάρχῃ, διὰ τὸ ὄνομα τοῦ τόπου, δηλ. ἀπὸ ποίαν αἰτίαν ἢ γεγονὸς κλπ. ἔλαβεν ὁ τόπος τὸ ὄνομα.

6. Ὄνόματα τῶν μηνῶν καὶ τῶν ἐποχῶν τοῦ ἔτους, ἡμερῶν κ.ά. π.χ. Καλομηνᾶς ὁ Μάιος. Πεντάγνωμος ὁ Μάρτιος. Ἄι Ἀντριᾶς ὁ Νοέμβριος κλπ. Ἡμέραι: οἱ μέρες τῆς γριᾶς, μερομήνια, δριμέες, πρωτομηνιά κλπ.

7. Προσωπικὰ ὀνόματα, τὰ ὅποια δίδονται εἰς τὰ ζῷα, ὥς εἰς τὸν κύνα, τὸν ὄνον, τὸν ἡμίονον, τὸ βόδι, τὰ αἰγοπρόβατα κλπ.

—————

V. ΕΠΙΜΕΤΡΟΝ

ΣΥΛΛΟΓΗ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΩΝ ΤΟΥ ΛΑΪΚΟΥ ΒΙΟΥ Ἡ ΦΩΤΟΓΡΑΦΗΣΕΙΣ ΑΥΤΩΝ

Πρὸς πλήρη κατανόησιν διαφόρων σημείων τοῦ λαϊκοῦ βίου δὲν εἶναι ἐπαρκὴς ἡ περιγραφή, ὅσον λεπτομερὴς καὶ παραστατικὴ καὶ ἂν εἶναι αὕτη. Εἶναι ἀναγκαῖον πρὸς τοῦτο ὁ μελετητὴς νὰ ἔχῃ ὑπ' ὄψει του καὶ ἀπεικόνισιν τοῦ περιγραφομένου θέματος ἢ τὸ ἴδιον τὸ ἀντικείμενον, ἐὰν πρόκειται περὶ αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο ὁ συλλογεὺς, ἐφ' ὅσον ἀποβλέπει εἰς τὸν καταρτισμὸν ἀρτίας κατὰ τὸ δυνατόν συλλογῆς, δέον νὰ παραθέτῃ τουλάχιστον φωτογραφίας τῶν περιγραφομένων προσώπων, ἀντικειμένων, τόπων, ἐθιμικῶν ἢ ἄλλων ἐνεργειῶν εἰς τὸν ὕλικόν καὶ τὸν κοινωνικὸν βίον, ὅταν δὲν εἶναι εὐκόλον νὰ περισυλλέξῃ τὸ ἀντικείμενον περὶ τοῦ ὁποίου κάμνει λόγον.

Διὰ τῆς συγκεντρώσεως ταύτης, ὡς ἐλέχθη καὶ ἄνωτ., σ. 75, δύνανται ἔτι νὰ καταρτίζωνται κατὰ τόπους εἰς τὸ Σχολεῖον ἢ εἰς τὴν Κοινότητα καὶ λαογραφικαὶ μουσειακαὶ συλλογαί, εἰς τὰς ὁποίας νὰ ἐκτίθενται τὰ σχετικὰ ἀντικείμενα ἢ φωτογραφίαι αὐτῶν, ὡς ἐπίσης καὶ διαφόρων ἐθιμικῶν πράξεων.

Παρατίθεται κατωτέρω ἐνδεικτικὴ συλλογὴ ἀντικειμένων καὶ κοινωνικῶν ἐκδηλώσεων πρὸς συλλογὴν ἢ φωτογράφησιν.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

I. ΛΑΪΚΟΣ ΒΙΟΣ

ΑΘΗΝΩΝ

A) 1. Κατοικία. Μορφή τῆς κατοικίας ἐξωτερικῶς καὶ ἐσωτερικῶς τῆς αὐλῆς· τοῦ φούρνου· τῆς καλύβης τῶν ποιμένων καὶ τῆς μάνδρας (σχεδιάγραμμα καὶ φωτογραφίαι).

2. Σκεύη καὶ ἐπιπλα τῆς οἰκίας.

3. Ἐνδύματα γυναικῶν καὶ ἀνδρῶν (ἐορταστικά καὶ καθημερινὰ) (βλ. ἄνωτ., σ. 77).

4. Ὑφαντικὴ. Πρῶται ὕλαι. Ἐργαλεῖα: ἀδράχτι, ρόδα, τυλιγάδι, ἀνέμη, ἀργαλειὸς κλπ. Βαφικαὶ ὕλαι.

5. Κεντητικὴ καὶ πλεκτικὴ. Ἐργαλεῖα. Τὰ διάφορα κεντήματα: εἰς τὰ ροῦχα, τὰ φορέματα τῶν γυναικῶν, διὰ τὸν στολισμὸν τοῦ σπιτιοῦ κλπ.

6. Κοσμήματα γυναικῶν (βλ. ἄνωτ., σ. 77).

7. Ξυλοτεχνία. Ξυλόγλυπτα: καθίσματα, τραπέζια, σεντούκια (κασσέλες)· σοφράς. Σκεύη: κουτάλια, πιρουνία, ποιτήρια, ξύλιναι λεκάναι, ξύλινες καρδόρες. Πλεκτὰ σκεύη· π.χ. διὰ τὴν τυροκομίαν. Ράβδοι τῶν βοσκῶν (γκλίτσες)· σφραγίδες κλπ.

8. Μεταλλοτεχνία· π.χ. ταψιά, μπρίκια, λυχνάρια, θυμιατά, καντηλέρια, γαβάθες, δίσκοι, λεκάναι, παγούρια κ.ἄ.

9. Κεραμική: σταμνιά, λαγύνια, κανάτες, τσουκάλια, πιάτα, μπρίκια, θυμιατά, γλάστρες, μικροὶ πίθοι κ.ἄ.

10. Ζωγραφική.

Β) Ἀγροτική καὶ κτηνοτροφικὴ ζωὴ κλπ.

1. Γεωργία. Τὸ ἄροτρον μὲ τὰ ἐξαρτήματά του: ζυγός, βουκέντρι, φίμωτρα· σάκκος σπόρου· ἄλλα ἐργαλεῖα καλλιεργείας. Θερισμός: δρεπάνια· δέσμη σταχύων ἢ σταυρὸς κατ' ἔθιμον εἰς τὴν ἀρχὴν ἢ τὸ τέλος τοῦ θερισμοῦ.

2. Ἀμπελοργία καὶ ἐλαιοκομία. Ἐργαλεῖα: κλαδεύματος καὶ τρυγητοῦ τοῦ ἀμπελιοῦ· συλλογῆς τῶν ἐλαίων. Σκεύη μετρήσεως τοῦ ἐλαίου.

3. Κτηνοτροφία. Ράβδοι (γκλίτσες) τῶν ποιμένων· κουδούνια τῶν αἰγῶν καὶ τῶν προβάτων. Σύνεργα καὶ σκεύη τῆς γαλακτοκομίας καὶ τυροκομίας.

4. Μελισσοκομία. Μελισσοκομικὰ ἐργαλεῖα καὶ σκεύη.

5. Κυνήγιον. Μέσα τοῦ κυνηγίου· κατὰ τὸ ἀσκανον, σφενδόνη, δίκτυ.

6. Ἀλιευτικὸς βίος. Ὅμοια καὶ ἀσκήματα. Γοργόνες. Σύνεργα παλαιότερον τοῦ ψαρέματος.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

II. ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΒΙΟΣ



ΑΘΗΝΩΝ

1) Γέννησις - Βάπτισις - Παιδικὸς βίος

α) Βότανα: 1) διὰ τὰς στείρας πρὸς ἀποκτήσιν παιδιῶν· 2) πρὸς γέννησιν ἄρρεος· π.χ. τὸ ἀρσενικοβότανον· 3) πρὸς πρόληψιν τῆς ἐγκυμοσύνης· π.χ. τὸ ἀτεκνόχορτο, τὸ γυναικόχορτο κ.ἄ.

β) Προφυλακτικὰ μέσα ἀπὸ τὴν ἀποβολήν, π.χ. ὁ ἀνεβασταχτήρας, καὶ πρὸς εὐτοκίαν· π.χ. τὸ χέρι τῆς Παναγίας.

γ) Ἀντικείμενα εἰς τὴν λεχῶ ἢ τὸ μωρὸ πρὸς προφύλαξιν ἀπὸ τὴν βασκανίαν (κακὸ μάτι)· π.χ. ματόπετρα, φυλακτό, φλουρὶ δεμένον μὲ κοκκίνην κλωστήν, σταυρός, χάντρα κ.ἄ· γαλατόπετρα διὰ νὰ παράγῃ γάλα ἢ λεχῶ κλπ.

δ) Σπάργανα τοῦ μωροῦ παλαιότερον· π.χ. ἡ φασκιά, τὸ φακίολι. Κούνια.

ε) Βάπτισις: κουλλούρα μὲ στολίσματα ἀπὸ ζύμην διὰ τὸ κάλεσμα τοῦ ἀναδόχου (νουνοῦ) διὰ τὴν βάπτισιν. Τὰ βαπτιστικὰ παλαιότερον καὶ τὰ φωτίκια.

στ) Ἀντικείμενα τῶν παιγνιδιῶν τοῦ παιδιοῦ: βῶλοι, κότσια (ἀστράγαλοι), τσιλίκια, κοῦκλες κ.ἄ.

2) Γάμος.

Τὰ ψωμιά τοῦ γάμου. Τὸ κουλλούρι τῆς νύφης. Δεῖγμα τοῦ κινᾶ (κοκκίνης

βαφής) διὰ τὴν βαφὴν τῆς κόμης καὶ τῶν νυχιῶν τῆς νύφης. Ὁμοίωμα τοῦ φλάμπουρου (σημαίαις τοῦ γάμου).

Δεῖγμα ἢ φωτογραφία τοῦ στολισμοῦ παλαιότερον τῆς νύφης καὶ τοῦ γαμπροῦ. Στέφανα τοῦ γάμου παλαιότερον: ἀπὸ κλῆμα, δάφνην κ.ἄ. (Φωτογραφίαι τῶν διαφόρων ἐθιμικῶν πράξεων κατὰ τὸν ἐορτασμὸν τοῦ γάμου).

3) Τελευτή.

Ὁβολὸς (περατίκι) εἰς τὸ στόμα ἢ τὰ θυλάκια τοῦ νεκροῦ ἢ σταυρὸς κέρινος ἢ κεραμίδι μὲ χαραγμένα τὰ γράμματα ΙΣ - ΧΣ ΝΙ - ΚΑ. Πεντάλφα· νεκροκέρια.

Φωτογραφίαι: πομπῆς κηδείας καὶ ἐνταφιασμοῦ· τοῦ σχήματος τῶν κολλύβων ἐντὸς τοῦ δίσκου· τῆς πενθίμου περιβολῆς τῶν οἰκείων τοῦ ἀποβιώσαντος κλπ.

III ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΣ ΒΙΟΣ

1) Λαϊκὴ πίστις καὶ λατρεία.

α) Σφραγίδες διὰ τὴν τύπωσιν τῆς προσοφίας διὰ τὴν λειτουργίαν καὶ τῶν ἁγίων. Ἄρτοι (ψωμιά, κουλλούρια, πίτες) κατὰ τὸν ἑορτάς, οἶον κατὰ τὰ Χριστούγεννα, τὴν Πρωτοχρονιάν, τὰ Φάθα, τὸ Σάββατον τοῦ Λαζάρου, τὸ Πάσχα κ.ἄ. β) Συνεφεῖς τῶν παιδιῶν ὅτε παίζουν τὰ Σάββατα ἢ ἄλλα εἰδικὰ ἄσματα: κατὰ τὰ Χριστούγεννα, Πρωτοχρονιάν, Φάθα, Σάββατον τοῦ Λαζάρου, τὴν 1ην Μαρτίου· π.χ. τρίγωνον ἐκ σιδηρᾶς ράβδου· ξύλινον κλάδιον ἐκλαδοὶ θάμνων· εἰκὼν· σταυρὸς κλπ.

γ) Προσωπεῖα (μάσκες) διὰ τὰς μεταμorfώσεις κατὰ τὰς Ἀπόκρως. Φωτογραφήσεις μετμorfωσμένων.

δ) Βάγια τῆς Κυριακῆς τῶν Βατῶν. Αὐγὰ τοῦ Πάσχα. Λαμπάδες τοῦ Πάσχα. Πέτρα μαλλιαρὴ τῆς Ἀναλήψεως ἢ πέτρα τῆς Πρωτομαγιάς.

ε) Τάματα εἰς Ἀγίους: ὁμοιώματα μετάλλινα ἢ ἐκ κηροῦ ἀνθρώπων (ὄλου τοῦ σώματος ἢ μελῶν αὐτοῦ), ζώων, πλοίων κ.ἄ.

στ) Φωτογραφήσεις ἐθιμικῶν: Παιδιὰ ποὺ λέγουν τὰ κάλαντα κατὰ τὰ Χριστούγεννα ἢ τὴν Πρωτοχρονιάν. Ἀγεροὶ τῶν παιδιῶν τὴν 1ην Μαρτίου (χελιδόνισμα), τὸ Σάββατον τοῦ Λαζάρου· ἢ ὑπερπήδησις τῶν πυρῶν τὸ ἑσπέρας τῆς παραμονῆς τοῦ Ἀγ. Ἰωάννου (24 Ἰουνίου)· ἢ ἀνάρτησις εἰς τὴν θύραν τῆς ἀρχιερωνιάς τὴν παραμονὴν τῆς 1ης Σεπτεμβρίου· θυσίαι ζώων κατὰ πανηγύρεις καὶ διανομὴ τοῦ κρέατος εἰς τοὺς παρευρισκομένους· λιτανεῖαι ἐπὶ ἀνομβρίας· ζῶσιμο τῆς ἐκκλησίας μὲ κηρωμένον νῆμα· σταυροὶ εἰς τὰς θύρας τῶν οἰκιῶν μὲ αἷμα ζῶου κατὰ τὸ Μέγα Σάββατον ἢ τὴν παραμονὴν τοῦ Ἀγίου Γεωργίου· ἐγκοιμήσεις ἀσθενῶν εἰς ἐκκλησίας πρὸς θεραπείαν κ.ἄ.

2) Λαϊκή ιατρική.

Θεραπευτικά βότανα· λίθοι με θεραπευτικές ιδιότητες· π.χ. ὁ αἰμοστάτης· Ἱατρικὰ ἐργαλεῖα παλαιότερον· βεντούζες, δοντάγρα, νυστέρι κλπ.

3) Μαγεία καὶ δεισιδαιμονίαι.

α) Σύνεργα διὰ τὴν μαγείαν· ἀγιοκωσταντιναῖτο, καβουροκόκκαλο, κόκκαλο νυκτερίδος, μαυρομάνικο μαχαίρι, σφραγὶς Σολομῶντος, μαγικοὶ δακτύλιοι κ.ἄ.

β) Μαγικὰ βότανα· λησμονοβότανο, ἀπήγανος κλπ.

γ) Προφυλακτικὰ κατὰ τῆς βασκανίας· βασκαντῆρες, φυλακτά, χάντρες, κλάδοι θάμνων· π.χ. ἀγκαραδιά.

δ) Μαγικὰ βιβλία· Σολομωνικά, Κυπριανάρια κ.ἄ.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ



ΑΘΗΝΩΝ

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Εἰσαγωγικὸν σημεῖωμα, σ. 73 - 75.

ΘΕΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑΣ

I. ΓΕΝΙΚΑ, σ. 76.

II. ΧΑΛΙΚΟΣ ΒΙΟΣ

Α' Κατοικία, σ. 76 - 77.

Β' Ἐνδυμα, ὑπόδεσις, κόμμωσις καὶ καλλωπισμός, σ. 77.

Γ' Τροφαί, σ. 78.

Ἐπαγγελματικὸς βίος

Δ' Γεωργία, σ. 78 - 80.

Ε' Ἀμπελουργία, σ. 80 - 81.

ΣΤ' Ἐλαιοκομία, σ. 81.

Ζ' Ἄλλαι γεωργικαὶ καλλιέργειαι καὶ ἀσχολίαι, σ. 81.

Η' Ἐθίμα τῶν γεωργικῶν ἀσπυρῶν, ἀλληλοβοήθεια, ἀγοραπωλη-
σίαι, σ. 82.

Θ' Πνευματικὸς κόσμος, σ. 82.

Ι' Ποιμενικὸς βίος, σ. 82 - 84.

ΙΑ' Μελισσοκομία, σ. 84.

ΙΒ' Κυνήγιον, σ. 84.

ΙΓ' Ἀλιεία, σ. 84.

ΙΔ' Ζωικὸς κόσμος, σ. 84 - 85.

ΙΕ' Βιοτεχνία

α) Ὑφαντική, σ. 85.

β) Βαφική, σ. 85 - 86.

γ) Πλεκτική καὶ κεντητική, σ. 86.

δ) Ξυλοτεχνία καὶ ξυλογλυπτική, σ. 86.

ε) Κεραμική, σ. 86.

στ) Μεταλλουργία, σ. 86.

ζ) Ἄλλα ἐπαγγέλματα, σ. 86.

III. ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΒΙΟΣ

Α' Γέννησις καὶ βάπτισις. Παιδικὸς βίος, σ. 87 - 91.

Β' Γάμος, σ. 91 - 96.

Γ' Τελευτή, σ. 96 - 101.



ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

Δ' Κοινωνική δργάνωσις, σ. 101 - 106.

α) 'Η Κοινότης, σ. 101 - 102.

β) Οἰκογένεια, σ. 102.

γ) Συνεργασία καὶ ἀλληλοβοήθεια, σ. 102.

δ) 'Εθιμικὸν δίκαιον, σ. 102 - 106.

Ε' Χαιρετισμοί. Προπόσεις. Εὐχαὶ καὶ ἀποτροπαί. Κατάραι καὶ ἄφορισμοί. Ὅρκοι. Βλασφημίαι. Ὑβρεις καὶ ὕβριστικά σχήματα, σ. 106 - 108.

IV. ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΣ ΒΙΟΣ

Α' Θρησκεία (λαϊκὴ πίστις καὶ λατρεία), σ. 108 - 126.

Β' Μαγεία καὶ σχετικαὶ μὲ αὐτὴν δεισιδαιμονίαι καὶ συνήθειαι, σ. 127 - 129.

Γ' Λαϊκὴ ἱατρική, σ. 129 - 130.

Δ' Ἀστρολογία καὶ μετεωρολογία, σ. 130 - 132.

Ε' Μαντική, σ. 132 - 133.

ΣΤ' Δημῶδες ποίησις. Μουσικὴ καὶ ἴσχυροι χοροί, σ. 133 - 136.

Ζ' Μῦθοι, παραμύθια, ἀνέκδοτα, ἀνέκδοτα καὶ ἀνέκδοτα, σ. 136-137.

Η' Παραδόσεις, σ. 137 - 140.

Θ' Παραομιαὶ· παροιμιώδεις φράσεις καὶ γνῶμικά, σ. 140.

Ι' Αἰνίγματα, λογοπαίγνια, ἀπομνημονεύματα, προβλήματα καὶ καθαρογλωσσήματα, σ. 140 - 141.

ΙΑ' Εὐχαί, κατάραι, βλασφημίαι, ὅρκαι, χαιρετισμοί, προπόσεις, σ. 141.

ΙΒ' Ἐκ τοῦ γλωσσικοῦ θησαυροῦ (ὀνόματα, τοπωνύμια κλπ.), σ. 141.

V. ΕΠΙΜΕΤΡΟΝ

Συλλογὴ ἀντικειμένων τοῦ λαϊκοῦ βίου ἢ φωτογραφήσεις αὐτῶν, σ. 142 - 145.
